

SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉGGÉ NYILVÁNÍTÁSÁNAK KEZDEMÉNYEZÉSE

MEGALAPOZÓ SZAKÉRTŐI TANULMÁNY

A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉNEK A TERÜLETFEJLESZTÉS RŐL SZÓLÓ 2023. ÉVI CII. TÖRVÉNY
SZERINTI KIEMELT TÉRSÉGGÉ NYILVÁNÍTÁSÁNAK KEZDEMÉNYEZÉSE KAPCSÁN

2025. 06. 30.

KÉSZÍTETTE:

HÉTFÁ ELEMZŐ KÖZPONT KFT.

Dr. Csité András

Szendrei Zsolt

Kovács Bence

Kovács Kende

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM

Dr. Berkes Judit

Dr. Mezei Katalin

Dr. Szakonyi Petra

TARTALOMJEGYZÉK

1.	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
2.	BEVEZETÉS	10
3.	SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉNEK HELYE HAZAI A TERÜLETFEJLESZTÉSBEN	12
3.1.	SZIGETKÖZ AZ ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓBAN.....	12
3.2.	SZIGETKÖZ A GYŐR-MOSON-SOPRON VÁRMEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEKBEN	13
3.3.	TURISZTIKAI ÁGAZATI FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOK	16
3.4.	SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉT ÉRINTŐ TOVÁBBI FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOK	17
4.	KIEMELT TÉRSÉGEK HAZAI GYAKORLATÁNAK ÁTTEKINTÉSE	22
4.1.	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET	25
4.2.	KÖZÉP-DUNA MENTI KIEMELT TÉRSÉG.....	31
4.3.	TOKAJI BORVIDÉK KIEMELT TÉRSÉG	36
4.4.	TISZA-TÓ KIEMELT TÉRSÉG	41
5.	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG LEHATÁROLÁSA	46
5.1.	ELŐZMÉNYEK – KORÁBBI LEHATÁROLÁSOK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN.....	46
5.1.1.	<i>Bős-Nagymaros vízlépcső.....</i>	<i>46</i>
5.1.2.	<i>Közvetlen előzmények.....</i>	<i>47</i>
5.2.	JELENLEGI LEHATÁROLÁSOK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN.....	49
5.2.1.	<i>Az Insula Magna térség, lehatárolásának logikája.....</i>	<i>49</i>
5.2.2.	<i>Különböző lehatárolási lehetőségek a Szigetköz térségében.....</i>	<i>50</i>
5.2.3.	<i>Belső lehatárolás, kialakítható földrajzi és funkcionális körzetek</i>	<i>53</i>
5.3.	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG LEHATÁROLÁSA	54
5.4.	SZIGETKÖZ JAVASOLT KIEMELT TÉRSÉGI LEHATÁROLÁSÁNAK INDOKLÁSA.....	56
5.4.1.	<i>A lehatárolás stratégiai jelentősége</i>	<i>56</i>
5.4.2.	<i>A lehatárolás indoklásának alapelvei.....</i>	<i>56</i>
5.4.3.	<i>A lehatárolás szakmai indoklása településszinten.....</i>	<i>58</i>
5.4.4.	<i>A Natúrparki lehatárolás alkalmazása</i>	<i>59</i>
6.	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG BEMUTATÁSA.....	60
6.1.	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG RÖVID HELYZETELEMZÉSE	60
6.1.1.	<i>A Szigetköz térszerkezeti és településhálózati sajátosságai</i>	<i>60</i>

6.1.2.	<i>A Szigetköz természetföldrajzi adottságai és környezeti erőforrásai</i>	72
6.1.3.	<i>A Szigetköz közlekedése</i>	81
6.1.4.	<i>A Szigetköz társadalma</i>	82
6.1.5.	<i>A Szigetköz gazdasága</i>	93
6.2.	AKTUÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN	100
6.2.1.	<i>Szigetköz – Felső-Dunamente Térségi Fejlesztési Tanács</i>	100
6.2.2.	<i>Szigetközi Üzemelési Bizottság</i>	101
6.2.3.	<i>Szigetköz Natúrpark</i>	102
6.2.4.	<i>Szigetköz Turizmusáért TDM szervezet</i>	103
6.2.5.	<i>Szigetköz – Mosoni-Sík Leader Egyesület</i>	104
6.2.6.	<i>EGTC-k a térségben</i>	105
7.	TERÜLETRENDEZÉSI LEHETŐSÉGEK VIZSGÁLATA	106
7.1.	TERÜLETRENDEZÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE.....	106
7.2.	TERÜLETRENDEZÉSI JAVASLAT	111
7.2.1.	<i>Javasolt szabályozási zónák és övezeti kategóriák a Szigetköz térségére</i>	112
8.	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉGGÉ NYILVÁNÍTÁSÁNAK INDOKLÁSA	116
8.1.	ÖSSZETETT TÉRSÉGI SZEREPKÖR	116
8.2.	A DUNA, MINT TÉRSZERVEZŐ ERŐ	118
8.3.	KÖZÖSSÉGI KOHÉZIÓ ÉS IDENTITÁSVÉDELEM	119
8.4.	ÖSSZEFOGLALÁS	119
9.	AZ INTÉZMÉNYI MŰKÖDTETÉSI KONCEPCIÓ BEMUTATÁSA	122
9.1.	JAVASLAT A KIEMELT TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TANÁCS KIALAKÍTÁSÁRA	123
9.2.	JAVASLAT A MUNKASZERVEZET KIALAKÍTÁSÁRA.....	125
10.	KÖLTSÉGGKALKULÁCIÓ	127
10.1.	AZ ÉVES FOLYÓ MŰKÖDÉSI KÖLTSÉGEK BECSLÉSE BENCHMARK ALAPON	127
10.2.	AZ ÉVES FOLYÓ MŰKÖDÉSI KÖLTSÉGEK BECSLÉSE KÖLTSÉGTÉTELEK ALAPJÁN.....	128
10.3.	A KIEMELT TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TANÁCS ELSŐ FELADATAINAK KÖLTSÉGE	131
10.4.	TERÜLETFEJLESZTÉSI FORRÁSKERET	132

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú lehatárolása	9
2. ábra: Forrásallokáció megoszlása az egyes felhívási prioritások között az FT3 - Szigetköz-Mosoni-sík fejlesztési térségben (%)	14
3. ábra: Forrásallokáció megoszlása az FVS egyes prioritásai között Mosonmagyaróvár FVS forrásai esetében (%)	16
4. ábra: Hazai kiemelt térségek a Szigetköz feltüntetésével	22
5. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület a Szigetköz kistáj településeivel	51
6. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület településeinek elhelyezkedése járások szerint	52
7. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület körzetei a földrajzi lehatárolás alapján	53
8. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület felosztása térszerkezeti kategóriák alapján	54
9. ábra: A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú lehatárolása	56
10. ábra: A Szigetköz térség térszerkezete	61
11. ábra: A Szigetköz javasolt lehatárolásának települései a győri és a mosonmagyaróvári járásban	62
12. ábra: A Szigetköz településeinek mérete	63
13. ábra: Szolgáltatások és intézmények a térségben	67
14. ábra: Foglalkozási potenciál és ingázás	69
15. ábra: A térség körzetei; Alsó-, Középső-, Felső-Szigetköz	74
16. ábra: A lakónépesség változása 1960-2023-ig	83
17. ábra: A demográfiai dinamika alakulása a térségben, 2010-2023	85
18. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft, 2023)	87
19. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása a Szigetközben (%), 2023	88
20. ábra: A foglalkoztatási potenciál alakulása a Szigetközben, 2022	89
21. ábra: A 15-29 éves állandó népesség változása (2014-2023, %)	90
22. ábra: A Szigetköz településeinek öregedési indexe (2023, %)	91
23. ábra: A nemzetiségek megoszlása a Szigetközben (2022)	92
24. ábra: A Szigetköz térségében megtalálható regisztrált vállalkozások száma (2023, ezrelék)	94
25. ábra: Értékesített használt lakások átlagos ára (millió Ft, 2013-23)	99
26. ábra: A Országos Területrendezési Terv- részlet	107

27. ábra: Országos Területrendezési Terv- Ökológiai hálózatok magterületének övezete- részlet.....	108
28. ábra: Országos Területrendezési Terv- Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete- részlet.....	108

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, a Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget, a Tokaj Borvidék Kiemelt Térséget, a Tisza-Tó Kiemelt Térséget, valamint a javasolt Szigetköz Kiemelt Térséget összehasonlító táblázat	23
2. táblázat: Szigetköz településeinek egyes térségi övezetekkel való érintettsége.....	110
3. táblázat: A települések besorolása az egyes szigetközi körzetekbe	125
4. táblázat: A megvizsgált három kiemelt térség 1 főre vetített fajlagos működési költsége (2025-ös árszinten)	127
5. táblázat: Becsült éves személyi- és bérköltség (2025-ös árszinten).....	128
6. táblázat: Kiemelt fejlesztési tanács munkaszervezetének becsült működési költsége (2025-ös áron)	130

1. Vezetői összefoglaló

A *kiemelt térség* olyan területfejlesztési intézmény, amely lehetővé teszi a központi, ágazati és helyi kormányzati szereplők, valamint a gazdasági, civil és egyházi partnerek térségi együttműködését, fejlesztéseik összehangolását. Létrehozása azokban a térségekben indokolt, ahol ökológiai, társadalmi vagy gazdasági sajátosságok mentén komplex, összehangolt fejlesztési szemlélet szükséges – a meglévő intézményi keretknél rugalmasabb és hatékonyabb formában. A jelen tanulmány célja annak megalapozása, hogy a Szigetköz – különleges természeti adottságainak, térszerkezeti sajátosságainak és fejlesztési lehetőségeinek köszönhetően – indokoltan válhatna Magyarország egyik új kiemelt térségévé.

A Szigetköz Európa legnagyobb szárazföldi folyam deltája, egyben Magyarország legnagyobb szigete, amely a Duna egyik legváltozatosabb ökológiai rendszerével rendelkezik. A térség nemcsak páratlan vízrajzi és tájképi értékeiben, hanem társadalmi-gazdasági potenciáljában is kiemelkedő. Ugyanakkor a térség térszerkezeti helyzete – különösen Győr, Mosonmagyaróvár és az osztrák-szlovák határhármas szomszédsága – kettős kihívást jelent: egyszerre jelent lehetőséget és kockázatot.

A térség fejlődési potenciálját a magas természeti értékek, a határ menti gazdasági kapcsolatok, a turizmus, valamint a dinamikus ingatlanpiac határozzák meg. **Ugyanakkor a jelenlegi intézményi és szabályozási keretek nem alkalmasak** e sajátosságok térségi szintű kezelésére. Az elmúlt időszak fejlesztési dokumentumai és a térségi szereplőkkel folytatott interjúk, egyeztetések alapján egyre erőteljesebb az igény a koordinált, fenntartható és táji léptékű fejlesztéspolitika kialakítására.

A Szigetköz sajátos társadalmi és gazdasági mintázatot mutat: a nyugati falvak (pl. Rajka, Bezenye) erőteljes beköltözési nyomás alatt állnak, míg a belső, periférikus térségek (pl. Püski, Dunaremete) demográfiai és gazdasági kihívásokkal küzdenek. A foglalkoztatási rendszer erősen ingázásalapú, a helyi gazdaság súlya kismértékű, a külföldi munkavállalás kiemelkedő jelentőségű. **A térségi polarizáció csökkentése, az egyenlőtlen fejlődés kiegyensúlyozása érdekében komplex fejlesztési szemlélet szükséges.**

A Szigetköz kiemelt térséggé nyilvánítását az alábbi indokok támasztják alá:

1. **Természeti értékek és vízrajzi rendszer védelme:** A Szigetköz tájkaraktere és ökológiai egyensúlya fokozott védelmet kíván. Ehhez egységes tájhasználati és területfelhasználási

szabályozás szükséges, különösen a túlzott beépítés és a tájidegen beruházások elkerülése érdekében.

2. **Fenntartható természeti erőforrás gazdálkodás:** A Szigetköz legértékesebb természeti erőforrása a felszíni és a felszín alatti vízkészlet, amely felelős gazdálkodást igényel; okszerű, körültekintő, racionális mértékű használatot a természeti értékek védelmének messzemenő figyelembevételével. Mindezek okán a térség fejlesztése során a gazdasági és fenntarthatósági szempontok kiegyensúlyozása hatékony érdekvédelmet kíván.
3. **Vízgazdálkodás és vízkormányzás:** A Szigetköz területe – különösen a Duna elterelését követően – érzékenyen reagál a vízszintek változására. A víz visszatartás és a vízszint szabályozás nemcsak az ökoszisztéma megőrzése, hanem a kommunális vízellátás, az agrárgazdaság, és a turizmus szempontjából is kulcsfontosságú. A térség felszíni és felszín alatti vízkészleteinek egyensúlya a talajvízszint stabilizálásával hozzájárul a termőföldek védelméhez, a természetes élőhelyek megőrzéséhez és a horgász- valamint vízitúra-alapú idegenforgalom fenntartásához. Emellett a térség hajózhatósági potenciálja (különösen a Mosoni-Duna alsó szakaszán) olyan lehetőség, amely nemcsak közlekedési, hanem gazdasági és rekreációs értéket is képvisel.
4. **Megújuló energia és ellátásbiztonság, energiaszuverenitás:** A térség vízgazdálkodási adottságai és az ipari zöldenergia megoldások terjedése egyaránt indokolják a megújuló energiaforrások – elsősorban vízenergia – térségi szintű szabályozását és kiaknázását. A meglévő vízlépcsők és vízhasználati lehetőségek felértékelődnek az energiaszuverenitás és a fenntartható energiatermelés szempontjából, saját előállítás és egyezményes energiaátvétel esetén egyaránt. A decentralizált, kis léptékű áramtermelés – például a duzzasztóműveken keresztül – hozzájárulhat az ellátásbiztonsághoz, csökkentve a külső energiafüggőséget. Emellett az energiatudatos térségi szabályozás lehetőséget teremt a napelem- és egyéb zöldenergia-beruházások térbeli irányítására is, figyelembe véve a tájhasználati és környezetvédelmi szempontokat.
5. **Térségi fejlesztések összehangolása:** A jelenlegi települési szintű tervezés nem tud megbirkózni a nem adminisztrációs határokhoz köthető térségi szintű kihívásokkal. A kiemelt térségi státusz lehetőséget nyújt egy önálló térségi területrendezési terv kidolgozására, amely illeszkedik a nemzeti és európai környezeti, fejlesztési célkitűzésekhez. A térség kék-zöld infrastruktúrája a határmenti elhelyezkedésből adódóan a hazai mellett nemzetközi jelentőséggel is bír, ami nemcsak közlekedési, de vízkormányzási szempontból is kiemelten fontos.
6. **Különleges társadalmi mintázatok, identitásvédelem:** A Szigetközben élő emberek generációkon át megtanultak együtt élni a Dunával, tudják, hogy mindennapi

tevékenységeikben a vizet adottságnak kell tekinteni, és ehhez olyan helyi társadalom, közösség alakult ki, amelynél az identitás szerves részét képezi a kötődés a Szigetközhöz. A térség nyugati településeinek napjainkban tapasztalható nemzetközi beköltözési trendje (pl. szlovák és osztrák munkavállalók, kitelepülők) azonban olyan fokozott közszolgáltatási igényeket generál, amelyek kezelése már nem települési, hanem térségi szinten indokolt.

7. **Hiányzó intézményi háttér:** Jelenleg nem létezik olyan térségi szintű szervezet, amely összehangolná a térség ágazati és horizontális fejlesztési törekvéseit, és biztosítaná a környezet, a gazdaság és a társadalom harmonikus együttélését. A kiemelt térség intézményesítése megfelelő keretet adhat a térség integrált, komplex fejlesztésének,
8. **Határmenti együttműködések szükségessége:** A Duna a szigetközi szakaszon határfolyó, Csallóköz és Szigetköz valójában egy ikersziget, amelyet a történelem viharai szakítottak ketté, de a határ túloldalán ma is magyarlakta településeket találunk. Magyarország és Szlovákia térségbeli természeti adottságai, vízügyi, energetikai, környezetvédelmi kihívásai szakpolitikai szempontból jórészt hasonlóak, a térséget érintő kormányzati szintű vitás kérdéseik rendezése érdekében intenzív tárgyalásokat folytatnak. A Csallóközi és Szigetközi térség helyzetét összességében egymásrautaltság és érzékeny viszonyosság jellemzi, amit az interreg programokban való szoros együttműködés is igazol. A kiemelt térség intézményesítése a határmenti együttműködések is új szintre emelheti.

A tanulmány javaslatot tesz a kiemelt térség 30 településből álló lehatárolására, és bemutatja azok gazdasági, társadalmi, környezeti jellemzőit. A Szigetköz Kiemelt Térség kapcsán javasolt területi lehatárolás egy új lehatárolási egységet hoz létre, amely azonban szervesen épít a meglévő formális és informális együttműködésekre, a térségi működésre és területi identitásra. Az így kialakítandó térség lehet Magyarország legkisebb területű (661 km²) kiemelt térsége, amely 30 településből áll, és közel 90 ezer fős népességgel rendelkezik. A térség egyetlen vármegye két járásának területét érinti, amelyben egyetlen, járasszékhelyként is funkcionáló városi rangú település található.

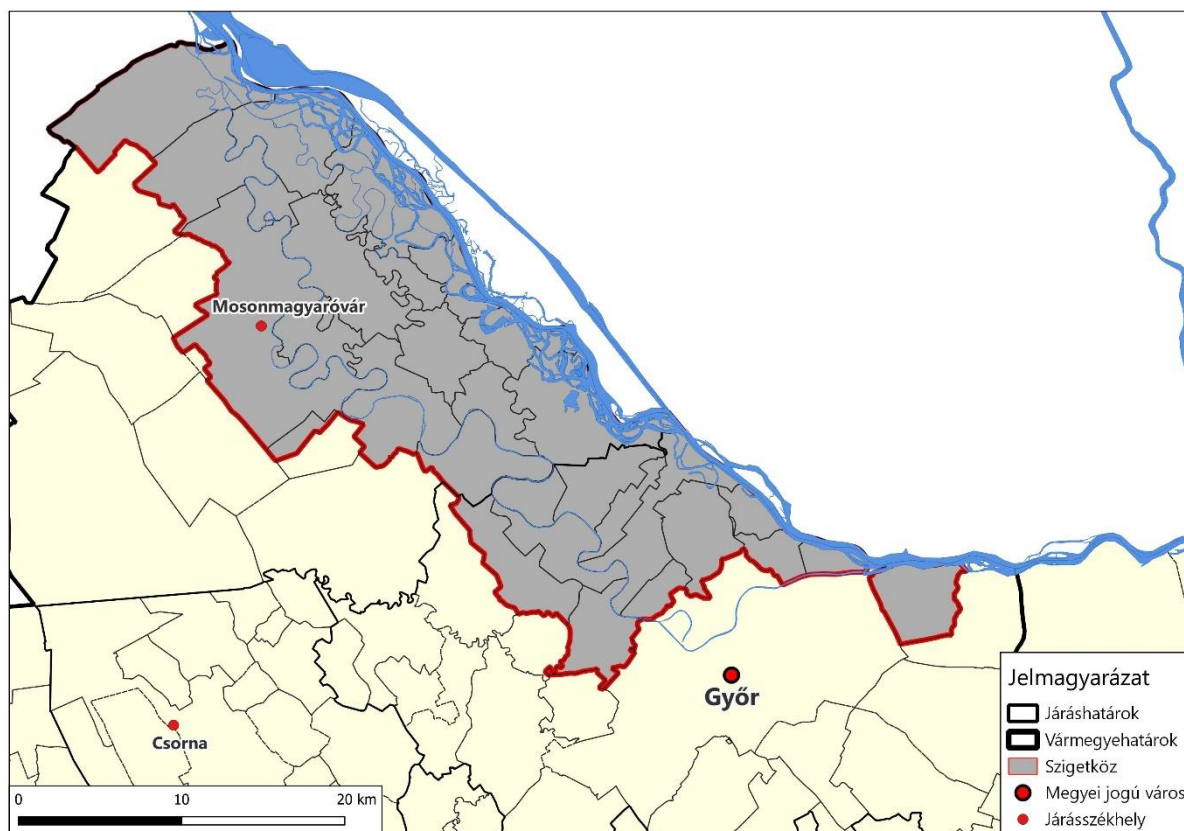
A javasolt Szigetköz Kiemelt Térség főbb jellemzői:

- Településszám: 30 település
- Lakosságszám: 88.895 fő (2022) – lakónépesség
- Területi kiterjedés: 661,17 km²
- Legnagyobb település: Mosonmagyaróvár (33.965 fő, 2022)

A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú területi lehatárolása a következő 30 települést foglalja magába: Abda, Ásványráró, Bezenye, Darnózselyi, Dunakiliti, Dunaremete, Dunaszeg, Dunaszentpál,

Dunasziget, Feketeerdő, Gönyű, Győrladamér, Győrújfalú, Győrzámoly, Halászi, Hédervár, Kimle, Kisbajcs, Kisbodak, Kunsziget, Lipót, Máriakálnok, Mecsér, Mosonmagyaróvár, Nagybajcs, Öttevény, Püski, Rajka, Vámoszabadi, Vének

1. ábra: A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú lehatárolása

Forrás: Saját szerkesztés

A dokumentum kiemeli, hogy a térség jelenlegi rendezettségi szintje és a potenciális szabályozási övezetek sokszínűsége további koordinációt igényel. Ennek érdekében javasolt egy saját, önálló **Szigetköz Területrendezési Terv** elkészítése, amely figyelembe veszi a térség ökológiai, gazdasági és társadalmi sajátosságait.

A térségi együttműködések megerősítése, egy közös fejlesztési vízió és szabályozási eszköztár létrehozása kulcskérdés a Szigetköz jövője szempontjából. A kiemelt térségi státusz nem csupán fejlesztési előnyöket jelentene, hanem hosszú távon biztosítékot nyújtana a Szigetköz természetes és társadalmi értékeinek megőrzésére és fenntartható hasznosítására.

2. Bevezetés

A kiemelt térség intézménye olyan területfejlesztési eszköz, amely lehetővé teszi a központi kormányzat, az ágazati szereplők, a helyi önkormányzatok, valamint a gazdasági, egyházi és civil szféra közötti együttműködés térségi szintű összehangolását. Különösen indokolt ezen intézmény alkalmazása olyan területeken, ahol a **különleges ökológiai, tájföldrajzi, társadalmi vagy gazdasági adottságok megőrzése és fejlesztése** a szokásos tervezési és igazgatási eszközökkel nehezen biztosítható. A nemzetközi tapasztalatok (pl. ESPON LAKES¹ tanulmány) is azt mutatják, hogy a térségi sajátosságokat figyelembe vevő, **komplex, integrált területfejlesztési intézményrendszerek** eredményesebben tudják kezelni a természet és társadalom egyensúlyi kihívásait.

A jelen tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a **Szigetköz térsége** megfelel-e a kiemelt térséggé nyilvánítás kritériumainak, valamint hogy milyen **területi lehatárolásban, társadalmi és intézményi keretek között** valósítható meg az ehhez kapcsolódó fejlesztéspolitikai és területrendezési működés. A kiemelt térségi státusz révén a Szigetköz fejlesztéspolitikai súlya és **országos jelentőségű státusza** emelkedne, amely akkor indokolható, ha a térségi szintű koordinációból származó társadalmi-gazdasági és ökológiai előnyök meghaladják a többletköltségeket és az adminisztratív ráfordításokat.

A Szigetköz mai arculatának kialakulása több évezredes folyamat eredménye, melynek során a Duna folyó által lerakott kavicsos hordalékplaton kialakult a ma is látható fonatos ágrendszer. A térség számára a fő feladatot ennek az egyedülálló természeti értéknek a megőrzése, a térség természeti erőforrásainak fenntartható felhasználása jelenti, illetve az elmúlt évtizedekben bekövetkezett emberi beavatkozásokra, valamint az éghajlati változásokra adandó megfelelő válaszadás.

Fontos hangsúlyozni, hogy a Duna ezen a szakaszon határfolyó is, Csallóköz és Szigetköz valójában egy ikersziget, amelyet a víz nem elválaszt, hanem összeköt, hiszen az itt élő emberek évszázadok alatt megtanultak együtt élni a Dunával, alkalmazkodni a vízhez, függetlenül attól, hogy melyik partján élnek. Tudják, hogy gazdasági tevékenységeikben a vizet adottságnak kell tekinteni, és ehhez olyan helyi társadalom, közösség alakult ki, amelynél az identitás szerves részét képezi a kötődés a Szigetközhöz és a Csallóközhöz.

A Szigetköz tehát egyedülálló földrajzi, ökológiai és kulturális örökséggel rendelkező tájegység, amely a Duna egykori árterének mozaikos szerkezetére, valamint a vízrendszerének hidrológiai sokszínűségére

¹ <https://archive.espon.eu/lakes>

épül. A térség nemcsak természetvédelmi szempontból értékes, hanem **kulturális, társadalmi és gazdasági kapcsolatrendszere révén is különleges** szerepet tölt be a Nyugat-Dunántúl térszerkezetében. A települések gazdag kultúrtörténeti örökséggel, sajátos faluképpel, valamint élő gazdasági és társadalmi hálózattal rendelkeznek, miközben a térség erőteljes szuburbanizációs és beépítési nyomás alatt áll.

A térség fejlesztése ugyanakkor számos közigazgatási és szakpolitikai koordinációs kihívással szembesül, hiszen a **30 érintett település** három térségi alegységet (felső-, középső- és alsó-Szigetköz) alkot, amelyek különböző fejlettségi szinttel, eltérő funkcionális szerepkörrel és települési karakterrel rendelkeznek. A jelenlegi közigazgatási és területfejlesztési struktúrák nem alkalmasak a **Szigetköz térségének egységes kezelésére**, amely komoly kockázatot jelent az ökológiai integritás, a térségi együttműködés és a közösségi célok összehangolása szempontjából.

Ezért olyan **térségfejlesztési megközelítésre van szükség**, amely a Szigetközt önálló entitásként kezeli, és képes egyszerre biztosítani a környezeti fenntarthatóságot, a társadalmi kohéziót, valamint a gazdasági dinamizmus és a fejlettségbeli egyenlőtlenségek mérséklését. A kiemelt térségi státusz — más hazai példákhoz (Balaton, Tokaj, Közép-Duna mente) hasonlóan — **megfelelő keretet biztosít** a koordinált, térségi szintű működéshez, és lehetőséget ad a fejlesztési források célzottabb, hatékonyabb felhasználására.

Jelen tanulmány célja, hogy megalapozza a **Szigetköz térségének** a 2023. évi CII. törvény szerinti kiemelt térséggé nyilvánítását, alátámasztva, hogy a térség **komplex ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontból egységeként kezelendő**, és a benne rejlő potenciál csak integrált tervezéssel és szabályozással bontakoztatható ki. A tanulmányban feltártuk a térségi együttműködések jelenlegi kereteit, megvizsgáltuk a kiemelt térségi intézményrendszerek hazai és nemzetközi tapasztalatait, valamint javaslatot tettünk a Szigetköz kiemelt térségi lehatárolására és működési modelljére.

A munka során térségi konzultációkra is sor került, a Szigetköz érintett településeinek és intézményeinek bevonásával, akik **egyöntetű támogatásukat fejezték ki** a térség önálló státuszának megalapozására. A tanulmány egyaránt szolgál alapként a stratégiai tervezéshez és a későbbi intézményi, valamint területrendezési dokumentumok kidolgozásához, lehetővé téve, hogy a Szigetköz hosszú távon is élhető, fenntartható és önazonos térség maradjon.

3. Szigetköz térségének helye hazai a területfejlesztésben

A Szigetköz egyedi táji-természeti adottságainak köszönhetően a hazai térszerkezet fontos része. Az átfogó országos és térségi fejlesztéspolitikai célok feltárása érdekében megvizsgáljuk a Szigetköz megjelenését és illeszkedését az országos és vármegyei fejlesztési dokumentumokhoz, feltárva a térség integráltságát a hazai területfejlesztési gyakorlatban.

3.1. SZIGETKÖZ AZ ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓBAN

Az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban**² kis hangsúlyt kap a Szigetköz. Az országos dokumentum kultúrtájként nevesíti (3.1.6.2 fejezet, 160. oldal), kiemelve, hogy ezeket a „különleges táji értékekkel rendelkező kultúrtájakat fejlesztéspolitikai szempontból külön kezelni”, valamint hangsúlyozva, hogy a „megőrzés és a hasznosítás összhangjának megvalósítása érdekében területileg specifikált, integrált beavatkozásokra van szükség.”

A Szigetköz országon belüli térszerkezeti fekvésének köszönhetően beleesik a gazdasági-technológiai magterületbe (118. oldal). A városhálózati térszerkezet tekintetében a Szigetköz a Győri agglomerálódó térség része, valamint a Pozsony-Győr-Mosonmagyaróvár agglomerációs térség része (151. oldal).

Ezen felül az OFTK a megyei fejezetnél (4.8 Győr-Moson-Sopron megye, 262. oldal) nevesíti, hogy „értékes és változatos a megye természeti öröksége, de a Szigetköz ökológiai problémája megoldatlan.”

A megyei fejlesztési irányok meghatározása során a Szigetköz térségéhez kapcsolódnak az alábbi prioritások:

- A környezet minőségének javítása: környezet- és hulladékgazdálkodási program, természetvédelmi program; alternatív energiaforrások hasznosítási programja.
- A települések és térségek adottságainak hasznosítása, infrastruktúrájuk fejlesztése.

² 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról.

- A multi- és interregionális kapcsolatok erősítése: szorosabb együttműködés a nagyvárosi terekben (Bécs-Pozsony-Győr); a megye- és országhatáron átnyúló együttműködések fokozása; az európai területi együttműködési csoportosulások (ETT-k) kiterjesztése.
- Győr és Sopron (a határon átnyúló agglomerációjú centrumok), valamint Mosonmagyaróvár gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi, szolgáltató és innovációs központi szerepének erősítése.

3.2. SZIGETKÖZ A GYŐR-MOSON-SOPRON VÁRMEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEKBEN

Győr-Moson-Sopron Vármegye Területfejlesztési Konceptiója (2021-2027) több tematikus célja esetében is nevesíti a Szigetköz térségét:

- A komplex turisztikai fejlesztések kapcsán kiemeli az aktív turizmushoz kapcsolódó fejlesztések megvalósítását a Szigetközben, valamint a vízi-, a gyalogos és a kerékpáros jármódok összekapcsolását.
- A közúti és kerékpáros infrastruktúra, valamint a szolgáltatás fejlesztése kapcsán megjelenik az amortizálódott szigetközi szakaszok fejlesztése.
- A vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése kapcsán a tematikus célok között nevesítésre kerül a Szigetköz térségében a folyó minél sokrétűbb felhasználásának fontossága, a természetközeli állapotának fenntartása mellett.

A koncepció kiemelt stratégiai térségként, térségfejlesztési célterületként nevesíti Mosonmagyaróvár vonzáskörzetét és a Szigetköz térségét. A célterületként nevesített Szigetköz-Mosoni-sík fejlesztési térség átfogó fejlesztési irányaként jelöli meg a dokumentum a *„térség kapuszerepének, illetve határokon átnyúló együttműködéseinek fejlesztését, ... a meglévő és potenciális területhasználati konfliktusok feloldását és mérséklését.”* Ezen felül a Szigetköz térségében *„a turisztikai fejlesztések integrált, környezeti adottságokat szem előtt tartó, térségi – részben határon átnyúló – együttműködésben történő megvalósítása”* jelent prioritást.

A fejlesztési térség specifikus fejlesztési irányai között megjelenik a térség ipari, logisztikai parkjainak fejlesztése (Lébény, Jánossomorja), a mezőgazdasági tevékenységek hatékonyságának növelése és a fenntarthatóság biztosítása, humán közszolgáltatások rugalmas fejlesztése, a Szigetköz egységes szemléletű, komplex turisztikai fejlesztése, a Mosoni-Duna vízi útként való hasznosítása, a térség külső és belső közúti kapcsolatainak fejlesztése, valamint a szigetközi kerékpárút-hálózat rekonstrukciója, bővítése.

A lehatárolt térség legjelentősebb városa, Mosonmagyaróvár fenntartható városfejlesztési célterületként került lehatárolásra. A város kapcsán a vármegyei koncepció az alábbi specifikus fejlesztési irányokat nevesíti:

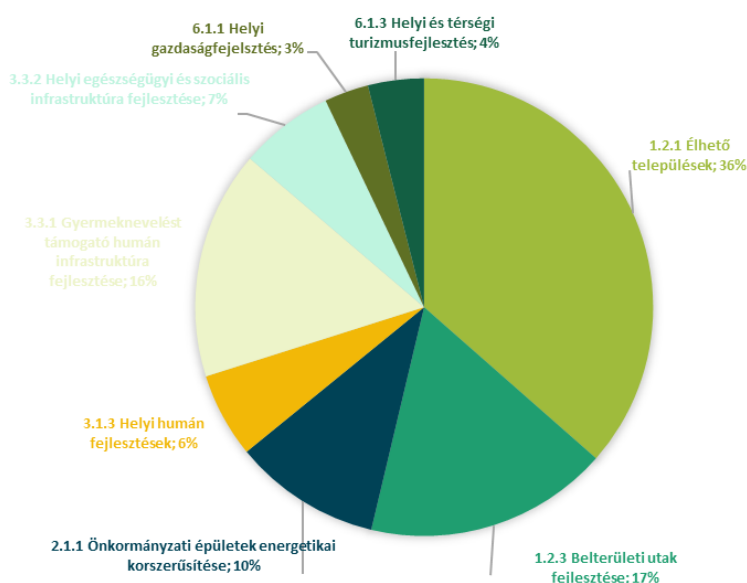
- *„Mosonmagyaróvár, mint a térség elsődleges központja gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi és szociális szolgáltatásainak fejlesztése, a térségközponti szerep erősítése.*
- *Logisztikai és üzleti infrastruktúra fejlesztése, ezáltal a befektetők betelepülésének ösztönzése a mosonmagyaróvári különleges gazdasági övezetre támaszkodva.”*

Ezen felül a Szigetköz településeit speciális településcsoportként nevesíti a koncepció, melybe *„az ökológiai, vízgazdálkodási és turisztikai szempontból egységesen kezelhető szigetközi térség települései tartoznak... Hasonló helyzetük, településközi kapcsolatrendszereik, a múltban és a jelenben is zajló együttműködések, közös kezdeményezések indokoltá teszik a térség fejlesztési céljainak, irányainak integrált keretekben történő kijelölését, támogatását és megvalósítását.”*

Győr-Moson-Sopron Vármegye Területfejlesztési Stratégiai Programja (2021-2027) építve a területfejlesztési koncepcióban foglaltakra, területi célként definiálja, mint fenntartható városfejlesztési célterület Mosonmagyaróvárt, mint kiemelkedő jelentőségű járásszékhely várost, valamint fejlesztési célterületként azonosítja a Szigetköz-Mosoni-sík fejlesztési térséget (másik szakaszban területi célként meghatározva Mosonmagyaróvár vonzáskörzetét és a Szigetköz térségét). A területi célok alábontása és rész céljai megegyeznek a koncepciónál bemutatott prioritásokkal.

Győr-Moson-Sopron Vármegyei Integrált Területi Programja (5.0) a területfejlesztési koncepciót és a stratégiai prioritásrendszerét követve végzi el a forrástervezését. A Szigetköz-Mosoni-sík fejlesztési térség esetében számos prioritás mentén tervez forrásallokációt a vármegyei ITP. A térségbe tervezett 9,2 Mrd Ft-os fejlesztési keret döntő arányát az élhető települések prioritás mentén tervezi elkölteni a program (36,5%). Ezt követi a belterületi utak fejlesztése (17,2%), a gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése (16,1%), valamint az önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (10,4%). Ezen felül 10% alatti a részesedése a vármegyei ITP-ben a helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztésének, a helyi humán fejlesztéseknek, a helyi gazdaságfejlesztésnek, valamint a helyi és térségi turizmusfejlesztésnek.

2. ábra: Forrásallokáció megoszlása az egyes felhívási prioritások között az FT3 - Szigetköz-Mosoni-sík fejlesztési térségben (%)

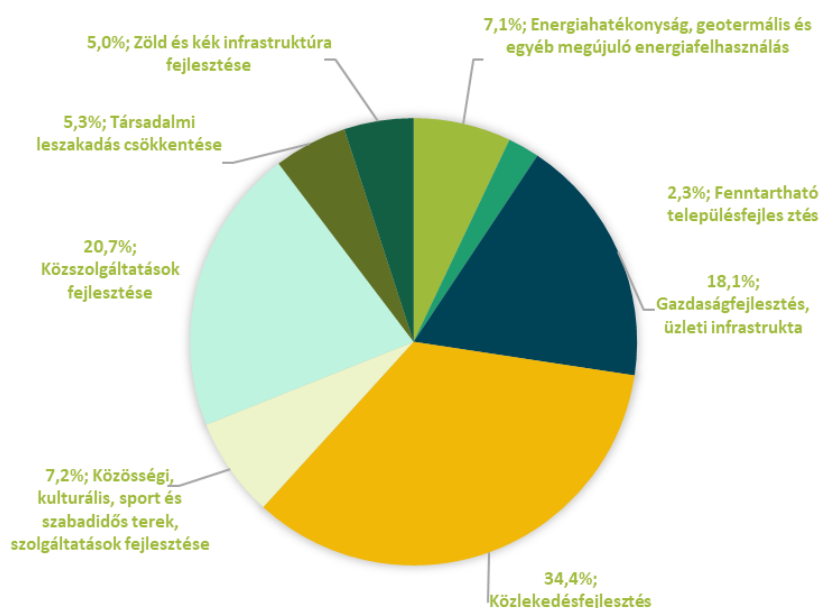

Forrás: Győr-Moson-Sopron Vármegyei Integrált Területi Programja (5.0))

Ezen felül ágazati prioritások keretében – területi differenciálás nélkül – 766 millió forintot allokál aktív turizmus fejlesztésére, valamint 10,6 Mrd Ft-ot kiemelt kedvezményezett (Magyar Közút, Vármegyei Önkormányzat, Tankerületi Központok) számára, melyek feltételezhetően részlegesen érintik a Szigetköz térségét is.

Mosonmagyaróvár, mint fenntartható városfejlesztési célterület (FVS város) külön fejlesztési kerettel rendelkezik, összesen közel 3 Mrd Ft teljes forrással. Legnagyobb arányban (34,4%) közlekedésfejlesztési célra tervez felhasználni a város, ezt követi a közszolgáltatások fejlesztése (20,7%) és a gazdaságfejlesztés, üzleti infrastruktúra fejlesztés prioritás (18,1%). Ezen felül 10%- alatti forrásfelhasználást mellett Mosonmagyaróvár tervez a közösségi, kulturális, sport és szabadidős terek, szolgáltatások fejlesztésével (7,2%), az energiahatékonyság, geotermális és egyéb megújuló energiafelhasználás támogatásával (7,1%), a társadalmi leszakadás csökkentésével (5,3%), A zöld és kék infrastruktúra fejlesztésével (5,0%), valamint a fenntartható településfejlesztés támogatásával (2,3%).

3. ábra: Forrásallokáció megoszlása az FVS egyes prioritásai között Mosonmagyaróvár FVS forrásai esetében (%)

Forrás: Mosonmagyaróvár TOP Plusz Városfejlesztési Programterv 2021-2027 (2025.03.20. változat)

3.3. TURISZTIKAI ÁGAZATI FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOK

A **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (NTS) 2030** (illetve ennek felülvizsgálata, a Turizmus 2.0) 11+1 térséget jelölt ki az országban, amik a vendégforgalom és attrakciók szempontjából jelentősek. A Szigetköz térsége Pannonhalmával közösen, a **Győr-Pannonhalma turisztikai térség** lehatárolásába esik. A stratégia alapján a térség márkaprofilja a kulturális city break téma köré épül, amit a Szigetköz aktív-élmény ígérete egészít ki. A Szigetközt melléklátványosságként kezeli az anyag, a győri city break kiegészítéseként pozicionálja, amihez szükséges a megfelelő szolgáltatás bővítése, és a minőségi élményelemek biztosítása.

Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ által készített **Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia (2030)** a Szigetköz térségét, mint aktív turisztikai fejlesztési térség határolja le. A jelenleg készülő, egyeztetési fázisban lévő **Szigetköz-Pannonhalmi-dombság Térségi Aktív Turisztikai Fejlesztési Program** – hasonlóan az NTS-hez – Pannonhalmát is bevonja már a térségbe.

A dokumentum alapján a Szigetköz és a Pannonhalmi-dombság térségében a vízi, a gyalogos, a lovas és a kerékpáros turizmus fejlesztésére van lehetőség. A stratégia jövőképként azt jelölte meg, hogy a Szigetköz-Pannonhalmi-dombság 2035-re a Bécs-Pozsony-Budapest tengelyen élők legkedveltebb aktív turisztikai célpontja legyen. Ezen jövőkép elérését egy átfogó cél segíti: Versenyképes aktív turisztikai termékek megteremtése, mely mentén három stratégiai célt fogalmazott meg a stratégia:

(1) A hálózatos aktív turisztikai infrastruktúra fejlesztésének részeként prioritást jelent az aktív turisztikai belépőpontok kialakítása, az aktív turisztikai pihenőpontok kialakítása a megfelelő sűrűség megteremtése érdekében, a kerékpáros gerincútvonalak kijelölése és fejlesztése, a kerékpáros útvonalhálózat kiterjesztése, valamint a vízi infrastrukturális hiányosságok javítása

(2) Piacképes szolgáltatások fejlesztése érdekében célként jelenik meg a kerékpáros turisztikai szolgáltatások fejlesztése, a kerékpárosbarát szolgáltatások ösztönzése, a szálláshelyfejlesztés a kisebb településeken, a lovas szolgáltatók ösztönzése, lovastúrák szervezése, az aktív- és ökoturisztikai attrakciók kialakítása, illetve tematikus utak létesítése.

(3) A hatékony térségi összefogás megteremtésének érdekében prioritást jelent egy, a helyi szereplők által elfogadott térségi koordinációs szervezet kijelölése, egységes marketing és kommunikációs platform megteremtése a látogatók felé, valamint a helyi szereplők közötti információáramlást segítő események szervezése.

Ezen felül a 10 éves fejlesztési dokumentum horizontális célt definiál úgy, mint a szűnyoggyérítés összehangolása a turisztikai és természetvédelmi igényekkel, a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság, az elérhetőség fejlesztése, az inkluzivitás és akadálymentesség, valamint a települések népességmegtartó erejének növelése.

A fejlesztési program több aktív turisztikai élményjavaslatot is megfogalmaz vízi turizmus (*Lajta vízitúra, Zátonyi-Duna és Nováki-csatorna vízitúra, Szigetközi ágrendszer vízitúra, Öreg-Duna vízitúra, Mosoni-Duna*), kerékpáros turizmus (*EuroVelo 6 túra, Bolgányi Kör – Kisvasutak nyomában, Túra nem csak Véneknek (Győr-Gyönyű-Vének), Pannonhalmi dombkerülés, Mecséri gravel kör, Napóleon nyomában, Világháborús körök, A Duna történelme*), valamint gyalogos természetjárás terén (*örökség körök, múltidéző emlékkörök*).

3.4. SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉT ÉRINTŐ TOVÁBBI FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOK

A Szigetköz natúrpark jelentős területi átfedése mellett a kiemelt térségi gondolkodás fontos kiindulási pontját jelenti. 2018-ban készült el, valamint 2021-ben megvalósult a **Szigetköz Natúrpark natúrparki megalapozó szakmai háttér tanulmány**ának felülvizsgálata. A 29 településre (javasolt kiemelt térségi lehatárolás Mosonmagyaróvár nélkül) kiterjedő natúrpark a felvázolt fejlesztési koncepcióban 3 hosszútávú jövőképet fogalmaz meg:

- a Szigetköz Natúrpark *„olyan értékőrző és értékteremtő térség, ahol komplex értékszemléleten alapuló helyi-térségi fejlesztések valósulnak meg; olyan élő és élhető táj, ami magas életminőséget biztosít az ott élők számára.”*
- A natúrparki térségben élők olyan emberek, akik *„erős natúrparki tudattal bírnak, aminek köszönhetően személyesen és/vagy az általuk létrehozott, fenntartott szervezeteken keresztül aktívan részt vesznek a térség értékeinek megőrzésében és az értékalapú fejlesztésében; helyben megtalálják megélhetésüket, boldogulásukat;”* e térségben az *„együttműködés kultúrája az országos helyzethez képest magasabb szintű és folyamatosan fejlődik;”* ezen felül az itt élők *„közvetlenül is érzékelik a natúrparki együttműködés és fejlesztések hozzáadott értékét és hasznát.”*
- A natúrpark munkaszervezete *„több lábon áll, stabil személyi és pénzügyi háttérrel rendelkezik, amiben mind a nemzetközi, mind az országos, mind a térségi szintű forrásteremtés fontos szerepet játszik;”* a szervezet *„táji léptékű, térségi összefogást igénylő védelmi és fejlesztési programok kezdeményezője és koordinálója; a natúrparki partnerszervezetek és az egyéb érintett térségi szereplők közötti párbeszéd és együttműködések kezdeményezője, koordinálója; összességében komplex értékszemlélettel, hatékonyan és eredményesen működik.”*

A fejlesztési koncepció öt szakmai pillér mentén ((1) táji szintű együttműködések erősítése, szervezetfejlesztés, (2) a természeti, táji és kulturális örökség megőrzése, (3) környezeti nevelés, szemléletformálás, a tájidentitás megerősítése, (4) fenntartható térségfejlesztés, (5) fenntartható turizmus és rekreáció) határozza meg fejlesztési irányait. fejlesztési dokumentum a tervezés öt éves időszakában kiemelt hangsúlyú prioritásként és programként tekint az alábbi intézkedésekre:

- a térség helyi közösségeinek erősítésére;
- a natúrparki együttműködő partnerek közötti partnerség erősítésére, az együttműködési kultúra térségi szintű fejlesztésére;
- a natúrparki együttműködő partnerek számának növelésére a civil és gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek körében;
- a táji léptékű együttműködés fórumainak létrehozására, hatékony működtetésére;
- a natúrparki partnerszervezetek, valamint a natúrpark területén élő lakosság natúrparki tudatosságának kialakítására, erősítésére;
- a natúrparki együttműködő partnerek érdekeltiségének megteremtésére, elősegítve ezzel a helyi közösségek tagjainak helyben történő boldogulását, életminőségük javítását;
- a több települést érintő, hálózatos jellegű fejlesztésekre, beleértve a korábbi pontszerű fejlesztési elemek egységes hálózatba kapcsolását, kiemelten kezelve a térség szempontjából

kiemelten fontos vízi és kerékpáros turisztikai fejlesztéseket, valamint kapcsolódó feladatként a helyi termék piacra jutásának elősegítését;

- a fenti fejlesztési tématerületekre is tekintettel a natúrpark térségi szintű „láthatóságának” növelésére.

A felvázolt középtávú stratégiai keret jó kiindulási alapot és szakmai háttérrel jelent a kiemelt térség stratégiai környezetének megteremtéséhez.

A **Szigetköz – Mosoni-sík LEADER Egyesület** 2023-ban elkészítette a 2023-2027 - programozási időszakra szóló **LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiáját**³. A Szigetköz - Mosoni-sík LEADER Egyesület területét 35 település alkotja, mely részben fed át a javasolt Szigetköz kiemelt térségi lehatárolással (*Mosonmagyaróvár, Kunsziget, Gönyű, Adba, Öttevény* nem része a LEADER egyesületnek, *Hegyeshalom, Jánossomorja, Károlyháza, Levél, Lébény, Mosonszentmiklós, Mosonszolnok, Mosonudvar, Újrónafő, Várbalog* pedig nem része a javasolt kiemelt térségi lehatárolásnak). Az egyesület a Szigetköz, Mosoni-sík valamint a Hanság tájegységeken helyezkedik el, 66 256 fő lakosa 950.24 km² területén él (2022), területileg a mosonmagyaróvári és győri kistérséghez tartozik.

A stratégia jövőképe alapján hosszútávon a térségben *”folytatódik a szemléletváltozás a vidéki lakosság körében, a településen élők életminősége javul, identitástudatuk erősödik a helyiek által szervezett közösségi programok, fejlesztések, együttműködések által, fokozódik bennük a közösséghez tartozás, a térség népességmegtartó ereje, turisztikai vonzereje nő, a helyi termékek előállítása és értékesítése területén eredményeket érünk el, fenntartható, erős, versenyképes vállalkozások generálódnak, a családok stabilitásának megerősítésével hozzájárulunk az egész társadalom boldogulásához, környezetünk fenntarthatóbbá válik.”*

A középtávú fejlesztési dokumentum két átfogó célt fogalmaz meg:

I. Térség gazdasági, társadalmi, környezeti kihívásaira válaszolni képes közösség erősítése, melynek részeként prioritást jelent *a közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése, az aktívabb társadalmi összefogás, az erősebb helyi identitás megteremtése, a közösségi gondolkodás és munkavégzés ösztönzése és ezek feltételeinek biztosítása; valamint a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése. Ezzel cél a településkép és életminőség fejlesztése, a helyi identitás a közösségek és a helyben lévő tudás fejlesztése.*

³ <https://new.szms.hu/index.php/strategiank/leader-2023-27.html>

II. Térség erőforrásait aktivizáló innovatív gazdaságfejlesztés, mely keretében célt jelent a *vidéki térségekben a mikrovállalkozások indítása, fenntartása, erősítése; a helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése, a helyi kézműves-és kisipari réteg fejlesztése, a helyi gazdaságfejlesztési célú együttműködések létrejöttének elősegítése, ismertségének növelése, értékesítésének támogatása*. Ezzel cél a térség gazdaságnak erősítése, a helyi erőforrásokon alapuló gazdasági potenciál fejlesztése, vállalkozóvá válás segítése, mikrovállalkozások fejlesztése, az együttműködések és a turisztikai vonzóképesség erősítése.

Az intézkedések között a helyi fejlesztési stratégia nevesíti a (1) Településkép és életminőség fejlesztését, a helyi identitás erősítését, (2) a helyi civil szervezetek fejlesztését, valamint a helyi gazdaság élénkítését.

A fejlesztési dokumentum kiemeli, hogy a térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása érdekében szükséges a Nyugat-dunántúli HACS Akadémia keretében rendezvények és szakmai továbbképzések szervezése, valamint az együttműködések erősítése a Göcsej – Zala mente térséggel, a natúrparki szervezetekkel, összefogás kiépítését a magyarlakta külhoni településekkel a magyar nyelv és kultúra fennmaradásáért, valamint együttműködés kezdeményezését a határon belüli és kívüli oktatási intézményekkel, valamint a sportszervezetekkel.

A javasolt kiemelt térségi lehatárolás legnagyobb települése a közel 35 ezer lakosú **Mosonmagyaróvár**. Éppen ezért lényeges a település fejlesztési dokumentumainak összegző áttekintése a Szigetköz jövője szempontjából.

A városnak a 2015-ben elfogadott **településfejlesztési koncepciója (2015-2030)** és integrált településfejlesztési stratégiája mellett a legfrissebb stratégiai dokumentuma a 2025 márciusában aktualizált **fenntartható városfejlesztési stratégiája (FVS)**, valamint arra épülő **TOP Plusz városfejlesztési programterve (2021-2027)**.

A koncepcióban rögzített jövőkép alapján „2030-ra Mosonmagyaróváron a fejlett, környezetkímélő ipari vállalkozások, illetve a természeti és épített örökségre épülő egészségmegőrző turizmus megerősödésével a lakosság életminőségét meghatározó közlekedési, környezeti és lakhatási állapot is javul, ennek köszönhetően a város népességének dinamikus növekedése mellett a helyi társadalom szerkezete kedvező irányban mozdul el, kohéziója erősödik.” Hosszútávon a város az élhetőségének javulását, a társadalmi kohézió és a helyben lakók identitástudatának erősödését, a versenyképesség javulását, valamint a város vizekhez kapcsolódó hagyományainak, természeti kincseire, épített örökségére épülő aktív- és egészségturizmusának erősödését tűzte ki célul.

Az FVS és a TVP a nevesített 5 átfogó cél (klímaálló települési környezet, versenyképes gazdasági környezet, élhető és szolgáltató város, fenntartható turizmus, digitális város) mentén olyan tematikus célokat határoz meg, mint a fenntartható mobilitás, az agrárium klímaálló fejlesztése, az együttműködések és hálózatosodás, a zöld város és fenntartható vízgazdálkodás, a humán infrastruktúra minőségi fejlesztése, rekreációs fejlesztések, az aktív turizmus infrastruktúrájának fejlesztése vagy komplex élménycsomagok kialakítása.

Az aktív turizmus kapcsán fontos fókuszterületet jelent a Szigetközzel való kapcsolat erősítése. Célként jelenik meg Mosonmagyaróvár esetében a marketing pozicionálás kapcsán a Szigetköz fővárosa brand tudatosítása, egységes és vonzó arculatának, imázsának felépítése. A nevesített projektek kapcsán szerepel a stratégiában az azóta létrejött Szigetköz Expo megvalósítása, melynek célja a szigetközi nagy- és kisvállalkozások bemutatkozási lehetősége. Szerepel emellett egy vadaspark kialakítása, a szigetközi növény és állatvilág bemutatása, állatsimogató, a közlekedés kapcsán a szigetközi utak forgalmának összegyűjtése és elvezetése, a fejlesztési területek feltárása, térségi együttműködések kialakítása többek között a natúrpark településeivel, Csallóközzel való kapcsolat erősítése, valamint a rövid ellátási láncok kialakítása kapcsán a helyi, térségi élelmiszerek piacának működtetése, bővítése, ösztönzése, marketingje (Szigetközi-Szatyor).

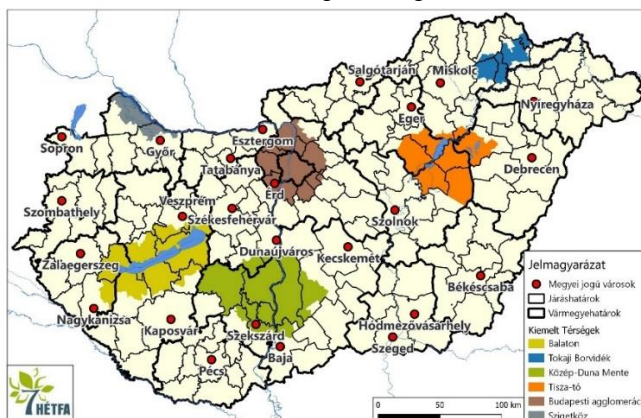
4. Kiemelt térségek hazai gyakorlatának áttekintése

Az 1/2014. (I. 3.) a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról szóló Országgyűlési határozat 7.b pontja alapján megyehatárokon túlterjedő, továbbá egyes kiemelt területfejlesztési feladatai ellátására kiemelt térségként nevesíti a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, a Budapesti Agglomerációt, a Tokaj Borvidéket, a Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget és a Tisza-tó Kiemelt Térséget.⁴

A Magyarországon meghatározott öt kiemelt térség közül a **továbbiakban esettanulmány jelleggel három területtel, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzettel, a Tokaj Borvidékkel és a Közép-Duna Menti Kiemelt Térséggel foglalkozunk részletesebben, valamint bemutatjuk a Tisza-tó kiemelt térség kapcsán eddig lezajlott folyamatokat.**

A budapesti agglomeráció jellegében, kiterjedésében és működésében jelentős mértékben eltér a másik négy területtől. Az általunk vizsgált szigetközi térség működése, jelentős méretbeli eltérések ellenére is, több hasonlóságot mutat a másik négy kiemelt térséggel. Budapest metropolisz mérete, jellege, erős, országos szinten meghatározó szerepe, a főváros és az agglomerációs térség összetett közigazgatási rendszerének gyakorlata távolabb áll az alapvetően vidékies jellegű Szigetköz térségétől, emiatt kevés releváns tapasztalattal járulna hozzá az elemzéshez, így nem vonjuk bele a vizsgálatba.

4. ábra: Hazai kiemelt térségek a Szigetköz feltüntetésével

Forrás: saját szerkesztés

⁴ módosítva a 13/2020. (V.5.) OGY határozat 1. bekezdése alapján

1. táblázat: A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, a Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget, a Tokaj Borvidék Kiemelt Térséget, a Tisza-Tó Kiemelt Térséget, valamint a javasolt Szigetköz Kiemelt Térséget összehasonlító táblázat

KIEMELT TÉRSÉG NEVE	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET	KÖZÉP-DUNA MENTI KIEMELT TÉRSÉG	TOKAJ BORVIDÉK KIEMELT TÉRSÉG	TISZA-TÓ KIEMELT TÉRSÉG	SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG (JAVASLAT)
TELEPÜLÉSSZÁM	180 db	99 db	27 db	44 db	30 db
LAKOSSÁGSZÁM (2023)	258.133 fő	234.020 fő	62.324 fő	109.454 fő	88.895 fő
TERÜLETI KITERJEDÉS	3.885,9 km ²	4.464,9 km ²	858,24 km ²	3.020,24 km ²	661,17 km ²
LEGNAGYOBB TELEPÜLÉS	Siófok (24.021 fő)	Szekszárd (29.707 fő)	Sátoraljaújhely (12.973 fő)	Karcag (18.270 fő)	Mosonmagyaróvár (34.165 fő)
10.000 FŐ FELETTI TELEPÜLÉSEK SZÁMA	6 db	5 db	2 db	2 db	1 db
VÁROSOK SZÁMA	18 db	13 db	5 db	7 db	1 db
KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS NEVE	Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)	Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács (KDMFT)	Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács (TBFT)	Tisza-tó Fejlesztési Tanács (javaslat, megalakulás alatt)	Szigetköz Fejlesztési Tanács (javaslat)
VOLT-E ELŐZMÉNYE A TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSNEK	igen	nem	igen	igen	igen (korábban) + ágazati együttműködés
FEJLESZTÉSI TANÁCS ÖSSZETÉTELE	2 fő elnök 6 fő vármegyei delegált 8 fő minisztériumi delegált Balaton Borrégiós Tanács	2 fő elnök 6 fő vármegyei delegált 7 fő minisztériumi delegált Szekszárd MJV Önkormányzata	2 fő elnök (egyben miniszteri küldött is) 2 fő vármegyei delegált 6 fő minisztériumi delegált Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanács	megalakulás alatt	2 fő elnök 7 fő vármegyei és települési delegált 12 fő minisztériumi delegált
KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS ELNÖKSÉGE	dr. Bóka István Balatonfüred város polgármestere Czunyiné dr. Bertalan Judit, területfejlesztésért felelős államtitkár	dr. Mikulás Brigitta, főosztályvezető, Építési és Közlekedési Minisztérium Bányai Gábor, Bács-Kiskun vármegye 5. sz. választókerületének országgyűlési képviselője	Dr. Szabó Tünde, Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos Wáberer György, Tokaj-Zemplén térség fejlesztéséért felelős kormánybiztos	megalakulás alatt	2 fős társelnöki rendszer 1 fő elnök, akit a tanács a saját tagjai közül választ 1 fő elnök, akit a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter nevez ki

A FEJLESZTÉSI TANÁCS MUNKASZERVEZETE	Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség	Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft.	megalakulás alatt	
MŰKÖDÉSI HELYSZÍN	Siófok, Balatonfüred, Keszthely	Budapest, Dunaföldvár	Tokaj	jelenleg nem definiált	jelenleg nem definiált
TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOK MEGLÉTE	van	van	van	előzmények vannak, frissítés és kiegészítés szükséges	előzmények vannak (Insula Magna projekt) + megyei dokumentumok, frissítés és kiegészítés szükséges
TERÜLETRENDEZÉSI SZEREPKÖR	van	nincs	nincs	szükséges lenne	szükséges lenne
KUTATÁSI ELEMZÉSI SZEREPKÖR	van	nincs	nincs	szükséges lenne	előzmények vannak, egyetemi kapacitások rendelkezésre állnak
HÁNY FŐVEL MŰKÖDIK	23 fő	21 fő	11 fő	5 fővel tervezett elindítani	5-6 fővel tervezett elindítani
ÉVES MŰKÖDÉSI KÖLTSÉG	350,03 millió Ft (2024)	363,2 millió Ft (2024)	150 millió Ft (2024)	megalakulás alatt, előzetes becslés: 115 millió Ft (2024)	121,6 millió Ft / év
FORRÁST KEZEL-E?	igen	igen	igen	megalakulás alatt	szükséges lenne
FOLYÓ FORRÁSKEZELÉS	~ 500 millió Ft	korábban kezelt forrásokat, jelenleg nem	nincs	megalakulás alatt	szükséges lenne, mértéke a stratégiai tervezést követően becsülhető
EGYSZERI DEDIKÁLT FORRÁSOK KEZELÉSE	jelenleg 4,5 milliárd Ft-os forráskeret kezelése (szolgálati lakások fejl.)	100 milliárd Ft-os ígéret	150 milliárd Ft, amiből részlegesen tudott lehívni (23,4 Mrd Ft)	megalakulás alatt	megalapozó és stratégia tervezési fázis 90-150 millió Ft

4.1. BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET

ÁLTALÁNOS BEMUTATÁS

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet a Balaton tág térségét öleli fel. A Balaton tudatos területi szemléletű tervezése évszázados múltra tekint vissza. A Balaton Fejlesztési Tanács működési területe a Balaton Kiemelt Üdülőkörzettel (BKÜ) azonos kiterjedésű, a BKÜ településeit pedig a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény melléklete sorolja fel. A térséghez összesen 180 település tartozik. A kiemelt térség legnagyobb települése Siófok (24.021 fő, 2023), mellette még öt 10.000 fő feletti település található a lehatároláson belül (Keszthely, Tapolca, Balatonfüred, Marcali és Balatonalmádi).

Elérhetőség: <https://www.balatonregion.hu/hu/balaton-fejlesztési-tanacs-1>

Településszám: összesen 180 település, a lehatárolás Somogy, Veszprém és Zala Vármegye területét érinti

Lakosságszám: 258.133 fő (2023), amely további mintegy negyedmillió fővel kiegészül szezonálisan az üdültulajdonosok révén

Területi kiterjedés: 3.885,9 km²

Legnagyobb település: Siófok (24.021 fő, 2023)

10.000 fő feletti települések: 6 db (Siófok (24.021 fő), Keszthely (17.849 fő), Tapolca (14.006 fő) Balatonfüred (12.925 fő), Marcali (10.502 fő) és Balatonalmádi (10.000 fő), (2023))

5.000 fő feletti települések: 8 db

Városok száma: 18 város

ELŐZMÉNYEK

A Balaton esetében a térségi szintű együttműködés megközelítőleg 200 évre nyúlik vissza, eleinte alulról szerveződő jelleggel (Balaton-egylet, Balatoni Szövetség).

1957-58-tól megindult a Balaton tudatos területi tervezése (Farkas Tibor és a VÁTI időszak). Általános Rendezési Terv készült, erős építészeti-arculati kontroll volt érvényben a térségben. A tömegturizmus infrastruktúrája ekkor épült ki.

Az 1996. évi XXI. Területfejlesztési és Területrendezési törvény minősítette kiemelt térséggé a Balatoni Üdülőkörzetet, 1997-ben létrejött a Balaton Fejlesztési Tanács, majd a 28/1998-as IKIM rendelet létrehozta a Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottságot. 2000-ben jött létre a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség, mint a fejlesztési tanács munkaszervezete. A TFT aktív működését a halpusztulások kezelésének problémája indította el. Jelenleg stratégiai tervezési, forrásallokációs szerepet lát el, illetve átfogó monitoring rendszert működtet.

KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS

Kiemelt térségi fejlesztési tanács neve: Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)

Balaton Fejlesztési Tanács összetétele

- Balaton Fejlesztési Tanács két társelnöke (2 fő)
- Veszprém, Somogy és Zala vármegyei közgyűlések elnökei (3 fő)
- Veszprém, Somogy és Zala vármegyei közgyűlés 1-1 képviselője (3 fő)
- a területfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője
- a kormányzati stratégiák kidolgozásának támogatásáért felelős miniszter képviselője
- a területrendezésért felelős miniszter képviselője
- a környezetvédelemért felelős miniszter képviselője
- a vízgazdálkodásért felelős miniszter képviselője
- a turizmusért felelős miniszter képviselője
- a természetvédelemért felelős miniszter képviselője
- Balaton Borrégiós Tanács elnöke

Tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottak

- vármegyei kereskedelmi és iparkamarák képviselői
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara vármegyei igazgatóságai
- vármegyei kormányhivatalok főispánjai
- vármegyei kormányhivatalok állami főépítész irodái

- Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt.
- Gazdaságfejlesztésért felelős miniszter képviselője (Nemzetgazdasági Minisztérium)
- Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Területfejlesztésért Felelős Államtitkárság
- Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos
- Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Balatoni Limnológiai Kutatóintézet
- Balatoni Hajózási Zrt.
- Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt.
- Balatoni Szövetség
- Balaton Turizmus Szövetség
- Balatoni Civil Szervezetek képviselője
- Nők a Balatonért Egyesület
- Balaton Világörökségéért Alapítvány
- Balatoni Integrációs Kft. FEB

Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) elnöksége

Társelnöki rendszer működik a Balaton Fejlesztési Tanács esetében

- tagok közül választott elnök 2010.12.17-től dr. Bóka István, Balatonfüred város polgármestere
- a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter által kijelölt elnök 2022.09.19-től Czunyiné dr. Bertalan Judit, területfejlesztésért felelős államtitkár.

Balaton Fejlesztési Tanács feladatai

- a régió fejlesztési irányainak meghatározása, térségfejlesztési dokumentumok elkészítése
- a fejlesztési célok elérését ösztönző programok és projektek megvalósítása, a térségi fejlesztések, beruházások megvalósításának, projektek kidolgozásának ösztönzése
- a hatáskörében lévő források felosztása, pályázati támogatások biztosítása
- a régió gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatainak vizsgálata, nyomon követése, adatgyűjtés, monitoring, valamint az eredmények disszeminációja

FEJLESZTÉSI TANÁCS MUNKASZERVEZETE

Munkaszervezet neve: Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség

Munkaszervezet összetétele:

Összesen 23 fő dolgozik a munkaszervezetben. Ennek belső megoszlása az alábbiak szerint alakul: 2 fő vezető tisztségviselő, 5 fő kutató-elemző, 9 fő pályázat- és projektmenedzsment és 7 fő back office munkatárs.

Működési helyszín: Siófok, Balatonfüred, Keszthely

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség (munkaszervezet) feladatai:

- területi tervezés, koordináció: térségfejlesztési programok előkészítésében és megvalósításában való közreműködés, a régiót érintő területi programozási feladatok ellátása
- pályázat- és projektmenedzsment: a Balaton-térség fejlesztésére fordított fejlesztési források felhasználásának menedzselése, pályázati felhívások előkészítése és lebonyolítása, ellenőrzés
- szemléletformálás főként fenntarthatósági fókusszal
- helyi kezdeményezések támogatása, projektfejlesztés, új programok, projektötletek segítése
- nemzetközi projektekben és pályázatokban való részvétel
- kutatási tevékenység: területfejlesztési célokat szolgáló, gazdaság- és társadalomtudományi kutatások megvalósítása, területpolitika támogatása
- vállalkozási tevékenység: pályázati tanácsadás, háttér tanulmányok elkészítése, célzott kutatások elkészítése, környezeti vizsgálatok készítése, szakmai rendezvények szervezése

TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPEKÖR

A területfejlesztési tervezés hosszú múltra tekint vissza, az 50-es és 60-években már volt rendezési terv jellegű dokumentuma a térségnek. A mai értelmezés szerinti stratégiai tervezés alapjai már 2001-ben megindultak, és azóta az uniós finanszírozási ciklushoz kapcsolódó területfejlesztési dokumentumok elkészítésre kerültek.

A kiemelt térség korábbi fejlesztési dokumentumai

- Előzetes Regionális Fejlesztési Terv (ERFT) 2001-2003
- Balaton Régió stratégiai fejlesztési programja 2002-2006

- Hosszútávú Területfejlesztési Konceptió (2007 – 2020)
- Stratégiai Program (2007-2013)
- Részletes Fejlesztési Terv (2007-2013)
- Stratégiai Program (2014-2020)
- Operatív Program (2014-2020)
- Stratégiai Környezeti Vizsgálat (2014-2020)

A kiemelt térség aktuális fejlesztési dokumentumai:

- Hosszú Távú Területfejlesztési Konceptió (2014-2030) Helyzetelemzés
- Konceptió (2014-2030)
- Stratégia Program (2021-2027)
- Operatív Program (2021-2027)
- Stratégiai Környezeti Vizsgálat (2021-2027)
- Társadalmi-Gazdasági Hatásvizsgálat (2021)
- Balaton Kiemelt Térségi Klímastratégia (2020-2030)

TERÜLETRENDEZÉSI SZEREPKÖR

A Balaton térsége már 2000-től önálló területrendezési tervvel és szabályozással rendelkezett, amit először a 2000. évi CXII. törvény (Balaton-törvény) szabályozott. 2018-ban egy törvénybe kerül összevonásra az OTRT, a Balaton-törvény és a Budapesti agglomerációt érintő területrendezési terv, amit azóta a 2018. évi CXXXIX. törvény negyedik részét alkotó Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve tartalmaz.

A Balaton-törvény fontos mérföldkő volt a térség szabályozási kereteinek meghatározásában, számos olyan kérdést tudott területspecifikusan kezelni, ami sem az országos, sem az egyes vármegyei tervek esetében nem volt kezelhető. A Balaton térsége – lévén, hogy önálló területrendezési terve van – nem része a határoló vármegyei területrendezési terveknek.

KUTATÁSI-ELEMZÉSI SZEREPKÖR

Az ügynökség 2001 óta folytat széleskörű kutatási-elemzési tevékenységet, melynek elsődleges célja a Balaton térség társadalmi-gazdasági folyamatainak átfogó vizsgálata. Az ügynökség Balatonfüreden egy 5 fős Társadalomtudományi Kutatócsoportot működtet, dedikáltan a térség vizsgálatára.

INTÉZMÉNYI HÁTTÉR ÉS OPERATÍV MŰKÖDÉS

A munkaszervezet forrását közvetetten a fenntartó – jelenleg a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, mint a területfejlesztésért felelős tárca – biztosítja. A minisztérium direkt módon a kiemelt térségi fejlesztési tanács működését támogatja, aki átadja ezt a forrást a munkaszervezet számára.

A szervezet 23 fő alkalmazottal működik. Éves szinten 150 millió forint működési forrást kap a fenntartó minisztérium irányából. A működésükhöz megközelítőleg 350,03 millió forint kell, aminek különbözetét saját bevételekből, például nemzetközi együttműködésekben való részvételből termelik ki.

Ez alapján 1 főre vetítve megközelítőleg 15,22 millió Ft egységköltség jut.

FORRÁSKEZELÉS, TÁMOGATÁSOK

A Balaton Fejlesztési Tanács rendelkezik egy rendszeres forráskerettel (évi 500 millió Ft), amit saját kompetenciában oszt el. Az elmúlt évek főbb támogatási területei az alábbiak voltak:

- a régió köz- és vízbiztonságának fejlesztése
- települési zöld- és közterületek fejlesztésének támogatása
- rendezvények támogatása

Dedikált forrás szolgálati lakásépítésre:

2024-ben a kiemelt térség kapott eseti jelleggel is dedikált forrást. Egy jelenleg is futó pályázat keretében 4,5 Mrd Ft forráskeretet biztosított a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Területfejlesztésért Felelős Államtitkársága, melynek keretében a Balaton Fejlesztési Tanács pályázatot hirdetett szolgálati lakások kialakítására a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

Két beadási határidő keretében (2024. május 13. és 2024. november 29.) nyújthatott be pályázatot a BKÜ 180 települése.

- Az 1. körös döntés 2024 augusztusában vált hatályossá, a nyertesek részére 2024. kora őszén kibocsátásra kerültek a Támogatói Okiratok, a projektek jelenleg megvalósítás alatt állnak.
- A 2. körös döntés 2025. március második felében született meg, a nyertesek kiértékelése folyamatban van, a projektek megvalósítása értelemszerűen még nem kezdődött el.

Az első fordulóban 10 önkormányzat jutott 2,16 milliárd forintnyi támogatáshoz, amely révén 3,6 milliárd forintértékben létesül 71 szolgálati lakás. A második fordulóban pedig további 18 balatoni önkormányzat jutott 913 millió forintos támogatáshoz, ennek eredményeképp 1,42 milliárd forintértékben jöhet létre további 34 szolgálati lakás a Balaton körül.

4.2. KÖZÉP-DUNA MENTI KIEMELT TÉRSÉG

ÁLTALÁNOS BEMUTATÁS

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget az 1/2014. (I.3.) OGY határozat 2020. május 5-i módosítása hozta létre, a Fejlesztési Tanács 2020. augusztus 4-én alakult meg.

A Közép-Duna menti térség elsősorban a Duna-völgyi területet és az egymással szorosabban együttműködő mezőföldi és kiskunsági települések közös területeit jelenti. A kormányzati erőfeszítések a belső területi fejlettségbeli feszültségek csökkentésére, kialakulásuk megelőzésére, a fejlesztések megvalósításának összehangolására irányulnak.

A Közép-Duna menti térség kiemelt térséggé nyilvánítására vonatkozó igényt az a törekvés is megerősíti, hogy a térségben várható – a Paksi Atomerőmű bővítéséhez kapcsolódó – nagyberuházások építése során jelentkező magas létszámú humán erőforrás-szükséglet biztosítása egyedi intézményfejlesztési és együttműködési igényeket jelent, így átfogóan szükséges segíteni a fejlesztéseket. Az egységes tervezés a hosszútávon fenntartható térségfejlesztés szempontjából megfelelő alapokat és lehetőségeket teremt.

A teljes térséget összesen 99 település alkotja, legnagyobb települése Szekszárd (29.707 fő, 2023), ami mellett még négy további 10.000 fő feletti település található a lehatároláson belül (Paks, Kalocsa, Kiskőrös, Tolna)

Elérhetőség: <https://kdmfu.hu/kiemelt-terseg/>

Településszám: összesen 99 település, a lehatárolás Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegye területét érinti.

Lakosságszám: 234.020 fő (2023)

Területi kiterjedés: 4.464,9 km²

Legnagyobb település: Szekszárd (29.707 fő, 2023)

10.000 fő feletti települések: 5 db (Szekszárd (29.707 fő), Paks (17.917 fő), Kalocsa (14.433 fő), Kiskőrös (13.173 fő) és Tolna (10.640 fő), (2023))

5.000 fő feletti települések: 10 db

Városok száma: 13 város

ELŐZMÉNYEK

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség esetében területi szintű együttműködésnek előzménye nincs, a térségfejlesztési tanács előzményszervezettel nem rendelkezik.

A lehatárolás kialakításának apropóját a Paksi Atomerőmű 30 km-es zónájának települései adták, a paksi, a kalocsai és szekszárdi kistérségben. Ezen települések (41 db) térségfejlesztési, életminőség-emelési, továbbá munkahelyteremtési célra támogatást kapnak a Paksi Atomerőmű Zrt. által alapított Jövőnk Energiája Térségfejlesztési Alapítványtól. A forráskeretet 2014-ig az MVM Paksi Atomerőmű Zrt., azután pedig a Miniszterelnökség biztosította 2021-ig bezárólag. A támogatások kedvezményezettjei lehetnek az érintett települések önkormányzatai, azok társulásai, önkormányzati intézmények, illetve az építő-, a gép- és a villamosipari, illetve a kommunális területen dolgozó gazdálkodó szervezetek. A forrás elosztása egyéni pályázatok keretében kerül elbírálásra, térségi összehangolt koordináció a KDMKT létrejötte előtt nem volt.

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség létrejöttéig a PIP Nonprofit Kft., amely a Paksi Atomerőmű két új blokkjának tervezéséért, megépítéséért és üzembe helyezéséért felelős tárca nélküli miniszter tulajdonosi joggyakorlása alatt működött, mint háttérintézmény, szintén végzett térségfejlesztési feladatokat, elsősorban a Paksi Atomerőmű bővítésével összefüggő fejlesztések vonatkozásában. Többek között a Közép-Duna menti térségfejlesztési feladatok tárgyú előirányzat terhére megvalósuló fejlesztések pályázatait kezelte, mint lebonyolító szerv. Ez a feladat 2023-ban a Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács munkaszervezetéhez, a KDMFÜ Nonprofit Kft.-hez került.

A 2022. évi kormányátalakítást követően az előirányzatból új pályázatok nem kerültek kiírásra a Külgazdasági és Külügyminisztérium által (mint a Paksi Atomerőmű két új blokkjának tervezéséért, megépítéséért és üzembe helyezéséért felelős tárca nélküli miniszter feladatainak jogutódja).

A fentiekben részletezettek tekinthetők területfejlesztési jellegű előzménynek a vármegyei szintű területfejlesztési tevékenységek mellett.

KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS

Kiemelt térségi fejlesztési tanács neve: Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács

Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács összetétele

- a Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács két társelnöke
- Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegyei közgyűlések elnökei (3 fő),
- Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegyei közgyűlés 1-1 képviselője (3 fő),
- Szekszárd Megyei Jogú Város polgármesterének képviselője
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője
- a területfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- az építési és Közlekedési miniszter képviselője
- a gazdaságfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- az agrárminiszter képviselője
- az energiaügyi miniszter képviselője
- a Miniszterelnökséget vezető miniszter képviselője
- nemzetgazdasági miniszter képviselője
- a vízgazdálkodásért és a vízvédelemért felelős miniszter képviselője

Állandó meghívottak

- Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegye Főispánjai
- Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegye Állami Főépítészei
- Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegye Kereskedelmi és Iparkamaráinak elnökei
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Bács-Kiskun, Fejér és Tolna vármegyei igazgatói és vármegyei elnökei
- érintett országgyűlési képviselők
- PIP Nonprofit Kft.
- Jövőnk Energiája Térségfejlesztési Alapítvány képviselői
- Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal, kormány megbízott
- Északnyugat-magyarországi és a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna
- Paks II. Zrt.
- MOLEKULA-SZEGED Biotechnológiai Kutató, Fejlesztő Korlátolt Felelősségű Társaság
- KDMFÜ NKft. Felügyelőbizottság

Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács (KDMFT) elnöksége

Társelnöki rendszer működik a Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács esetében

- dr. Mikulás Brigitta, Főosztályvezető, Építési és Közlekedési Minisztérium
- Bányai Gábor, Bács-Kiskun vármegye 5. sz. választókerületének országgyűlési képviselője

Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács feladatai

- a térség társadalmi és gazdasági folyamatainak és környezeti állapotának rendszeres vizsgálata, fejlesztési szükségletek azonosítása
- a vizsgálat alapján az eredmények nyilvánossá tétele a területi információs rendszeren keresztül
- a térség területfejlesztési koncepciójának és programjának kidolgozása
- megállapodások kötése a térségi fejlesztési program finanszírozásának érdekében
- az operatív programok térséget érintő feladatainak figyelemmel kísérése, az erre irányuló kormányzati döntés esetén közreműködés az operatív programok térséget érintő feladatainak végrehajtásában
- az illetékességi területe szerinti vármegyék területfejlesztési koncepciójának és programjának előzetes véleményezése
- beszámoló készítése a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter számára
- a kohéziós célú európai uniós források felhasználását megalapozó legmagasabb szintű nemzeti tervezési dokumentumok, az országos, továbbá a kiemelt térséget érintő ágazati és területi tervek előzetes véleményezése
- térség területfejlesztési koncepciójának és programjának a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter útján a Kormány elé terjesztése
- a térségi területfejlesztési program végrehajtásának irányítása
- a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról való döntés

FEJLESZTÉSI TANÁCS MUNKASZERVEZETE

Munkaszervezet neve: Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség

Munkaszervezet összetétele:

A szervezet 10 fővel indult, ekkor prioritást jelentett a területfejlesztési dokumentumok elkészítése, amihez a szükséges kapacitások megvoltak a szervezeten belül. Ez projektmenedzsment kapacitásokkal bővült ki és alakult át. Jelenleg 20 fővel *működik (1 fő ügyvezető, 2 fő igazgató (szakmai, gazdasági), 2 fő*

csoportvezető (nemzetközi, támogatáskezelési), 1 fő irodavezető, 7 fő projektmenedzser (nemzetközi, támogatáskezelési, monitoring referens), 1 fő marketing-kommunikációs menedzser, 1 fő vezető kontroller, 1 fő pénzügyi menedzser; 2 fő számfejtett megbízási jogviszony: 1 fő Tanács költségvetési könyvelés, 1 fő beszerzési koordinátor (DKÜ, NKOH, beszerzések operatív feladat ellátás), + 3 fő Felügyelőbizottsági tag + adatvédelmi biztossal, könyvvizsgálóval és belső ellenőrrel, akik vállalkozási szerződés keretében látják el feladataikat) a szervezet, erős projektmenedzsment és nemzetközi projektfejlesztési kapacitással.

Működési helyszín: Budapest, Dunaföldvár

Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség (munkaszervezet) feladatai:

- a KDMFT munkaszervezeti-, és céladatainak végrehajtása
- többletforrás bevonás a térség fejlesztésébe
- területi tervezés, koordináció: térségfejlesztési programok előkészítésében és megvalósításában való közreműködés
- helyi kezdeményezések támogatása, projektfejlesztés
- pályázat- és projektmenedzsment, pályázatfigyelés
- nemzetközi projektekben és pályázatokban való részvétel
- vállalkozási tevékenység

TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPKÖR

A fejlesztési tanács elkészítette a meghatározott területfejlesztési dokumentumait. A kiemelt térség az alábbi fejlesztési dokumentumokkal rendelkezik:

- A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Területfejlesztési Konceptiója (2021-2035)
- A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Fejlesztési Konceptiójához kapcsolódó Stratégiai Program (2021-2027)
- A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Területfejlesztési Konceptió és Program Helyzetelemzése
- Stratégiai Környezeti Vizsgálat Értékelő Jelentése (2021)
- A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Fejlesztési Programja Operatív Program (2021-2027)

TERÜLETRENDEZÉSI SZEREPKÖR

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség esetében külön területrendezési eszköz nem készült. A térség esetében a vármegyei tervek az irányadóak, településrendezési tevékenységet a tanács nem végez.

KUTATÁSI-ELEMZÉSI SZEREPKÖR

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség a településfejlesztési dokumentumok elkészítésén túlmutató kutatási-elemzési tevékenységet nem végez.

INTÉZMÉNYI HÁTTÉR ÉS OPERATÍV MŰKÖDÉS

A munkaszervezet forrását közvetetten a fenntartó – jelenleg a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, mint a területfejlesztésért felelős tárca – biztosítja. A minisztérium direkt módon a kiemelt térségi fejlesztési tanács működését támogatja, aki átadja ezt a forrást a munkaszervezet számára.

A szervezet 21 fő alkalmazottal működik. Éves szinten 150 millió forint működési forrást kap a szervezet a fenntartó minisztérium irányából. A működésükhöz megközelítőleg 363,2 millió forint kell, aminek különbözetét saját bevételek, nemzetközi együttműködésekben való részvételből és a Közép-Duna menti térségfejlesztési feladatok tárgyú előirányzat pályázatainak kezeléséből (Külgazdasági és Külügyminisztériumnak) termelik ki.

Ez alapján 1 főre vetítve megközelítőleg 18,16 millió Ft egységköltség jut.

FORRÁSKEZELÉS, TÁMOGATÁSOK

A stratégiai és koncepcionális dokumentáció elkészítéséhez a fejlesztési ügynökség egyszeri 100 millió forintos támogatást kapott a KTM jogelődjétől.

Jelenleg saját keretek között kezelhető forrással, pályázati összeggel nem rendelkezik az ügynökség.

4.3. TOKAJI BORVIDÉK KIEMELT TÉRSÉG

ÁLTALÁNOS BEMUTATÁS

Tokaj Magyarország leghíresebb bortermő területe, területi lehatárolása a 18. századra nyúlik vissza. A Tokaji Borvidék kiemelt térsége az OFTK 1/2014. (I. 3.) OGY határozat 2014. február 8-i módosításának köszönhetően jött létre, maga a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács 2014. júliusában alakult meg, azzal a céllal, hogy a Tokaji Borvidéket érintő fejlesztések közös koordinálás alá kerüljenek. Fontos megjegyezni, hogy 2002 óta a Tokaji Borvidék világörökségi terület is egyben.

A borvidéket és a kiemelt térséget összesen 27 település alkotja, legnagyobb település Sátoraljaújhely (12.973 fő, 2023), a lehatároláson belül mindössze Sárospatak van még 10.000 fő felett.

Elérhetőség: <https://www.tbft.hu/>

Településszám: összesen 27 település (világörökségi helyszín és védőövezete 27 település közigazgatási területét fedi le, a KSH kiemelt térség megjelölése csak 26 települést tartalmaz (Sárazsadány hiányzik))

Lakosságszám: 63.380 fő (2023)

Területi kiterjedés: 873,55 km²

Legnagyobb település Sátoraljaújhely (12.973 fő, 2023)

10.000 fő feletti települések 2 db (Sátoraljaújhely (12.973 fő), Sárospatak (10.583 fő), (2023))

5.000 fő feletti települések 3 db

Városok száma 5 város

ELŐZMÉNYEK

Tokaj térségi szintű meghatározása nagy múltra tekint vissza, ez a terület volt a világ első zárt borvidéke, amit egy 1737-es rendelet határolt le a maival azonos kiterjedéssel. A kiemelt térséggé nyilvánítás előtt már számos esetben megtörtént a jelentős kultúrtáji értéket jelentő borvidék területi értékeinek elismerése.

2002-ben az UNESCO a „Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj” névvel a térséget felvette a világörökségi listára, melynek védőterülettel együtt értelmezett lehatárolása a kiemelt térségi lehatárolással azonos településeggyüttesre terjed ki. 2012 óta az ország első történelmi tájja minősített térsége. 2020 óta Tokaj és Nyíregyháza közös turisztikai térség lehatárolásának része.

Területfejlesztési szempontból fontos megemlíteni a helyi borászok erős együttműködését. 1995 óta intézményesülve működik Hegyközségi Tanács a borvidéken, ami összefogja a 8 hegyközséget.

KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS

Kiemelt térségi fejlesztési tanács neve:

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács összetétele

- a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács két társelnöke
- a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Közgyűlés elnöke
- a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Közgyűlés egy képviselője
- a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsának elnöke
- a területfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője
- a kormányzati stratégiák kidolgozásának támogatásáért felelős miniszter
- a vidékfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- a turizmusért felelős miniszter képviselője
- a területrendezésért felelős miniszter képviselője

Meghívottak

- Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. három képviselője
- Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács (TBFT) elnöksége

Társelnöki rendszer működik a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács esetében

- Wáberer György, Tokaj-Zemplén térség fejlesztéséért felelős kormánybiztos
- Dr. Szabó Tünde, Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács feladatai

- a térség gazdasági, környezeti vizsgálata és értékelése, a vizsgálatok eredményeinek a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátása
- a területfejlesztési koncepció és program kidolgozása
- az országos, valamint a kiemelt térséget érintő ágazati fejlesztési koncepciók és programok előzetes véleményezése
- az operatív programok kiemelt térségben jelentkező feladatok végrehajtásának figyelemmel kísérése, külön döntés alapján közreműködés azok végrehajtásában

FEJLESZTÉSI TANÁCS MUNKASZERVEZETE

Munkaszervezet neve: Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft.

Munkaszervezet összetétele:

A munkaszervezet 2014-ben néhány fővel indult el. Ekkor főként kutató-elemző szakértői kapacitása volt (geográfus, szociológus stb.). Ez mára projektmenedzsment kapacitássá alakult át. Jelenleg 11 fővel működik a munkaszervezet, ami projekt alapú finanszírozás mellett tovább bővül időszakosan.

Működési helyszín: Tokaj

Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. (munkaszervezet) feladatai:

- a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács munkaszervezeti-, és célfeladatainak végrehajtása
- többletforrás bevonás a térség fejlesztésébe
- területfejlesztési koncepció és program előkészítésében és megvalósításában való közreműködés
- a világörökségi gondnokság feladatainak ellátása
- pályázat- és projektmenedzsment
- a turisztikai térség marketing stratégiájának elkészítése
- Mádi Látogatóközpont üzemeltetése
- helyi kezdeményezések támogatása, projektfejlesztés,
- Tokaj-Zemplén Fejlesztési Programhoz kötődő feladatok ellátása
- helyi kapcsolattartás, eseti együttműködések koordinálása
- üzleti tevékenység megvalósítása (ingatlan-bérbeadás, kerékpárbérlés)

TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPKÖR

A fejlesztési tanács elkészítette a meghatározott területfejlesztési dokumentumait. A kiemelt térség az alábbi fejlesztési dokumentumokkal rendelkezik:

- A Tokaji Borvidék helyzetértékelése (2016)
- Területfejlesztési Koncepció és Program (2017-2021)
- Tokaj-Zemplén Térség Fejlesztési Program (2020-2024)
- A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Koncepciója (2021-2027)
- A Tokaji Borvidék Fejlesztési Programja Stratégiai Program (2021-2027)

- A Tokaji Borvidék Fejlesztési Programja Operatív Program (2021-2027)
- A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Konceptiója és Területfejlesztési Programja - Stratégiai Környezeti Vizsgálat (2022)
- A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Konceptiójának és Programjának monitoringjelentése (több alkalommal is készült)
- A Tokaji Borvidék Problématérképe (2023)

A világörökségi gondnoksághoz kapcsolódóan a térség rendelkezik Világörökségi Kezelés Tervvel (2016) és a hozzá kapcsolódó alátámasztó munkarésszel (2016).

A Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. menedzseli a Tokaj-Zemplén Fejlesztési Programot, a térség turisztikai vonzerejének növelését célozva. A lehatárolását tekintve tágabb (70 település) programterületen 19 projekt valósult meg.

TERÜLETRENDEZÉSI SZEREPKÖR

A Tokaji Borvidék Kiemelt Térség esetében külön területrendezési eszköz nem készült. A térség esetében a vármegyei terv az irányadó, településrendezési tevékenységet a tanács nem végez.

KUTATÁSI-ELEMZÉSI SZEREPKÖR

A Tokaj Borvidék Kiemelt Térség a településfejlesztési dokumentumok elkészítésén túlmutató kutatási-elemzési tevékenységet nem végez.

INTÉZMÉNYI HÁTTÉR ÉS OPERATÍV MŰKÖDÉS

A munkaszervezet forrását közvetetten a fenntartó – jelenleg a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, mint a területfejlesztésért felelős tárca – biztosítja. A minisztérium direkt módon a kiemelt térségi fejlesztési tanács működését támogatja, aki átadja ezt a forrást a munkaszervezet számára.

A szervezet 11 fő alkalmazottal működik. Éves szinten 150 millió forint működési forrást kap a szervezet a fenntartó minisztérium irányából. Ezen felül még további pályázat alapú finanszírozást csatornáz be és vannak piaci bevételei is.

Ez alapján 1 főre vetítve megközelítőleg 13,6 millió Ft egységköltség jut.

FORRÁSKEZELÉS, TÁMOGATÁSOK

Közreműködtek 4 nagy GINOP projekt megvalósításában, melynek keretében összesen 7,1 milliárd Ft értékű infrastruktúrafejlesztést menedzseltek.

A Tokaj-Zemplén Térségfejlesztési Program előkészítésében és megvalósításában közreműködtek. Az eredetileg 149,516 milliárd Ft keretösszegeből – a költségvetési stabilizációs intézkedések következtében – ez idáig mindössze 23,44 milliárd Ft fejlesztési célú támogatás realizálódott a térségben. A Program megvalósítása 2022. évtől kezdődően gyakorlatilag megállt, 2023-ben egyetlen új projekt finanszírozására nyílt lehetőség (Hollóháza-Pálháza kerékpárút).

2024-ig 19 projekt valósult meg. A fejlesztési tanács és a munkaszervezet dolgozik a hátralévő források átütemezésén. Több benyújtott egyedi támogatási kérelem és pályázat került elbírálásra pl. a 4 milliárd Ft keretösszegű kistelepülési fejlesztési alap.

A 150 milliárd Ft összköltségű dedikált forrás esetében nem a fejlesztési tanács kapta meg a teljes forrást, hanem a stratégia megvalósítása történt (történik) meg belőle:

- Több esetben (pl. utak fejlesztése) a forrásokat direktben a megvalósítók (pl. Közútkezelő) kapta, nem rajtuk keresztül folyt a forrás
- A települési pályázatok esetén az IH vagy az Államkincstár segítségével zajlik a pályázatok lebonyolítása és megvalósítása, a tanács és a munkaszervezet feladata a koordináció: kiírásban segítség, pontozás, elbírálás, helyszíni szemle stb.

4.4. TISZA-TÓ KIEMELT TÉRSÉG

Az 1973-ban létrehozott Tisza-tó (Kiskörei víztározó) térségében a területi együttműködés a 2003-ban létrehozott Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanáccsal indult meg. 2024-ben, a 1/2014. (I. 3.) OGY határozat 2024. 11. 28-i módosításával vált kiemeltté a Tisza-tó, ami ezzel Magyarország legfiatalabb kiemelt térsége, lehatárolását és területi kiterjedését a 1364/2024. (XI. 27.) Korm. hat. rögzíti. Jelenleg a kiemelt térség hivatalosan még nem alakult meg, annak tanácsa és munkaszervezete nem került létrehozásra (2025. májusig). A térséghez összesen 44 település tartozik, legnagyobb települése Karcag (18.270 fő, (2023)), mellette még egy 10.000 fő feletti település található a lehatároláson belül, Tiszafüred.

ÁLTALÁNOS BEMUTATÁS

Településszám:	összesen 44 település, a lehatárolás Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar Vármegye területét érinti
Lakosságszám:	109.454 fő (2023)
Területi kiterjedés:	3.020,24 km ²
Legnagyobb település:	Karcag (18.270 fő, 2023)
10.000 fő feletti települések:	2 db (Karcag (18.270 fő), Tiszafüred (10.642 fő), (2023))
5.000 fő feletti települések:	4 db
Városok száma:	7 város

ELŐZMÉNYEK

A Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanácsot 2003-ban hozták létre az akkori regionális fejlesztési és területfejlesztési tanácsok, melynek jogutódjai a megyei önkormányzatok lettek. A térségfejlesztési tanács létrehozásának hátterét a 1996. évi XXI. törvény (Tftv) 15. § (1) bekezdése biztosítja. A lehatárolásba összesen 43 település tartozott bele.

Ezen felül jelentős, a kiemelt térséggé nyilvánítást megelőző, térségi együttműködést jelent az „Alföld Szíve” Térségi Turisztikai Egyesület, mely 53 taggal látja el a TDM (turisztikai desztináció menedzsment) feladatokat a Tisza-tó Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei oldalán. Az „Alföld Szíve” Térségi Turisztikai Egyesület hívta életre 2019 márciusában a Tisza-tavi Turisztikai Kerekasztalt. Az együttműködési keretmegállapodást huszonhat, a tó térségében meghatározó jelentőséggel bíró önkormányzat, állami és civil szervezet, szolgáltató írta alá. A tagok jelenlegi száma megközelíti a negyvenet.

Területi együttműködés szempontjából a Tisza-tó vízfelületének kezelése a legerősebb térség szervező elem. A Tisza-tó töltésen belüli területe állami tulajdon, melynek kezelője a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG). Ebből következően a KÖTIVIZIG olyan szereplő a térségben, aki horizontális jelleggel valamennyi vízhez kapcsolódó szereplővel kapcsolatban van, engedélyezési, szabályozási és üzemeltetési feladatokat lát el.

A térségi szerveződés szintjének következő lépcsőjét jelenti, hogy 2010-ben elfogadásra került a széleskörű partnerségben készülő Tisza-tavi Kódex, ami szabálygyűjtemény jelleggel összefoglalja a Tisza-tó használati rendjét. Ezt az érintett önkormányzatok határozat keretében fogadták el.

A Tisza-tó területén a halászati-halgazdálkodási feladatokat a 2000-ben alakult, a Tisza-tó körüli önkormányzatok tulajdonában lévő Tisza-tavi Sporthorgász Kft. látta el. A társaság 2010-ben kezdte meg a halászati jog gyakorlását 15 éves időtartamú haszonbérleti szerződés alapján. 2025 elején a MOHOSZ átvette a halászati-halgazdálkodási feladatokat a térségben.

2021. évben Magyarország Kormánya 1,754 milliárd Ft vissza nem térítendő forrás biztosításáról döntött a Tisza-tó és térségének fejlesztésére, melynek elosztását a térségi fejlesztési tanács koordinálta.

KIEMELT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS

Jelen tanulmány elkészítésének idejéig a Tisza-tó kiemelt térségi fejlesztési tanács nem alakult meg, annak tervezett résztvevői körére vonatkozóan csak a kiemelt térséggé nyilvánítást megalapozó, 2024-ben készült háttérstudomány javaslatai állnak rendelkezésre.

Az elnökség kapcsán a tanulmány társelnöki rendszer kialakítását javasolta, melyek esetében az egyik elnököt a tanács a saját tagjai közül választják, míg a másik elnököt a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter nevez ki.

A megalapozó háttérstudomány az alábbi résztvevők bevonását javasolta:

Meglévő és a jövőben is megmaradó tanácsstagok

- Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Közgyűlések elnökei (4 fő),
- Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Közgyűlés 1-1 képviselője (4 fő),
- a területfejlesztéséért felelős miniszter képviselője

A tanács munkájába bevonásra javasolt új tanácsstagok:

- Heves és Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Közgyűlés további 1-1 képviselője (2 fő)
- a térségfejlesztési tanács két társelnöke
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője

- a kormányzati stratégiák kidolgozásának támogatásáért felelős miniszter képviselője
- a területrendezésért felelős miniszter képviselője
- a környezetvédelemért felelős miniszter képviselője
- a vízgazdálkodásért felelős miniszter képviselője
- a turizmusért felelős miniszter képviselője,
- az aktív Magyarországért felelős miniszter képviselője
- a természetvédelemért felelős miniszter képviselője
- a vidékfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- a közlekedésért felelős miniszter képviselője

Javaslat tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottakra

- területi gazdasági kamarák egy-egy képviselője / (jelenleg is állandó meghívott)
- vármegyei főispánok és állami főépítések / (jelenleg is állandó meghívott)
- a gazdaságfejlesztésért felelős miniszter képviselője / (jelenleg is állandó meghívott)
- Tisza-tó Fejlesztési Kft. ügyvezetője / (jelenleg is állandó meghívott)
- Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság / (jelenleg eseti meghívott)
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság / (jelenleg eseti meghívott)
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
- Tiszavíz Vízierőmű Energetikai Kft. / (jelenleg eseti meghívott)
- Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt. / (jelenleg eseti meghívott)
- Tisza-tavi Turisztikai Kerekasztal
- Tisza-tavi horgászatért felelős szervezet / (jelenleg eseti meghívott)
- Tisza-tavi Horgászegyesületek Szövetsége / (jelenleg eseti meghívott)
- Tiszai Vízirendészeti Rendőrkapitányság (Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Rendőr-főkapitányság) / (jelenleg eseti meghívott)
- Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna képviselője

FEJLESZTÉSI TANÁCS MUNKASZERVEZETE

A kiemelt térségi fejlesztési tanácshoz hasonlóan annak munkaszervezete sem jött létre jelenleg. A megalapozó tanulmány előzetesen 5-6 fős munkaszervezet kialakításával számol, ami az érintett egyik vármegyei önkormányzat munkaszervezeteként jön létre. Ezen felül fontos megállapítás, hogy a térséggel foglalkozó monitoring kapacitások kialakítása érdekében a tanulmány előírja az egyik területileg kapcsolódó egyetemi központhoz kapcsolódóan egy kutatócsoport kialakítását.

TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPKÖR

Köszönhetően annak, hogy a kiemelt térség még nem alakult meg, így a szükséges térség- és területfejlesztési dokumentumok sem készültek el. A térség területfejlesztési dokumentumait jelenleg a négy érintett megye fejlesztési anyagai jelentik.

TERÜLETRENDEZÉSI SZEREPKÖR

A megalapozó tanulmány javaslatot tette arra vonatkozóan, hogy a megalakuló kiemelt térség lásson el területrendezési feladatokat is. A tervezett és előirányzott fejlesztések volumenét látva kifejezetten fontosnak tűnik a Tisza-tó térségének egységes (részletes) szabályozása, megelőzve, hogy a intenzív fejlesztés ne vezessen túlzott mértékű beépítéshez, veszélyeztetve a Tisza-tó (táj)képét és ökológiai egyensúlyát. Ennek érdekében javaslatot tett a megalapozó tanulmány egy önálló, egységes Tisza-tó (térségi) keretszabályozás (területrendezési terv) elkészítésére, mely integrálni tudja a Tisza-tavi Kódexet, törvényi erőre emelve azt.

Egyelőre még nem indult meg a területrendezési feladatok előkészítése, a térség területrendezési dokumentumait jelenleg a négy érintett megye rendezési tervei fedik le.

KUTATÁSI-ELEMZÉSI SZEREPKÖR

A megalapozó tanulmány javaslatot tett a Tisza-tó térséggel foglalkozó monitoring kapacitások felépítésére és finanszírozására vonatkozóan. Fontos, hogy erősödjenek a térség tudatos működését és változásait mérő és értékelő vizsgálatok, és hogy kiépüljön egy térségi monitoring rendszer. Ennek megvalósítása érdekében a tanulmány javaslatot tett arra, hogy az egyik területileg kapcsolódó egyetemi képzőközponton (Debrecen, Szolnok, Eger) jöjjön létre egy kutatócsoport, ami a Tisza-tó térségének társadalmi, gazdasági és ökológiai vizsgálatával foglalkozik.

FORRÁSKEZELÉS, TÁMOGATÁSOK

A kiemelt térséggé nyilvánítást megelőzően 2021-ben – a folyamatot előkészítendő – Magyarország Kormánya 1,754 milliárd Ft vissza nem térítendő forrás biztosításáról döntött a Tisza-tó és térségének fejlesztésére. Célja a Tisza-tó térségének fejlődéséhez való hozzájárulás, főleg turisztikai, infrastrukturális, településfejlesztési, vízminőség és vízvédelmi célzatú projektek támogatásán keresztül. Ez a tapasztalat megalapozza a jövőben egy későbbi, nagyobb volumenű helyi fejlesztési forráselosztási rendszer műszaki és humánerőforrás kapacitásainak kiépítését. Jelenleg nem alakult meg a kiemelt térségi fejlesztési tanács, így nincs döntés az esetleges támogatási, forráskezelési lehetőségek kapcsán sem.

5. Szigetköz kiemelt térség lehatárolása

5.1. ELŐZMÉNYEK – KORÁBBI LEHATÁROLÁSOK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN

A Szigetköz mai arculatának kialakulása több évezredes folyamat eredménye. A 16. században a fő Duna-ág folyása megváltozott, és az eredetileg kialakult nagy szigetet kettévágta. Ettől kezdve a déli részét a Szigetköznek, latinul „Insula minor”-nak, míg az északi nagyobb részt Csallóköznek latinul „Insula Magna”-nak nevezzük. A hajózási nehézségek és az árvizek pusztításai miatt a Duna szabályozása mellett döntöttek, ami a 19. század végén kezdődött el és a 20. század végén fejeződött be. Az 1880-as években alakították ki az egységes főmedert a hajózás megkönnyítésének céljából. Az 1950-es években pedig a kisvízi hullámtér leválasztása történt meg a mederfenék stabilizálása érdekében.

5.1.1. BŐS-NAGYMAROS VÍZLÉPCSŐ

A folyamszabályozáshoz hasonlóan nagy változásokat eredményezett a Szigetközben a Bősi-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer kiépítése és részleges üzembe helyezése. A vízlépcsőrendszer alapvető céljai között szerepelt a biztonságos hajózás megteremtésén túl az árvízvédelem, az energiatermelés, valamint a környezet- és tájvédelem biztosítása is. A beruházás fő részei a dunakiliti duzzasztó és tározó, a nagymarosi duzzasztó, erőmű és hajózsilipek, valamint a bősi vízlépcső, erőmű és hajózsilipek voltak. Az 1970-es évek végén civil tiltakozások kezdődtek, majd forráshiányra hivatkozva 1980-ban felfüggesztették a Dunakiliti Duzzasztómű építését. 1989-ben a magyar kormány környezeti és gazdasági aggályok miatt felfüggesztette a nagymarosi építkezést is, és végül 1992-ben felbontotta a szerződést. Ennek következtében Csehszlovákia elkezdte Dunacsúnynál a C-variáns építését, amivel kiváltotta a Dunakiliti Duzzasztóművet. Csehszlovákia 1992-ben elrekesztette a Dunát és üzembe helyezte a Bősi erőművet.

A Duna 1992. októberi elterelése miatt a hullámtéri medrek kiszáradtak, az ökológiai egyensúly megbomlott, az élőhelyek regenerációs képessége jelentősen romlott, befolyásolva a vizes élőhelyekre jellemző flórát és faunát, valamint a csökkenő talajvízszint okán visszaesett a térség mezőgazdasági termelékenysége is. A Duna elterelésének katasztrofális hatásai a mai napig érezhetőek a Szigetközben.

1993-ban az elterelés negatív következményeinek csökkentése érdekében helyezték üzembe a szigetközi mentett oldali vízpótló rendszer első ütemét, amely a Zátonyi-Duna és a Nováki-csatorna

nyomvonalán húzódó 54 kilométer hosszúságú vízpótló főág, majd 1995-ben a dunakiliti fenékküszöb üzembe helyezésére is sor került. 1995-ben Magyarország és a jogutód, Szlovákia megállapodást kötött a vitás kérdések rendezésére, amelynek értelmében a két ország együttműködik egymással a Duna vízminőségének és ökológiai állapotának javításának érdekében. A szerződés energetikai kérdésekre is kitért, amelyek azonban máig nem kerültek érvényesítésre. Mindennek ellenére a konfliktus nem szűnt meg, és a két állam 1997-ben a Nemzetközi Bírósághoz fordult.

A bírósági döntés kimondta, hogy a projekt során mindkét fél megszegte nemzetközi jogot és felszólította őket a tárgyalások folytatására és kompromisszumos megoldás kidolgozására, amelyet eddig nem sikerült megtalálni. Az ítélet óta eltelt időszakban az Európai Unió megfogalmazta a tagállamaira nézve kötelező vízpolitikáját alkotó EU Víz Keretirányelvet,⁵ valamint az EU Árvízi Irányelvét⁶, amelyet az esetleges megállapodás során szükséges figyelembe venni.

5.1.2. KÖZVETLEN ELŐZMÉNYEK

A Duna elterelése után 2003-ban merült fel először a területfejlesztési koncepcióalkotás szükségessége a Szigetköz és a Mosoni-Duna vonatkozásában, amelyet a Nemzeti Területfejlesztési Hivatal megbízásából az MTA RKK NYUTI készített⁷. Ebben a koncepcióban – hasonlóan a jelen dokumentumban javasolt megoldáshoz – nemcsak természetföldrajzi, de közigazgatási és társadalmi (területi identitási, intézményesülő civil kezdeményezési) szempontokat is figyelembe vesznek a Szigetköz térség lehatárolása során.

A másik közvetlen előzménynek az Insula Magna programot kell tekinteni. Az „Insula Magna - Komplex Vízgazdálkodási és Fenntartható Fejlesztési Program” elnevezésű projekt (KEHOP-1.1.0-15-2021-00013) célja egy olyan hosszú távú és sokoldalú, vízgazdálkodási alapfejlesztésre épülő komplex térségfejlesztési koncepció kialakítása volt, amely lehetővé teszi, hogy a Szigetköz-Csallóköz térsége határon átnyúló, európai fenntartható és mintaadó fejlesztési területté váljon. A projekt során 4 konzorciumi partner (Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF), az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (ÉDUVIZIG), a Széchenyi István Egyetem (SZE) és a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (FTI/iASK)) dolgozott együtt 18 munkacsomag megvalósításán, ami már önmagában előre vetítette jól mutatja a

⁵ Jó minőségű víz Európában (az EU víz-keretirányelve). Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/good-quality-water-in-europe-eu-water-directive.html>

⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007/60/EK IRÁNYELVE (2007. október 23.). Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007L0060>

⁷ Nyugat-Magyarországi Tudományos Intézet 151. közleménye. Szigetközi térség és a Mosoni-Duna területfejlesztési koncepciójának aktualizálása (2003) Témavezető: Szörényiné dr. Kukorelli Irén

program komplexitását és azt, hogy a Szigetköz-Csallóköz fejlesztése multidiszciplináris, több ágazat kormányzati, tudományos, gazdasági és társadalmi szereplőinek bevonását, együttműködését igényli. Ez a projekt már előre vetítette azt az igényt, hogy a jövőben a térséget egy komplex tervezési egységbe szükséges szervezni, és integrált fejlesztési stratégia mentén szükséges a beavatkozásokat tervezni és megvalósítani.

Az Insula Magna program elsődleges célja az ártér rehabilitációja volt, ami a Duna folyam főmeder és a csallóközi-szigetközi mellékágrendszerek ökológiai kapcsolatának javítását, valamint a természetes vízszintek, vízjárás biztosítását volt hivatott szolgálni. A rehabilitáció kulcsát a Duna főmederbe építendő művek jelentik, amelyek elsődleges célja az érkező árhullámok levezetése és a hullámtéri mellékágak vízigényének biztosítása.

A program azonban hangsúlyozottan nemcsak ágazati célokat volt hivatott szolgálni, hanem a Szigetköz olyan komplex fejlesztését, amely innovatív módszerekkel, természet alapú megoldások felhasználásával a fenntartható fejlődés alapelveinek figyelembevételével próbál a térség számára optimális fejlesztési megoldásokat javasolni. A program magába foglalta a globális SDG17 stratégia céljainak helyi adaptálásával a Szigetköz hosszú távú, komplex fejlesztését elsődlegesen a közlekedés, turizmus, mezőgazdaság, vízgazdálkodás, kék-zöld infrastruktúra területén. A várakozások szerint a program megvalósulása pozitív hatást képes gyakorolni a környezetre, a régió gazdaságára és a társadalmára, elősegítheti reziliens települések és közösségek kialakulását a térségben. Célként jelent meg benne továbbá a regionális gazdaságfejlesztési, környezet- és természetvédelmi szempontok, valamint a klímaváltozás hatásainak együttes figyelembevétele.

Ezen projekt zárótanulmányában, illetve a projekt eredményeit szintetizáló Insula Magna Középtávú Stratégiában artikulálódott először az igény a Szigetköz önálló területfejlesztési entitásként való identifikálására és annak intézményesítésére. Ez a dokumentum az Insula Magna Program Tudományos Tanácsadó Testületének javaslatai alapján került kidolgozásra, és annak társadalmazására a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Közgyűlés biztosított fórumot a 2023.09.15-i ülésén, ahol támogató határozat született róla.

5.2. JELENLEGI LEHATÁROLÁSOK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN

A Szigetköz térség lehatárolásának tehát közvetlen előzménye az Insula Magna Térség (IMT), illetve ennek stratégiája⁸ (2023), amely egy az Európai Unió által támogatott projekt keretében felvázolt egy olyan lehatárolási javaslatot, amely egyfajta alapot jelentett a térség kiemelésének. Helyzetfeltáró vizsgálataink alapján ezt a lehatárolást indokolt ötvözni egy intézményesített területi szereplő, a Szigetköz Natúrpark által alkalmazott településlistával.

Az Insula Magna Térség területi lehatárolása során többféle megfontolást kellett alapul venni. Egyrészt az IMT esetében a klasszikus lehatárolási módszerek önállóan nem alkalmazhatók, mivel a földrajzi kistáj határait a regionalizációs folyamatok nem rögzítették, így azok a közigazgatási határokkal nem esnek egybe, ezért célszerű speciális módszert alkalmazni a lehatárolás során. A tervezői logika a településhálózati-térszerkezeti viszonyrendszert vette alapul, azonban a mélységi vizsgálatok során kiderült, hogy célszerűbb funkcionális lehatárolást alkalmazni. Viszont mivel a térségnek nincs természetes központja (a városok földrajzi értelemben periferiális elhelyezkedésűek), ráadásul a határon túli fővárosok makroregionális vonzása több tekintetben felerősíti a térségben a centrifugális erőket – a funkcionális lehatárolás alapját képező ágazati és szolgáltatási kör meghatározása sem egyszerű, de a térség esetében különösen a gazdasági tevékenységek tekintetében indokolt. Ezért az IMT tervezői azt a megoldást választották a helyzetfeltárás során, hogy a sokféle lehatárolás metszeteként kapott magtérseget definiálták teljes mintaterületként, ugyanakkor a kiemelten kezelt gazdasági ágazatok, a helyi társadalom számára elérhető szolgáltatások és egyéb funkciók tekintetében más-más településkörre kiterjedő lehatárolást alkalmaztak, illeszkedve az adott funkció valóságban tapasztalt területi mintázatához. Ez a megoldás a területi tervezésben nem szokványos, tudományos értelemben vitatható, ugyanakkor hangsúlyozták, hogy kizárólag a helyzetfeltárás során alkalmazták ezt a lehatárolási módot, az azonos vetítési alap hiányát pedig a magterület definiálásával és a jövőtervezés során annak kizárólagos használatával ellensúlyozták. Mivel az Insula Magna projekt merült fel ismételtén a térség önálló területfejlesztési entitásként való definiálásának és intézményesítésének gondolata, amit a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Önkormányzat a területi szereplők felhatalmazásával felkarolt, így az Insula Magna Térséget tekintjük lehatárolási szempontból közvetlen kiindulópontnak.

5.2.1. AZ INSULA MAGNA TÉRSÉG, LEHATÁROLÁSÁNAK LOGIKÁJA

⁸ Insula Magna - Komplex Vízgazdálkodási és Fenntartható Fejlesztési Program (2023) Középtávú stratégia, WP15 zárótanulmány

Az Insula Magna Térség mintaterülete 35 települést tartalmaz, melyek közül kettő – Győr és Mosonmagyaróvár – város, a többi község. A kutatásban alkalmazott lehatárolás nem esik egybe a Szigetköz kistáji lehatárolásával, a vizsgálatba került települések köre bővebb annál (5. ábra). A bővebb települési kör lehatárolása mögött az a megfontolás állt, hogy a vizsgált térség egyrészt a társadalmi-gazdasági jellemzők, másrészt pedig – és ez talán még jelentősebb szerepet játszik – a településhálózati-térszerkezeti viszonyrendszerek alapján bővíthető a szűken vett Szigetközön kívül eső településekkel.

Összefoglalva; a területi lehatárolás az alábbi határvonalakat követte:

- magyar-osztrák államhatár az M1 autópálya határátkelői pontjától a magyar-osztrák-szlovák hármashatárig
- magyar-szlovák államhatár a magyar-osztrák-szlovák hármashatártól a Mosoni-Duna torkolatáig
- Mosoni-Duna a torkolattól Győrig
- M1 autópálya Győrtől a magyar-osztrák határátkelői pontig.

A lehatárolás alapszabálya szerint azok a települések, amelyeknek központi belterülete a fent bemutatott határokon belülre esik, a mintaterület részét képezik. Ennek a szabálynak megfelelően a mintaterületen kívül esik Mosonszentmiklós, amelynek csak egyéb belterülete – Mosonújhely – található a határt képező M1 autópálya északi oldalán. A szabály alól egy kivétel – Gönyű – van; ahol ugyan a települési belterület a határon kívül esik, de bevonásra került, mivel a Mosoni-Duna torkolata részben a település közigazgatási területére esik.

5.2.2. KÜLÖNBÖZŐ LEHATÁROLÁSI LEHETŐSÉGEK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN

A Szigetköz, illetve az azon kívül eső, de az IMT mintaterületbe bevont térség területe több szempontból is lehatárolható; a mintaterület kialakítása során figyelemmel voltak a tervezők az eltérő céllal és funkcióval rendelkező térfelosztásokra. Ezek az alábbi típusok mentén értelmezhetők.

Besorolás tájfelosztás alapján

A földrajzi tájfelosztás tekintetében a Szigetköz önálló kistájat képez a Kisalföld (nagyta) és a Győri-medence (középtá) részeként. A kistáj teljes területe 395 négyzetkilométer, a területen 21 település teljes belterülete található, de meg kell említeni, hogy a földrajzi tájfelosztás nem minden esetben követi a települések közigazgatási határait, erre a Szigetköz esetében a legszembéltetőbb példa Győr, amelynek csak a Mosoni-Duna bal partján fekvő területe tartozik a Szigetköz kistájhoz (a város népességének

mindössze mintegy 7 százalékaival), a város közigazgatási területének fennmaradó része három másik kistáj – Mosoni-sík, Csornai-sík, Győr-Tatai teraszvidék – között oszlik meg.

Bár a tájfelosztásban hivatalosan egy egységet képez a Szigetköz kistáj, a terület Alsó- és Felső-Szigetközre való felosztása máig ismeretes. Azonban ez a felosztás nem elsődlegesen táji vagy földrajzi szempontú, hanem sokkal inkább történeti közigazgatási forrása van; a Felső-Szigetköz – másnéven Főtáj – a térség Moson; az Alsó-Szigetköz (Altáj) pedig a Győr vármegyéhez tartozó településeket foglalta magában.

Az IMT mintaterület nem, vagy csak részben Szigetközhez tartozó 14 települése az alábbi kistájakhoz tartozik:

- Mosoni-sík: Abda, Bezenye, Győr (részben), Hegyeshalom, Károlyháza, Kimle (részben), Kunsziget, Levél, Mecsér (részben), Mosonmagyaróvár, Mosonudvar, Öttevény, Rajka
- Csornai-sík: Abda (részben), Győr (részben)
- Győr-Tatai-teraszvidék: Gönyű, Győr (részben), Vének (részben)

5. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület a Szigetköz kistáj településeivel

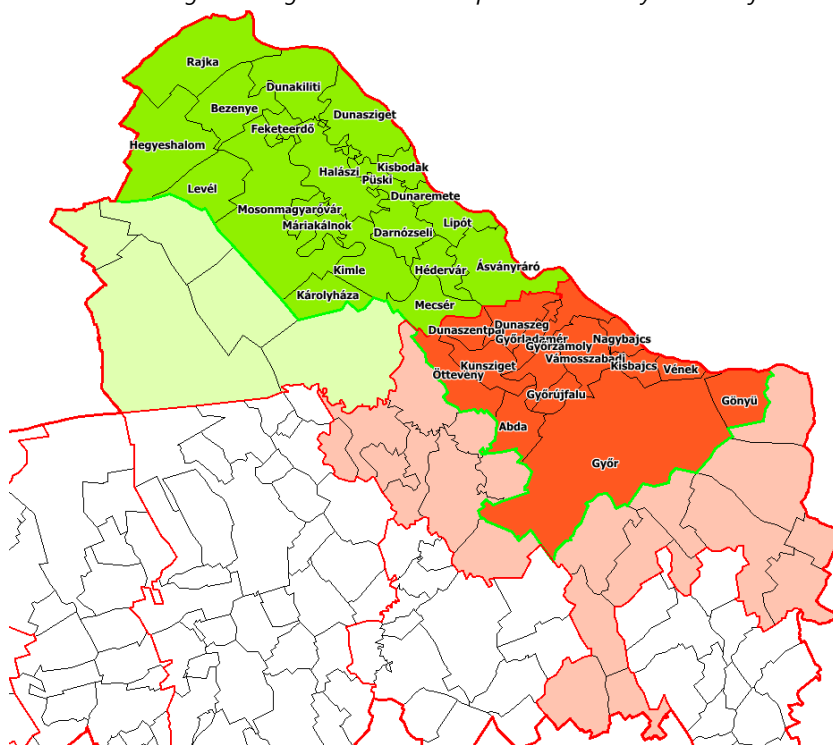
Forrás: Insula Magna Középtávú Stratégia, 2023

*A kistáji lehatárolás alapján Győrnek csak a Mosoni-Duna bal partján fekvő településrészei (Révfülu, Bácsa, Kisbácsa, Sárás) tartoznak a Szigetközhez. Mecsér és Kimle esetében a települési belterület más kistáj része, de a közigazgatási terület jelentős része a Szigetközhez tartozik.

Besorolás közigazgatási beosztás alapján

Az IMT mintaterület egésze Győr-Moson-Sopron megyéhez tartozik, a települések két járás – Győri, Mosonmagyaróvári – területén helyezkednek el. A mintaterület települései közül 14 a Győri, 21 a Mosonmagyaróvári járáshoz tartozik, a teljes népesség a két járás között 70-30 százalék arányban oszlik meg (a két várost leszámítva az arány kiegyenlítődik 45-55 százalék a megoszlás).

6. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület településeinek elhelyezkedése járások szerint⁹

Forrás: Insula Magna Középtávú Stratégia, 2023

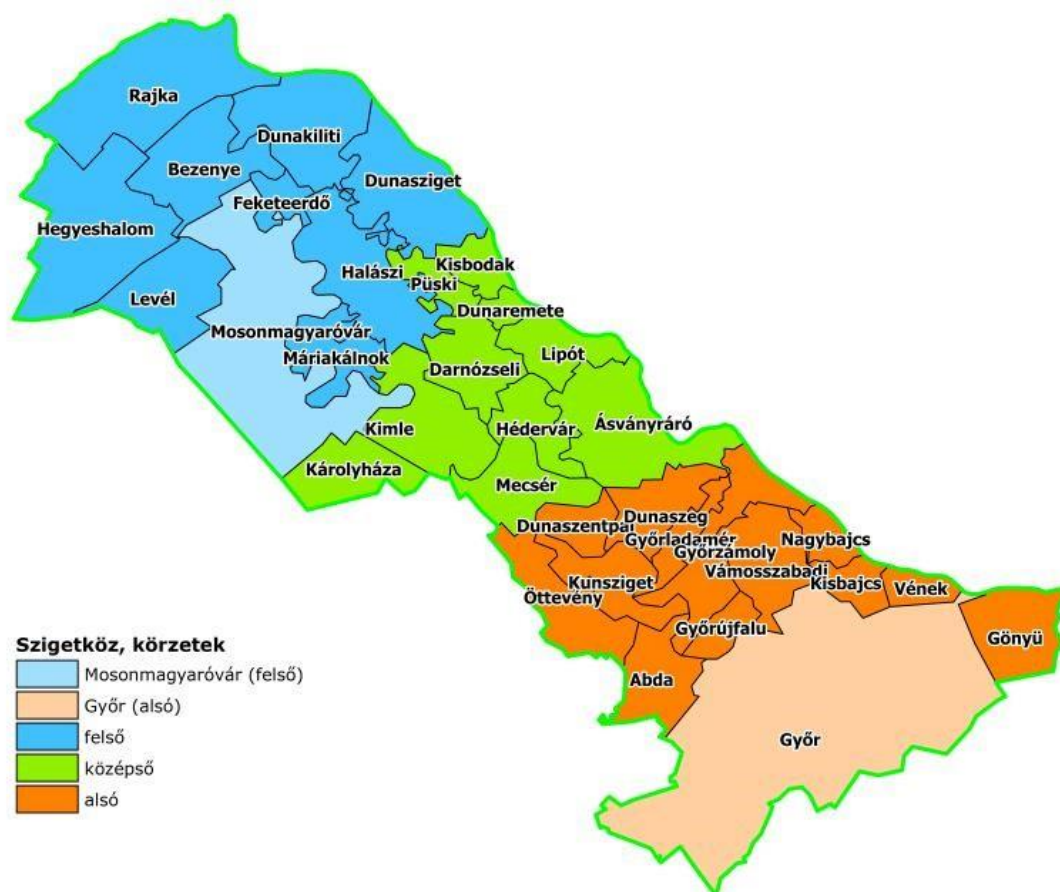
Részben ugyancsak közigazgatási lehatárolásként értelmezhető a települések agglomerációs beosztása. A 35 település közül a KSH lehatárolása alapján 16 a győri agglomerációhoz tartozik, nagyjából az alsó-szigetközi térséget, illetve a Mosoni-sík keleti településeit magában foglalva.

⁹ Az IMT funkcionális térségi lehatárolás során alkalmazott legnagyobb kiterjedésű település kör a mintaterület (magtérség) 35 településén túl tartalmazta még a Mosonmagyaróvári Járás összes fennmaradó települését, Jánossomorja, Lébény, Mosonszolnok, Újrónafő és Várbalog településeket, továbbá a Győri Járás két települését, Mosonszentmiklós és Nagyszentjános településeket is.

5.2.3. BELSŐ LEHATÁROLÁS, KIALAKÍTHATÓ FÖLDRAJZI ÉS FUNKCIONÁLIS KÖRZETEK

Az IMT mintaterületen belül további körzetek lehatárolása történt meg. A földrajzi jellegű lehatárolás bizonyos mértékben homogén társadalmi-gazdasági jellemzőkkel is rendelkező településcsoportokat képez. Elsődleges célja, hogy hasonló jellemzőkkel rendelkező, területileg összefüggő településcsoportok esetében legyen alkalmas mind elemzési egységként szolgálni, mind pedig a differenciált fejlesztési célok, beavatkozási lehetőségek tervezéséhez segítséget nyújthat. A lehatárolást és a körzeteket a **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** mutatja.

7. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület körzetei a földrajzi lehatárolás alapján

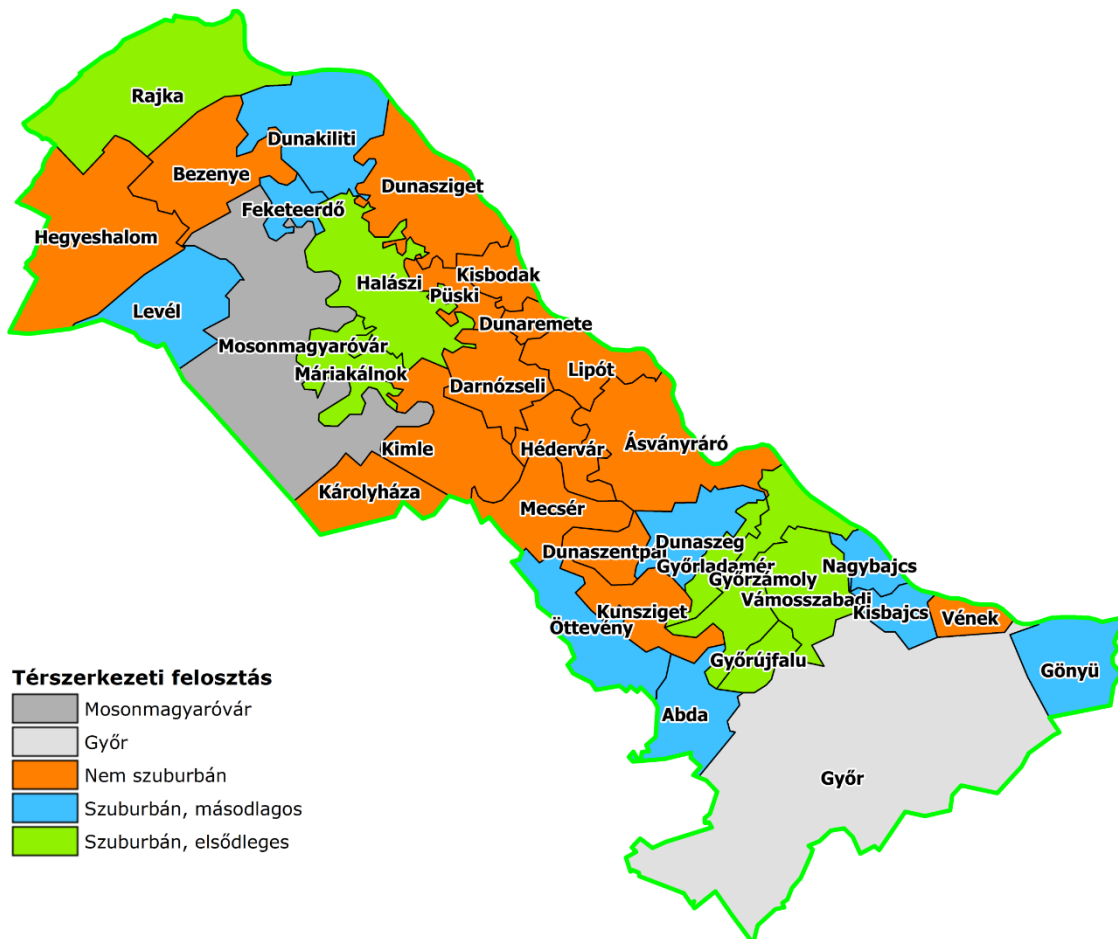

Forrás: Insula Magna Középtávú Stratégia, 2023

Ugyancsak lehatárolásra kerültek településcsoportok a térszerkezeti pozíciók alapján, amelyek elsősorban a központ-vonzáskörzet viszonyokra és az agglomerációs pozíciókra koncentrálnak **/Hiba! A hivatkozási forrás nem található./**. Természetüknél fogva ezek a települések nem alkotnak földrajzilag összefüggő térségeket, elsősorban annak köszönhetően, hogy a térségben három központ – Győr, Mosonmagyaróvár, Pozsony – közvetlen agglomerációs hatása érzékelhető. A térszerkezeti

jellegű lehatároláson keresztül jól vizsgálhatók a vándorlás, a munkaerőmobilitás és a területhasználat trendjei.

8. ábra: Az Insula Magna Térség mintaterület felosztása térszerkezeti kategóriák alapján

Forrás: Insula Magna Középtávú Stratégia, 2023

Mivel a fentiekben bemutatott Insula Magna Térség lehatárolása elsődlegesen speciális projektcélokat szolgált, amelyek csak részben esnek egybe az önálló területfejlesztési entitásként definiálandó Szigetköz Kiemelt Térség kialakításának céljaival, így a kettő nincs egymással teljes fedésben.

5.3. SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG LEHATÁROLÁSA

A kiemelt térség átfogó és komplex területfejlesztési célok megvalósítását tűzte ki célul, a térség hatékony és fenntartható környezeti, gazdasági és társadalmi fejlesztése érdekében. Ezen célok érdekében kismértékben eltértünk az IMT lehatárolástól, azt felülvizsgálva alakítottunk ki egy olyan térséget, ami közvetlenül vagy közvetetten kötődik a Szigetközhöz és egyben jó alapot jelent egy integrált, komplex térségi program megvalósításához.

A Szigetköz Kiemelt Térség kapcsán javasolt területi lehatárolás egy új lehatárolási egységet hoz létre, amely azonban szervesen épít a meglévő formális és informális együttműködésekre, a térségi működésre és területi identitásra. Az így kialakítandó térség lehet Magyarország legkisebb területű (661 km²) kiemelt térsége, amely 30 településből áll, és közel 90 ezer fő népességgel rendelkezik. A térség egyetlen vármegye két járásának területét érinti, amelyben egyetlen, járásszékhelyként is funkcionáló városi rangú település található.

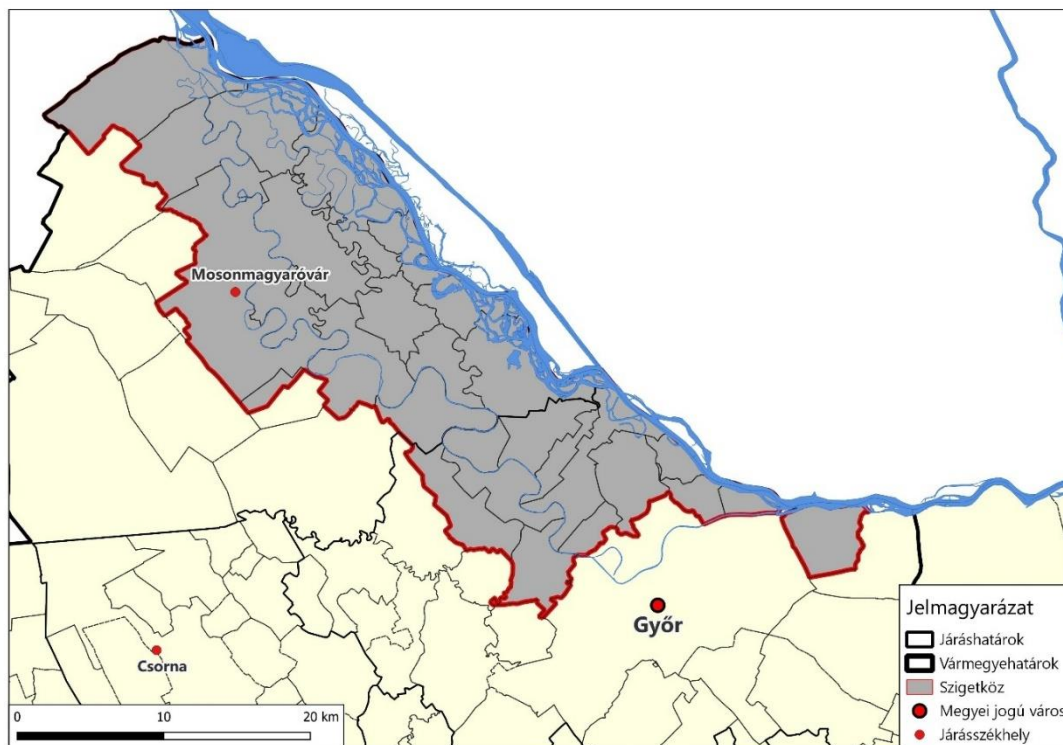
A javasolt Szigetköz Kiemelt Térség főbb jellemzői:

- Településszám: 30 település
- Lakosságszám: 88.895 fő (2022) – lakónépesség
- Területi kiterjedés: 661,17 km²
- Legnagyobb település: Mosonmagyaróvár (33.965 fő, 2022)

A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú területi lehatárolása a következő 30 települést foglalja magába:

Abda, Ásványráró, Bezenye, Darnózseli, Dunakiliti, Dunaremete, Dunaszeg, Dunaszentpál, Dunasziget, Feketeerdő, Gönyű, Győrladamér, Győrújfalú, Győrzámoly, Halászi, Hédervár, Kimle, Kisbajcs, Kisbodak, Kunsziget, Lipót, Máriakálnok, Mecsér, Mosonmagyaróvár, Nagybajcs, Öttevény, Püski, Rajka, Vámoszabadi, Vének

9. ábra: A Szigetköz javasolt kiemelt térségi státuszú lehatárolása

Forrás: Saját szerkesztés

5.4. SZIGETKÖZ JAVASOLT KIEMELT TÉRSÉGI LEHATÁROLÁSÁNAK INDOKLÁSA

5.4.1. A LEHATÁROLÁS STRATÉGIAI JELENTŐSÉGE

A Szigetköz térségének kiemelt térséggé nyilvánítása nem pusztán fejlesztéspolitikai döntés, hanem egy hosszú távú területpolitikai stratégia részét képezi. A térség földrajzi, környezeti, társadalmi és gazdasági sajátosságai egyaránt indokolják egy olyan jól körülhatárolt funkcionális egység kijelölését, amely alkalmas arra, hogy célzott, integrált fejlesztéspolitikai és szabályozási eszközökkel támogatható legyen.

A térség hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása, a környezeti és természeti erőforrások védelme, a gazdasági versenyképesség növelése, valamint a társadalmi kohézió fenntartása együttesen teszik indokolttá a kiemelt térségi státusz létrehozását.

5.4.2. A LEHATÁROLÁS INDOKLÁSÁNAK ALAPELVEI

A térségi lehatárolás során több, egymással összefüggő szakmai, társadalmi és politikai szempontot kellett integráltan figyelembe venni. Az alábbi elvek mentén került sor a javasolt lehatárolás kialakítására:

5.4.2.1. TERMÉSZETFÖLDRAJZI ÉS TÁJI ALAPOK

A térség alapvető természetföldrajzi vázát a Duna és a Mosoni-Duna közötti Szigetköz kistáj, valamint az ahhoz szervesen kapcsolódó Mosoni-sík releváns települései adják. A terület ökológiai rendszerei, árvízvédelmi sajátosságai, felszíni és felszín alatti vízbázisai országos szinten is egyedülálló természeti erőforrásokat képviselnek.

A térség természetföldrajzi egysége nem csupán ökológiai és környezetvédelmi szempontból jelentős, hanem a terület jövőbeli gazdasági potenciálja (pl. ökoturizmus, fenntartható mezőgazdaság, vízgazdálkodás) szempontjából is meghatározó tényező.

5.4.2.2. FUNKCIONÁLIS ÉS GAZDASÁGI ÖSSZEFÜGGÉSEK

A térség települései között szoros gazdasági, foglalkoztatási, mobilitási és szolgáltatási kapcsolatok alakultak ki. A napi ingázási viszonyok, a közlekedési hálózatok, valamint a közszolgáltatások elérhetősége alapján jól körülhatárolható egy olyan funkcionális egység, amely a térség szempontjából központi funkciót betöltő települések és az őket körülvevő településhálózat összefüggő rendszerét alkotja.

A térség sajátos földrajzi elhelyezkedéséből adódóan — az osztrák és szlovák határ közelsége, a három ország gazdasági övezeteinek érintkezése, részben átfedése — fokozott nemzetközi gazdasági és munkaerő-piaci hatásoknak van kitéve. Ez egyrészt lehetőséget jelent, másrészt ugyanakkor hosszú távú kihívásokat is hordoz a helyi gazdasági-társadalmi stabilitás megőrzése szempontjából.

5.4.2.3. A TERMÉSZETVÉDELMI, KÖRNYEZETPOLITIKAI ILLESZKEDÉS

A térség lehatárolásának szakmai megalapozottságát erősíti, hogy a javasolt területi kör egy település kivételével egybeesik a Szigetköz Natúrpark meglévő lehatárolásával, amely a térség hosszú távú ökológiai fenntarthatóságát szolgáló természetvédelmi státuszt már jogszabályi szinten is biztosítja, hiszen a jogcím adományozása a **natúrparkok létrehozásáról és működéséről szóló 6/2020. (III. 25.) AM rendelet** alapján történt meg 2018. március 28-án, majd 2021 június 15-én bővült a mai állapotra a résztvevő települések köre. A natúrparki lehatárolás alkalmazása így nemcsak szakmai, hanem jogalkotási és végrehajtási szempontból is megkönnyíti a kiemelt térségi státusz létrehozásának folyamatát.

5.4.2.4. JOGSZABÁLYI ILLESZKEDÉS ÉS ADMINISZTRATÍV VÉGREHAJTHATÓSÁG

A már létező natúrparki lehatárolás adaptálása jelentősen leegyszerűsíti a kormányzati döntéshozatali mechanizmust, hiszen a közigazgatás számára rendelkezésre álló, validált és egységes területi adatkészletre épít. Emellett biztosítja, hogy a kiemelt térségi státusz megfelelő illeszkedést mutasson a hazai és európai területfejlesztési dokumentumok, így többek között:

- az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK),
- a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Területfejlesztési Konceptió és Stratégia,
- a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia,
- valamint a vonatkozó vízgyűjtő-gazdálkodási és környezetvédelmi stratégiai dokumentumok irányelveihez.

5.4.3. A LEHATÁROLÁS SZAKMAI INDOKLÁSA TELEPÜLÉSSZINTEN

5.4.3.1. GYŐR KIZÁRÁSÁNAK SZAKMAI INDOKLÁSA

Győr, mint regionális nagyváros, több szempontból is elkülönül a Szigetköz funkcionális és földrajzi rendszerétől:

- földrajzilag nem része a Szigetköz természetföldrajzi egységének; a kistáji lehatárolás szerint is csak töredékterülettel – a Mosoni-Duna bal partján fekvő településrészeivel (Révfülke, Bácsa, Kisbácsa, Sárás) tartozik a Szigetközhez;
- mérete, gazdasági súlya és saját intézményrendszere révén önálló fejlesztési pólusként működik;
- bevonása a kiemelt térségi státuszba aránytalanul nagy súlyt adna, amely torzítaná a fejlesztéspolitikai fókuszokat és finanszírozási arányokat;
- közvetlen gazdasági vonzáskörzete már így is érdemben kihat a környező településekre.
- A hazai kiemelt térségek gyakorlatában nincs példa ilyen méretű település bevonására (eddig a legnagyobb település Szekszárd (a 2022-es népszámlálási adatok szerint: 29839 fő) volt, amit most népességszám alapján megelőz Mosonmagyaróvár (a 2022-es népszámlálási adatok szerint: 33965 fő)

E szakmai megfontolások alapján Győr a kiemelt térség lehatárolásában nem kerül figyelembevételre.

5.4.3.2. MOSONMAGYARÓVÁR BEVONÁSÁNAK INDOKLÁSA

Mosonmagyaróvár a térség természetes központjaként, közlekedési, gazdasági és közigazgatási csomópontként működik. Szerepe nélkülözhetetlen:

- a közszolgáltatási hálózat működtetése,
- a munkaerő-piaci egyensúly biztosítása,
- a térségi turisztikai és oktatási funkciók ellátása terén.

A város saját fejlesztési dokumentumaiban a Szigetköz Kapujaként identifikálja magát, így szerepel a térség összes hatályos tervezési dokumentumában is, így bevonása biztosítja a kiemelt térség funkcionális teljességét és a fejlesztéspolitikai stabilitás megerősítését.

Fontos emellett megemlíteni, hogy a térségfejlesztési célok elérére (szolgáltatásellátás, közfunkciók szervezése, közlekedés stb.) kapcsán jelentősen növeli lehetőségeket, ha a térség központi funkciót betöltő települése is bevonásra kerül.

5.4.4. A NATÚRPARKI LEHATÁROLÁS ALKALMAZÁSA

A térségi lehatárolás gerincét a már jogszabályban rögzített Szigetköz Natúrpark területi kiterjedése adja, amely 29 települést foglal magába. Ehhez kapcsolódik Mosonmagyaróvár, mint városi rangú térségi központ bevonása, amely révén a kiemelt térségi státusz jogi és szakmai értelemben is megalapozott, hosszú távon stabil rendszerként működtethető.

6. Szigetköz kiemelt térség bemutatása

6.1. SZIGETKÖZ KIEMELT TÉRSÉG RÖVID HELYZETELEMZÉSE

6.1.1. A SZIGETKÖZ TÉRSZERKEZETI ÉS TELEPÜLÉSHÁLÓZATI SAJÁTOSSÁGAI

A Szigetköz térsége Magyarország és a Kárpát-medence egyik legösszetettebb térszerkezeti adottságokkal rendelkező területe, ahol a természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági és közigazgatási tényezők egyaránt összetett módon formálták a településhálózat és a térszerkezet kialakulását. A térség egyediségét nem csupán a Duna és a Mosoni-Duna által meghatározott vízrajzi adottságok adják, hanem a határmenti elhelyezkedésből, az európai gazdasági centrumok közelségéből és a nemzetközi munkaerőpiac átrendeződéséből fakadó komplex hatások összessége is.

A térség térszerkezeti és településhálózati sajátosságainak részletes feltárása különösen indokolt a kiemelt térségi státusz kialakítása szempontjából, hiszen ezek a folyamatok jelentős mértékben meghatározzák a fejlesztéspolitikai beavatkozások irányait, a közszolgáltatási ellátottságot, a mobilitási mintázatokat és a társadalmi kohézió hosszú távú fenntarthatóságát.

6.1.1.1. A TÉRSZERKEZET ALAPJAI

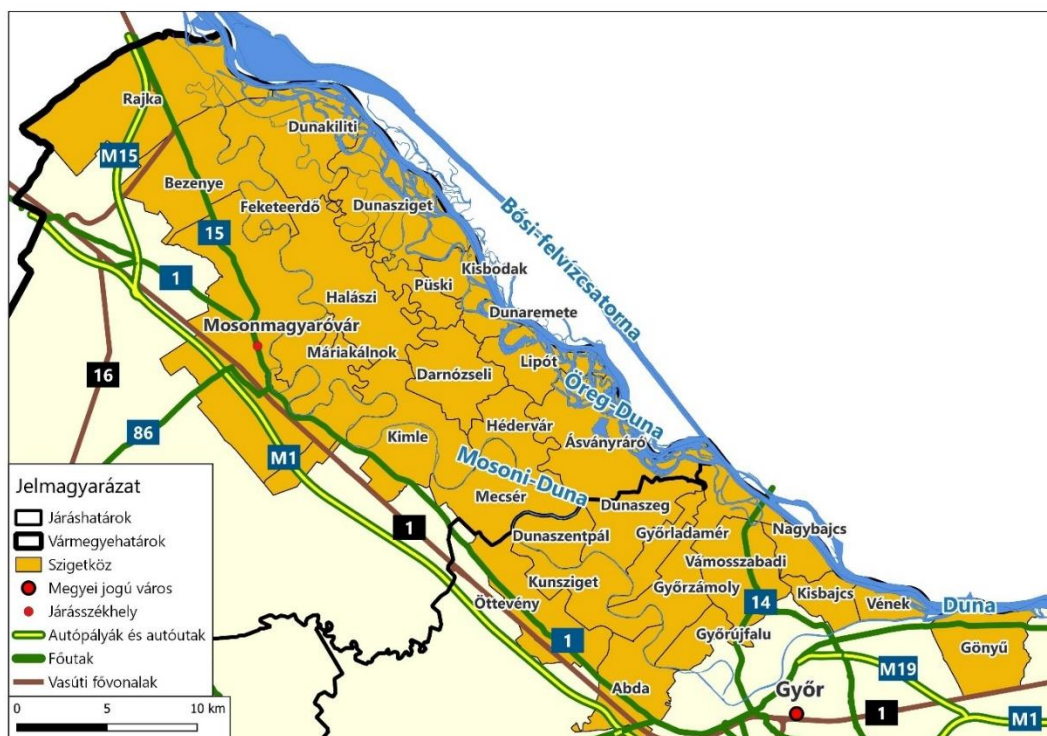
A Szigetköz térsége kiemelt földrajzi pozíciót foglal el a Nyugat-Dunántúl fejlesztési térszerkezetében, amely egyaránt meghatározó a régió gazdasági, társadalmi és ökológiai folyamatai szempontjából. Az itt elhelyezkedő 30 település együttese olyan területi egységet képez, amelyben egyedülálló módon kapcsolódnak össze a belső – táji és közösségi – erőforrások a külső – határon átnyúló, nemzetközi – kapcsolatokkal. Ez a sajátos pozíció mind a területfejlesztési tervezés, mind a stratégiai beavatkozások megtervezése szempontjából külön figyelmet érdemel.

A térség komplex térszerkezeti szerepét alapvetően **három tényező** határozza meg. **Az első ilyen tényező a Duna mentén kialakult árterek és ökológiai rendszerek** jelenléte, amelyek kiemelkedő természetvédelmi értékek hordozói – ezek részletes bemutatására a természetföldrajzi fejezetben kerül sor. A táj ezen ökológiai karaktere nem csupán biológiai sokféleség szempontjából jelentős, hanem vízgazdálkodási, rekreációs és klímaadaptációs funkciókat is betölt, ezért minden jövőbeli fejlesztési elképzelés alapvető feltétele az ökológiai szempontok figyelembevétele.

A második meghatározó sajátosság a térség határ menti fekvése. A Szigetköz területének északi és nyugati határa közvetlenül kapcsolódik Szlovákia és Ausztria felé, ezzel Európa egyik legdinamikusabban

fejlődő gazdasági térségének – a **Győr–Pozsony–Bécs tengelynek** – részévé válik. Ez a közelség egyszerre jelent lehetőséget és kihívást: egyrészt elősegíti a munkaerőpiaci mobilitást, a vállalkozási aktivitást és a közlekedési kapcsolatok fejlesztését, másrészt társadalmi és környezeti nyomást gyakorol az itt élő közösségekre és a táji környezetre egyaránt. A betelepülésekből, ingázásból, ingatlanpiaci feszültségekből adódó problémák kezelése kiemelt szakpolitikai figyelmet igényel.

10. ábra: A Szigetköz térség térszerkezete

Forrás: Saját szerkesztés

A térséget a Mosoni-Duna és az Öreg-Duna öleli körül (10. ábra). Északi határán a Bósi-felvízcsatorna, míg a déli peremén az M1-es autópálya és a Győr térségi vonzáskörzete húzódik. A lehatárolás rámutat arra, hogy a **térség jól elkülöníthető, vízrajzi és közlekedési struktúrákkal is jól körülhatárolt egységet** képez, ami megalapozza a kiemelt térségi státusz indokoltságát. A Mosonmagyaróvár központú térség a határmentiségből, valamint az intenzív közlekedési kapcsolatokról fakadóan egyszerre perifériális és kapu-jellegű is.

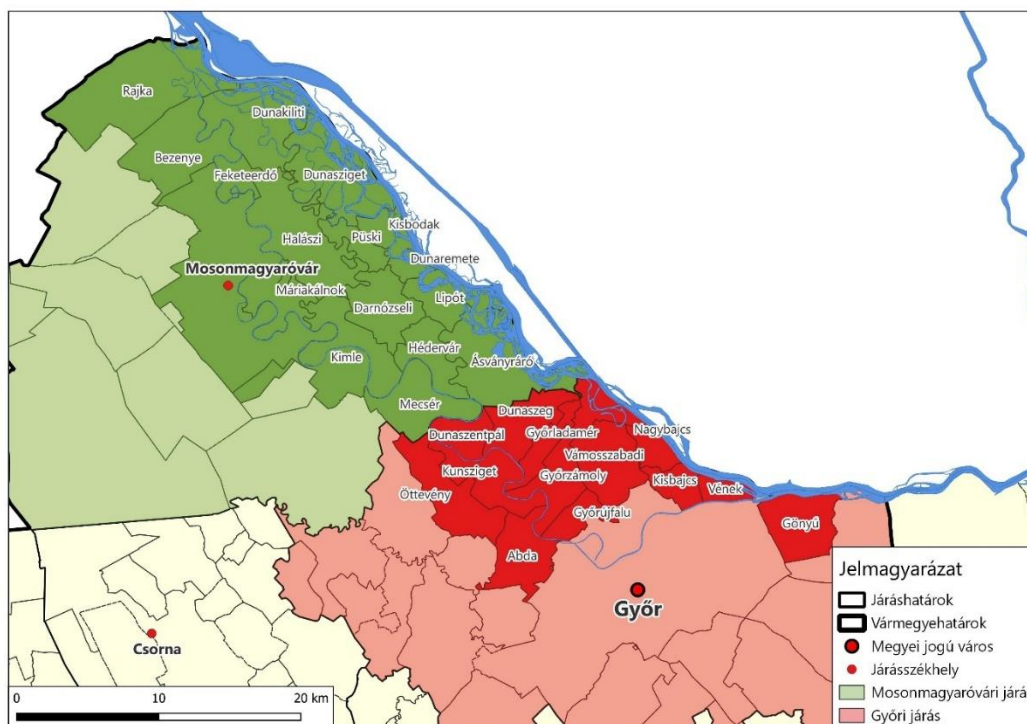
A harmadik térszerkezeti tényező a Szigetköz rendkívül **jó közlekedési integráltsága**. Az **M1 és M15** gyorsforgalmi utak, a **Budapest–Bécs nemzetközi vasútvonal**, valamint a Duna hajózható szakaszai a térséget nemzetközi léptékű közlekedési csomóponttá emelik. A nemzetközi logisztikai tengelyekhez való közelség – különösen az **európai TEN-T hálózat** részeként – hosszú távon is fenntartható gazdasági növekedést vetít előre, amelyet azonban össze kell hangolni a térség sajátos ökológiai és társadalmi érzékenységeivel.

A térség mindezek következtében egy **átmeneti zóna szerepét** tölti be: egyszerre része a Nyugat-Dunántúl vidéki tájszerkezetének és a közép-európai városhálózat periferiájának (peri-urban térség). Ez az átmeneti státusz különösen indokoltá teszi, hogy a térségre olyan **komplex, integrált, a helyi sajátosságokat érvényesítő térségfejlesztési stratégia** készüljön, amely egyensúlyt teremt a gazdasági dinamizmus, a társadalmi kohézió és az ökológiai fenntarthatóság között.

6.1.1.2. A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT SZERKEZETI SAJÁTOSSÁGAI

A Szigetköz kiemelt térségi státuszának kialakítása során alapvető szempont volt a térség belső kohéziójának erősítése, amelynek egyik meghatározó feltétele a településszerkezet és a funkcionális kapcsolatok pontos ismerete. A javasolt területi lehatárolás szerint a térség 30 települést foglal magában (lásd **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** c. fejezet), amely két járásban helyezkedik el (11. ábra).

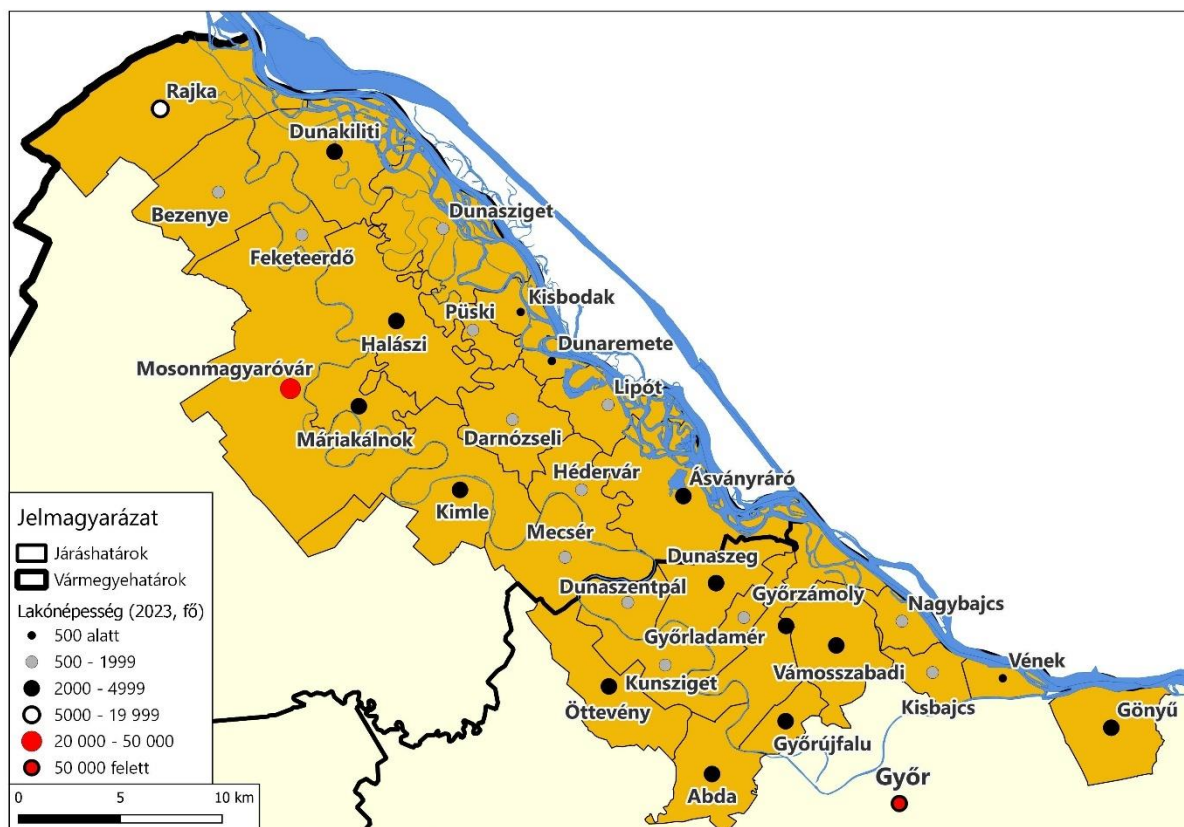
11. ábra: A Szigetköz javasolt lehatárolásának települései a győri és a mosonmagyaróvári járásban

Forrás: Saját szerkesztés

E települések földrajzilag három jól elkülöníthető térségrészre tagolódnak: a **Felső-, Középső- és Alsó-Szigetközre** (lásd 15. ábra), amelyek nemcsak földrajzi elhelyezkedésük, hanem társadalmi-gazdasági szerkezetük, közlekedési kapcsolataik és funkcionális viszonyaik alapján is értelmezhető alrégiókat alkotnak. A térség e belső differenciáltsága megkerülhetetlen tényező a fejlesztési elképzelések tervezésekor, mivel más-más típusú kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülnek az egyes övezetek.

12. ábra: A Szigetköz településeinek mérete

Forrás: Saját szerkesztés

A 12. ábra jól szemlélteti a Szigetköz településszerkezetének demográfiai arányait. A lakónépesség **súlypontját Mosonmagyaróvár** adja, amely egyedülként haladja meg a 20 000 fős kategóriát, így a térség meghatározó népességkoncentrációs központja. A többi település kisebb lélekszámú, többségük 500–2000 fő közötti. Rajka, Halászi, Kimle, Dunaszeg, Győrzámoly és Győrújfalú emelkednek ki még a középnépességű falvak közül. A **térségre jellemző az aprófalvas településhálózat**, de a lakónépesség dinamikája és a betelepülési hullámok alapján több kisvárosi funkció is kialakulóban van, különösen a Győr és az osztrák határ felé eső községekben.

A térségi településhálózat **három szinten szerveződő struktúrában** értelmezhető:

- **Központi város** szerepkörét Mosonmagyaróvár tölti be. Ez a település nemcsak a térség legnagyobb népességű és legsokoldalúbb szolgáltatáskínálattal rendelkező városa, hanem történetileg, infrastrukturálisan és társadalmilag is a Szigetköz kapujaként funkcionál. Mosonmagyaróvár járásszékhely település, amely nemcsak területi közigazgatási központként működik, de itt található a térség számára meghatározó oktatási, egészségügyi és kulturális intézmények, valamint olyan munkaerőpiaci és gazdasági központi funkciók, amelyek messze

túlmutatnak a város határain, és a környező települések mindennapi életére is jelentős hatást gyakorolnak.

- A **funkcionális alközpontok** közé sorolhatók azok a közepes méretű, fejlettebb települések, amelyek egy-egy mikrotérségen belül részben átvesznek központi funkciókat. Ide tartozik **Dunakiliti, Rajka, Hédervár, Bezenye, Öttevény, Halászi és Lipót**. E települések jellemzően olyan közösségi szolgáltatásokkal, oktatási vagy egészségügyi intézményekkel, illetve gazdasági szerepkörrel bírnak, amelyek túlmutatnak saját lakosságuk igényein, és ellátó funkciót töltenek be a környező kisebb falvak irányában is. Egyes esetekben (különösen Rajka, Bezenye és már Dunakiliti is) ezek a települések jelentős betelepülési nyomás alatt állnak, ami nemcsak népességi és területhasználati, hanem identitásbeli kihívásokat is felvet.
- A **rurális települések**, azaz a kisebb községek túlnyomó része, a térség belső zónájában helyezkedik el. Ezek a falvak jellemzően kisebb népességszámmal, korlátozott szolgáltatási kínálattal és magasabb elvándorlási kockázattal bírnak. Ugyanakkor megőrzik a Szigetköz tájkarakterét, természeti örökségét, hagyományos gazdálkodási formáit, valamint kulcsszerepet játszanak a természetvédelmi és ökológiai hálózatok fenntartásában is. Ezeken a településeken gyakran periférikus fekvés, gyengébb közlekedési kapcsolatok és alacsonyabb foglalkoztatási lehetőségek jellemzők, ugyanakkor a belső turizmus, a helyi élelmiszer-előállítás és a természetalapú rekreáció szempontjából értékes erőforrásokat hordoznak.

A településhálózati struktúra e három szintje között számos kapcsolódási pont és dinamikus viszonyrendszer figyelhető meg. A központi és alközponti települések vonzáskörzetei jelentős mértékben meghatározzák a kisebb községek fejlődési lehetőségeit, ugyanakkor az utóbbiak társadalmi és környezeti fenntarthatósága hozzájárul a teljes térség ökológiai és gazdasági egyensúlyához. A funkcionális együttműködés erősítése, a térségi szintű közszolgáltatás-szervezés, valamint az okos infrastruktúrák és közlekedési rendszerek integrálása elengedhetetlen feltétele a Szigetköz térségének jövőbeli versenyképességéhez és életminőségének megőrzéséhez.

6.1.1.3. NÉPESSÉGKONCENTRÁCIÓ ÉS SZUBURBANIZÁCIÓ

A Szigetköz térségének lakónépessége az elmúlt másfél-két évtizedben látványos és markáns növekedésen ment keresztül, amely különösen a községi szinten érhető tetten. A népességszámok és azok időbeli változásának elemzése világosan kirajzolja a térség belső dinamizmusát, valamint a társadalmi térszerkezet átalakulásának irányait. E folyamatok háttérében számos strukturális és földrajzi tényező együttes hatása áll, amelyek hosszú távon is jelentős hatást gyakorolnak a térség fejlődési pályájára.

A legnagyobb népességgkoncentrációt természetesen **Mosonmagyaróvár** képviseli, amely a térség központi városaként a teljes lakónépesség csaknem **40%-át** tömöríti. Ez a domináns arány nem csupán a város méretéből és történeti fejlődéséből, hanem intézményi, gazdasági és közszolgáltatási szerepköréből is adódik. Azonban a legdinamikusabb változások mégsem a városi térségben, hanem a községi kategóriába sorolt településeken zajlanak: **a népességnövekedés túlnyomó része ezekre a kisebb településekre esik.**

A népesség eloszlása és annak dinamikája jól mutatja a térszerkezeti erővonalakat is. Az elmúlt években több község is kiemelt betelepülési célponttá vált, amelyek közül **Rajka, Bezenye, Dunakiliti, Öttevény, Vámosszabadi és Halászi** emelkedik ki. Ezek a települések a népességszám tekintetében sok esetben megduplázták lakosságukat, sőt egyes esetekben ennél is nagyobb mértékű változás figyelhető meg. A népességnövekedés térségi eloszlása jelentős mértékben hozzájárult a településszerkezet differenciálódásához: a gyorsan növekvő, betelepülők által dominált községek egyre inkább a városiasodás irányába mozdulnak el, míg más, stagnáló vagy lassan növekvő települések megőrzik falusias, hagyományos karakterüket.

A növekedési tendencia mögött komplex folyamatok húzódnak meg, amelyek közül az egyik legmeghatározóbb **a szuburbanizáció**. Ennek elsődleges motorját **Győr városának vonzáskörzeti hatása** jelenti, amely különösen a térség keleti peremén fekvő községekre gyakorol jelentős népességvonzó hatást. A győri munkaerőpiac, az oktatási és egészségügyi intézmények elérhetősége, valamint a közlekedési infrastruktúra fejlettsége olyan életminőségbeli vonzerőt jelent, amely a fiatalabb, mobilabb lakosság számára különösen csábító.

Ugyanakkor nem elhanyagolható **a nemzetközi migrációs hatások szerepe sem**, amelyek döntően két irányból érkeznek. Egyrészt **Szlovákia felől** — különösen a Pozsony közelsége miatt — intenzív betelepülési hullám figyelhető meg, legmarkánsabban **Rajka és Bezenye** térségében. Ezek a települések mára szinte egyfajta „alvóvárosként” funkcionálnak a pozsonyi munkaerőpiac számára, így a szlovák állampolgárságú lakosok aránya jelentős mértékben megnőtt. Másrészt az **osztrák munkavállalási lehetőségek** is hozzájárulnak a térség mobilitásához: a jobb kereseti lehetőségek reményében sokan telepednek le a határhoz közeli településeken, miközben napi vagy heti rendszerességgel ingáznak Ausztriába.

Ez a kettős — belső és külső — migrációs hatás **komplex társadalmi kihívásokat is felvet**. A népesség növekedése számos településen feszültségeket generálhat a régi és új lakók között, különösen akkor, ha a közösségi integráció nem követi le a demográfiai változásokat. Az eltérő kulturális háttér, a nyelvi

akadályok, valamint az eltérő életstílusból eredő elvárások mind hozzájárulhatnak az identitásbeli átrendeződésekhez. A jövőbeli térségfejlesztés során ezért különös figyelmet kell fordítani a **közösségi kohézió megőrzésére, a társadalmi integrációs mechanizmusok erősítésére**, valamint az olyan inkluzív településpolitikai eszközök alkalmazására, amelyek képesek kezelni a gyors népesedési változásokból fakadó kihívásokat, különösen azon települések esetében, ahol a népességszám növekedés nemcsak az etnikai arányok változásával jár együtt, de már a fizikai szegregáció jelei is megmutatkoznak (pl. Rajka).

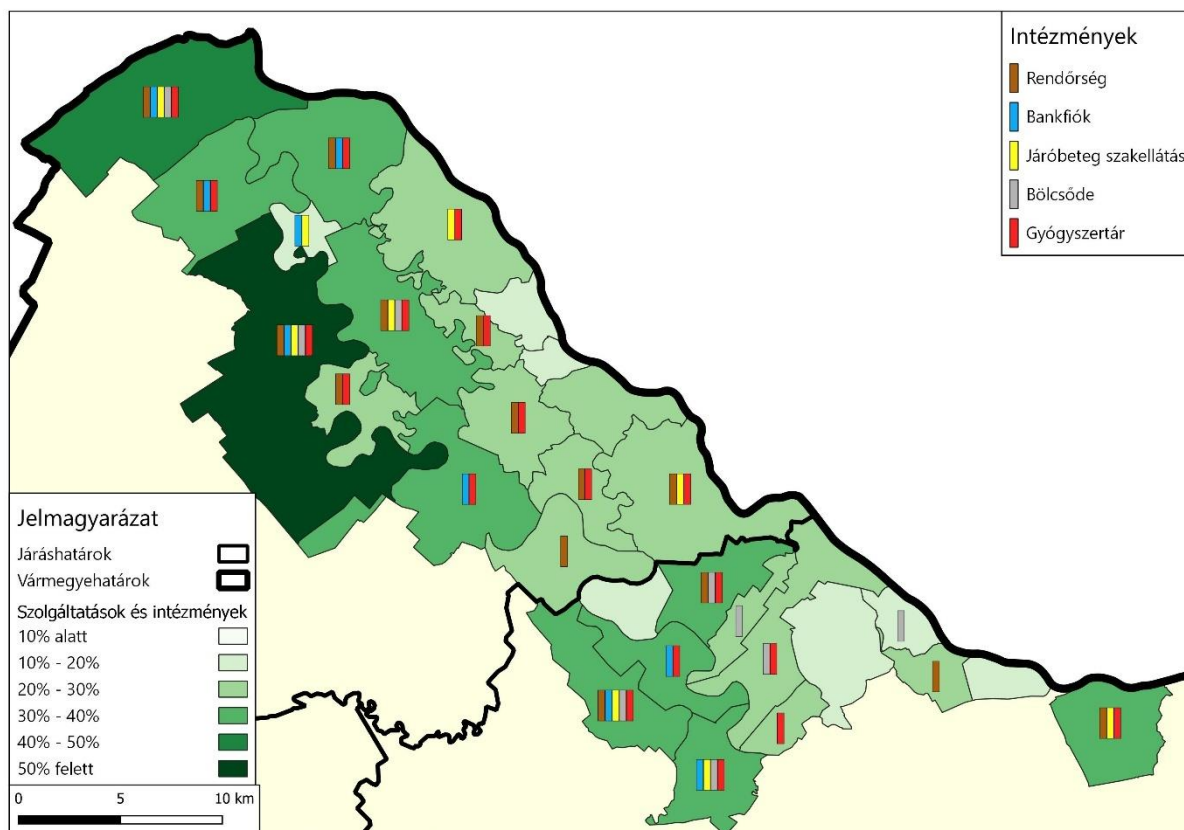
6.1.1.4. INTÉZMÉNYI ÉS SZOLGÁLTATÁSI KÖZPONTOK

A Szigetköz intézményi és közszolgáltatási struktúrája markáns térszerkezeti hierarchiát tükröz, amelyben **Mosonmagyaróvár városa betölti a térség egyértelmű és vitathatatlan központi szerepét**. Az intézmények területi koncentrációja, a szolgáltatások elérhetősége, valamint a közigazgatási funkciók súlypontja mind e városra összpontosul, amely a térség lakossága számára nem csupán hétköznapi ügyintézés, hanem egészségügyi, oktatási és igazgatási szempontból is első számú referencialhelyszín. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy Győr, bár formálisan nem része a Szigetköz kiemelt térségnek, ellátási és szolgáltatási súlya megkerülhetetlen, különösen a térség keleti és déli peremtelepülései esetében.

Mosonmagyaróvár központi szerepkörét több tényező is megerősíti. Egyrészt **járási székhelyként** látja el a közigazgatási funkciókat, amelyek nemcsak a helyi lakosságot, hanem a környező településeket is kiszolgálják. Másrészt itt található a térség **egyetlen kórháza**¹⁰, továbbá a járóbeteg-ellátás szakellátási formáinak teljes spektruma is elérhető, ami döntő jelentőségű a vidéki térségek egészségügyi kiszolgálása szempontjából. Emellett Mosonmagyaróvár **középfokú és felsőfokú oktatási intézmények** színhelye is: gimnáziumok, szakközépiskolák, valamint a Széchenyi István Egyetem agrár-felsőoktatásban kiemelkedő szerepet játszó Mosonmagyaróvári Kara is itt működik. Továbbá a városban koncentrálódnak a **térségi igazgatási (Járási Hivatal), gazdasági és egyéb közszolgáltató szervek**, amelyek megerősítik központi funkcióit és régióban betöltött integráló szerepét.

¹⁰ A mosonmagyaróvári Karolina Kórház a győri Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház tagintézménye, és a térség településeinek egy része a győri kórház ellátási körzetébe tartozik

13. ábra: Szolgáltatások és intézmények a térségben

Forrás: Saját szerkesztés

Mosonmagyaróváron és környékén a szolgáltatások és intézmények 50% feletti arányban vannak jelen (

13. ábra), ami a térségi központi szerepkörre utal. A legtöbb településen azonban közepes (20–40%) ellátottság figyelhető meg, a legkisebb falvakban pedig 10% alatti az intézményes lefedettség.

A központi városon túlmenően azonban megfigyelhetők olyan **alközpontok**, amelyek funkcionális értelemben szintén kiemelkednek a térség településszerkezetéből. Ezek jellemzően **nagyobb népességszámú községek**, mint például **Dunakiliti, Rajka, Halászi vagy Öttevény**, ahol az intézményi struktúra komplexebb képet mutat. E településeken az **alapfokú oktatás intézményei** (általános iskolák), **helyi orvosi rendelők**, **gyermekjóléti és szociális alapszolgáltatások**, valamint **kulturális intézmények** (művelődési házak, könyvtárak) biztosítják a közvetlen lakossági ellátást. Ezek az alközponti települések tehát nemcsak önmagukban jelentős szolgáltatási szereplők, hanem a kisebb, funkcionális vonzáskörzetükbe tartozó falvak számára is elérési centrumként működnek.

A **térség kisebb települései**, különösen a perifériális vagy nehezebben megközelíthető községek esetében azonban az intézményi és szolgáltatási ellátottság szintje erőteljesen korlátozott. Itt az alapellátás szintje határozza meg a közszolgáltatások körét, amely rendszerint a **közműszolgáltatásokra (víz, csatorna, villamosenergia, hulladékszállítás)**, valamint **minimális**

kulturális infrastruktúrára korlátozódik, mint például **művelődési ház, fiókkönyvtár vagy közösségi terek**. Az egészségügyi ellátás gyakran heti rendszerességű orvosi, részben fogorvosi rendelésekben merül ki, és jelentős mértékben támaszkodik a közeli központi vagy alközponti településekre. A **helyközi autóbuszjáratok** biztosítják a mobilitást, de ezek sűrűsége és menetrendi hatékonysága gyakran elmarad a kívánatostól, különösen a munkaidőn kívüli időszakokban.

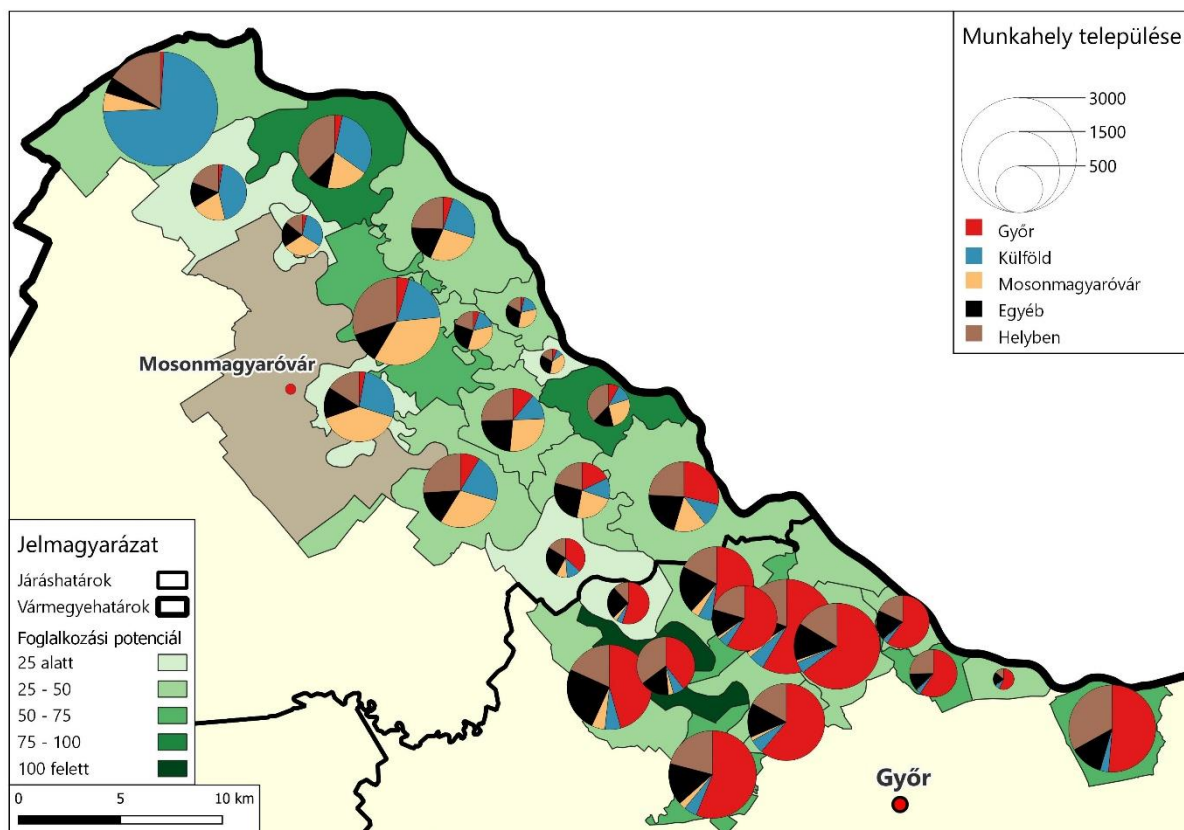
A térség szolgáltatási ellátottságának szerkezete **egy koncentrált központ – Mosonmagyaróvár – és néhány funkcionálisan megerősödött alközpont** köré szerveződik, míg a kisebb falvak esetében a közszolgáltatások elérhetősége erőteljesen korlátozott. Ennek következményeként a jövőbeni térségfejlesztési stratégiák egyik kulcsfontosságú kérdése a **közzolgáltatások területi kiegyenlítésének előmozdítása**, az **ellátási egyenlőtlenségek mérséklése**, valamint a **digitális és mobil szolgáltatási formák** (smart megoldások) széleskörű alkalmazása lehet a periférikus, vidéki térségek támogatása érdekében. A területi igazgatási és közzolgáltatás szervezési feladatok ellátása során nagy körültekintést igényel a növekvő számú nem magyar anyanyelvű és állampolgárságú helyi lakosság igényeinek kezelése.

6.1.1.5. MUNKAERŐ-PIACI KAPCSOLATRENDSZER

A Szigetköz térségének társadalmi-gazdasági működésében az egyik legmeghatározóbb és legdinamikusabban változó tényező a **foglalkoztatási célú mobilitás**, különösen az ingázási rendszerek erőteljes jelenléte és azok területi mintázata. A térség településszerkezetének funkcionális működését a munkaerő-piaci kapcsolatok – azon belül is a napi szintű ingázás – komplex hálózata formálja.

A térségben élő **aktív korú népesség meghatározó része – becslések szerint 70–75%-a** (forrás: KSH) – **napi szinten elhagyja lakóhelyét** munkavégzés céljából, amely rendkívül intenzív térségi mobilitást jelez. Ezt a tendenciát erősíti, hogy a Szigetköz településszerkezete jellemzően **kisebb lélekszámú, korlátozott munkaerő-felszívó képességű községekből** áll, ahol a helyben elérhető foglalkoztatási lehetőségek csak egy szűk réteg számára biztosítanak tartós megélhetést. A foglalkoztatás térbeli szerkezetét tehát alapvetően az ingázás határozza meg.

14. ábra: Foglalkozási potenciál és ingázás

Forrás: Saját szerkesztés

A **legfontosabb foglalkoztatási központok** közül – habár nem része a térségnek, mégis jelentős a hatása – **Győr városa emelkedik ki**: a kiingázó lakosság mintegy **26%-a naponta ebbe az iparilag és gazdaságilag meghatározó városba utazik** munkába. Győr munkaerőpiaca különösen az autóipari, gépgyártási és szolgáltatási szektorban kínál vonzó lehetőségeket a Szigetközből érkező munkavállalók számára. Másodsorban **Mosonmagyaróvár** jelent stabil célpontot, a napi ingázók körülbelül **15%-át vonzza** a városban elérhető egészségügyi, oktatási, szociális, közigazgatási és feldolgozóipari munkahelyek révén. A fennmaradó ingázók jellemzően a térség kisebb városaiba, valamint a szomszédos osztrák és szlovák határ menti térségekbe – lásd lentebb kifejtve – utaznak el naponta. Ezen célpontok között szerepelnek még közeli logisztikai és ipari központok, valamint a Mosonmagyaróvár és Győr közötti települések, ahol kisebb, de stabil foglalkoztatók működnek.

Ezzel párhuzamosan az elmúlt évtized egyik legjelentősebb munkaerő-piaci átalakulása a **külföldi irányú ingázás** felerősödése volt. A **Szlovákiába és Ausztriába irányuló napi vagy heti szintű munkavállalás** mára a foglalkoztatási mobilitás elválaszthatatlan részévé vált, amely a térség földrajzi fekvéséből adódó **határon átnyúló munkavállalási potenciál** következménye. A becslések szerint a községi lakosság **legalább 11%-a** dolgozik a két szomszédos ország valamelyikében, amely kiemelten

érinti a **határ menti fekvésű településeket**, így különösen **Rajkát, Bezenyét, Dunakilitit és Feketeerdőt**. Meg kell jegyezni, hogy a térségből a képzetlen munkaerő egy részét a határon túl az ún szürke gazdaság szívja fel, rájuk vonatkozóan releváns primer kutatás híján hiteles adatok nem állnak rendelkezésre. Bár **Hegyeshalom** formálisan nem része a jelenlegi térségi lehatárolásnak, gazdasági és foglalkoztatási vonzereje, valamint az itt működő logisztikai, kereskedelmi központok révén, illetve a térségben működő nagy foglalkoztatók telephelyeként továbbra is aktív szereplője a térség foglalkoztatási rendszerének.

A **beingázás**, azaz a más településekről történő munkába járás szempontjából is megfigyelhetők gócpontok a térségben. Kiemelendő **Dunakiliti, Rajka, Abda, Halászi és Öttevény**, ahol a helyi gazdasági aktivitás, vállalkozások jelenléte, illetve az elérhető munkahelyek száma az átlagosnál magasabb. E településeken **a foglalkoztatás nemcsak helyben élő, hanem más falvakból érkező munkavállalók számára is lehetőséget biztosít**, így részben oldva a belső perifériák foglalkoztatási feszültségeit.

Érdemes megemlíteni, hogy néhány község – például **Dunakiliti és Kunsziget** – esetében **a helyben foglalkoztatottak aránya is magasabb az átlagosnál**, ami azt mutatja, hogy lokális szinten is kialakulhattak erősebb gazdasági csomópontok. Ezek a települések nemcsak a helyi identitás és népességmegtartó képesség szempontjából fontosak, hanem a jövőbeli gazdaságfejlesztési irányok kijelölésekor is kiemelt figyelmet érdemelnek.

Ezek alapján elmondható, hogy a Szigetköz **foglalkoztatási rendszerét erősen jellemzi az ingázás többpólusú struktúrája**, amelyet belső és külső gazdasági vonzásközpontok, földrajzi elhelyezkedés és infrastrukturális elérhetőség együttesen alakít. A térség hosszú távú munkaerőpiaci stabilitása és népességmegtartó ereje szempontjából kulcsfontosságú, hogy ezekre a mobilitási mintázatokra a fejlesztéspolitikai beavatkozások is érzékenyen reagáljanak.

6.1.1.6. FEJLETTSÉGI KÜLÖNBSÉGEK ÉS TÉRSÉGI POLARIZÁCIÓ

A Szigetköz térségi kohéziójának és fenntartható fejlesztésének egyik legnagyobb kihívását a **területi fejlettségbeli különbségek fokozódása és ennek térszerkezeti leképeződése** jelenti. A településhálózat tagoltsága, a gazdasági aktivitás eltérő koncentrációja, valamint a demográfiai folyamatok irányultsága alapján **jelentős mértékű polarizáció** rajzolódik ki, amely a tervezés és a beavatkozások szintjén célzott és differenciált megközelítést tesz szükségessé.

A térség települései közötti fejlettségi különbségek nem pusztán egyes mutatók – például jövedelmi szint, vállalkozássűrűség vagy népességszám – mentén mérhetők, hanem **komplex társadalmi-gazdasági indexek** révén is pontosan leírhatók. Ezek az indexek a **térségi versenyképesség és életminőség többdimenziós értékelését** teszik lehetővé, figyelembe véve mindazokat a tényezőket, amelyek a térség hosszú távú prosperitását és társadalmi stabilitását meghatározzák.

A használt összetett mutatórendszer négy fő dimenzió mentén értékeli a településeket:

- **Társadalmi erőforrások**, beleértve az iskolázottsági szintet, a lakosság korösszetételét és a népességmegtartó képességet.
- **Életminőség és lakókörnyezet**, amely magában foglalja a lakásállomány minőségét, a zöldterületek arányát, valamint a közösségi szolgáltatások elérhetőségét.
- **Gazdasági erőforrások**, úgymint a vállalkozások száma, ipari-kereskedelmi aktivitás, helyi adóerő-képesség.
- **Infrastrukturális ellátottság**, beleértve a közművekhez való hozzáférést, az úthálózat állapotát és a digitális infrastruktúrát.

A vizsgálatok eredményei alapján három jól körülhatárolható **fejlettségi övezet** rajzolódik ki a Szigetköz térségén belül, amelyek között **egyértelmű különbségek** figyelhetők meg az említett dimenziókban:

1. **Agglomerációs övezet:** Ide tartoznak elsősorban a **Győrhöz közvetlenül kapcsolódó települések** – Dunaszeg, Győrújfalú, Győrzámoly, Vámoszabadi, Győrladamér –, amelyek **a legmagasabb fejlettségi szinttel rendelkeznek**. E települések esetében a kedvező földrajzi elhelyezkedés, az agglomerációs hatás, a magas szintű lakossági tőke és a folyamatos betelepülési hullámok hozzájárultak egy modernizálódó, szolgáltatásalapú gazdasági szerkezet és élhető lakókörnyezet kialakulásához. **Mosonmagyaróvár** – bár nem szorosan vett agglomerációs település, mégis **központi szerepköre és regionális kisugárzása révén hasonlóan dinamizálja a környező falvakat**. A város munkaerőpiaca, egészségügyi és oktatási intézményei, valamint közszolgáltatási súlya több irányból is vonzást gyakorol, így a tágabb értelemben vett térségi modernizáció egyik kulcsszereplőjévé vált.
2. **Átmeneti övezet:** A Szigetköz középső részén elhelyezkedő települések – például Darnózseli, Hédervár, Kimle, Ásványráró, Mecsér – alkotják az átmeneti övezetet, ahol **a fejlettségi mutatók közepes szintet mutatnak**. Ezek a települések fontos szerepet töltenek be a térség belső kohéziójának biztosításában, de korlátozottabb az infrastrukturális kapacitásuk, a gazdasági

diverzifikáció mértéke, illetve gyakran szembesülnek a fiatal népesség elvándorlásából fakadó strukturális kihívásokkal is.

3. **Belső periférikus övezet:** A Szigetköz belső, gyakran rosszabb közlekedési elérhetőséggel rendelkező falvai – így Püski, Kisbodak, Dunaremete, Vének – **a fejlettségi rangsor alsó szegmensébe** tartoznak. Ezeken a településeken **a gazdasági aktivitás szintje alacsony**, a vállalkozói jelenlét gyenge, a közszolgáltatások elérhetősége korlátozott, valamint az infrastrukturális adottságok sem érik el a térségi átlagot. A perifériás helyzet hosszabb távon demográfiai apályhoz, elöregedéshez, és ezzel együtt társadalmi feszültségek erősödéséhez vezethet.

Ez a **polarizált fejlettségi struktúra** szorosan összefügg a térségben zajló **demográfiai és gazdasági folyamatokkal**, valamint a szolgáltatások térbeli eloszlásával. A központi és agglomerációs települések egyre inkább magukhoz vonzzák a gazdasági és humán erőforrásokat, miközben a belső perifériák leszakadása tovább mélyülhet, ha nem történik célzott, helyspecifikus fejlesztéspolitikai beavatkozás.

A hosszú távon is fenntartható térségfejlesztés egyik kulcsa tehát a fejlettségi különbségek mérséklése, a periférikus térségek támogatása, valamint a belső erőforrások – különösen a természeti, kulturális és humán tőke – aktivizálása a helyi társadalmak megerősítése érdekében.

6.1.2. A SZIGETKÖZ TERMÉSZETFÖLDRAJZI ADOTTSÁGAI ÉS KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSAI

A Szigetköz térsége sajátos földrajzi, ökológiai és gazdasági adottságai révén Magyarország egyik legösszetettebb és legsérülékenyebb természetföldrajzi rendszere. A Duna, valamint annak mellékágrendszereinek közvetlen befolyása által formált síkvidéki ártéri táj évszázadokon keresztül biztosította a terület egyediségét, gazdasági erőforrásait és kulturális sajátosságait. A térség kiemelt térséggé nyilvánítása során ezen komplex környezeti rendszerek mélyebb feltárása és integrált értékelése nélkülözhetetlen.

A vizsgált terület 30 települést foglal magában, mind a Győr-Moson-Sopron vármegyehatáron belül. A térség kiterjedése a Kisalföld két kistájára terjed ki: a Duna és a Mosoni-Duna közötti Szigetközre, valamint a Mosoni-Duna jobb partján elhelyezkedő Mosoni-síkra. E kistajak közös természeti-táji arculatot alkotnak, amely meghatározza a területhasználatot, az ökológiai hálózatokat és a fejlesztési lehetőségeket is.

A Szigetköz és közvetlen környezete a Duna hordalékkúp-síkságára épült, amelyet a folyó hosszú évezredek során alakított ki. A hordalékkúp vastagsága eléri helyenként a 700 métert, jellemzően 100–250 méter vastagságú kavicsréteg határozza meg a mélyebb geológiai szerkezetet. A Duna, Európa második leghosszabb folyója által épített hordalékkúp miatt is nevezik gyakran a Szigetközt „a Duna ajándékának”.

A hordalékkúp jelentős kavicskészletei (becslések szerint 80 millió m³ kavics) számos helyen bányászat tárgyát képezik (pl. Győrújfalú, Halászi, Kisbajcs), ami részben gazdasági potenciált jelent, ugyanakkor jelentős tájhasználati és környezetvédelmi konfliktusokat is generálhat.

A domborzati viszonyok alapvetően síkvidékiek, azonban már kisebb relatív magasságkülönbségek (néhány méter) is jól érzékelhetően befolyásolják a talajvízmélységet, a mezőgazdasági hasznosíthatóságot, valamint a települések kialakulását.

A Mosoni-sík területe szintén magas-ártéri hordalékkúp síkságként jellemezhető, ám domborzati szempontból egységesebb, a területhasználat szempontjából pedig elsősorban a mezőgazdasági művelés dominál.

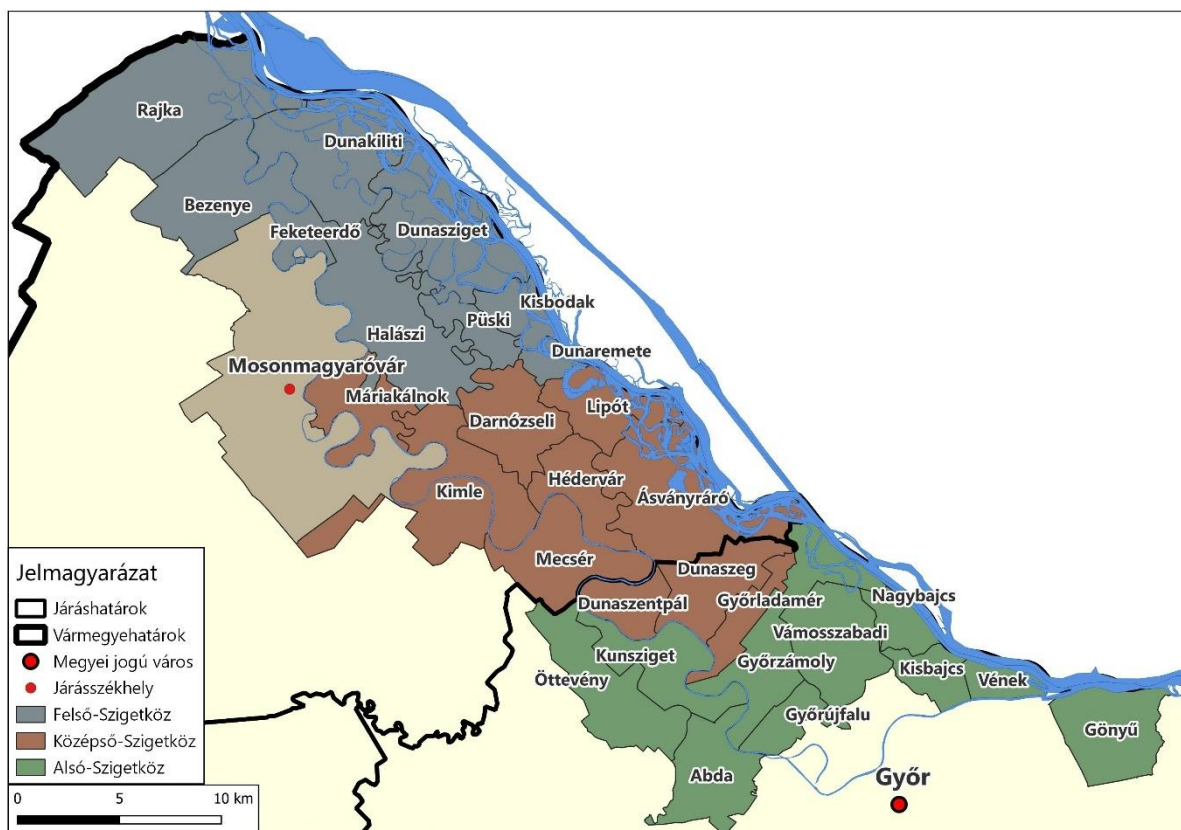
A Szigetköz kiemelt térsége 30 települést foglal magában, Győr-Moson-Sopron vármegyén belül, de az egyes belső alegységek – a felső, középső és alsó Szigetköz – természeti, táji, vízrajzi és környezeti szempontból is jól elkülöníthető karakterrel bírnak. A térség városi központja Mosonmagyaróvár, amely a terület legnagyobb települése, de az alegységi bontásban nem soroljuk be egyik alegységhez sem.

Felső Szigetköz: Rajka, Bezenye, Dunakiliti, Feketeerdő, Dunasziget, Halászi, Püski, Dunaremete, Kisbodak

Középső Szigetköz: Máriakálnok, Darnózseli, Kimle, Lipót, Hédervár, Ásványráró, Mecsér, Dunaszeg, Dunaszentpál, Győrladamér

Alsó Szigetköz: Kunsziget, Győrzámoly, Győrújfalú, Nagybjcs, Kisbjcs, Vének, Gönyű, Vámozzabadi, Abda, Öttevény

15. ábra: A térség körzetei; Alsó-, Középső-, Felső-Szigetköz

Forrás: Saját szerkesztés

Ez a 30 település egy sajátos, egymással szorosan összekapcsolódó társadalmi-gazdasági és ökológiai rendszert alkot, amely egyrészt táji és történeti egység, másrészt napjaink kihívásaira válaszolva egy rendkívüli fejlesztési potenciállal bíró térség is.

6.1.2.1. ÉGHAJLATI ADOTTSÁGOK

A Szigetköz térsége mérsékelten hűvös-mérsékelten meleg, mindenütt száraz éghajlati övbe tartozik. Az éghajlati sajátosságok az alábbi paraméterekkel jellemezhetők:

- Éves napsütéses órák száma: 1900–1950 óra.
- Évi középhőmérséklet: 10–10,5 °C.
- Évi csapadékmennyiség: 550–560 mm.
- Uralkodó szélirány: északnyugati.
- Átlagos szélesség: 3–3,5 m/s.

Az éghajlati viszonyok kedvezőek a mezőgazdasági tevékenységek számára, ugyanakkor a klímaváltozás hatására már most is érzékelhetők a száraz periódusok és aszályos időszakok

gyakoribb előfordulásai. Ez a mezőgazdasági termelés vízigényét, valamint az ökológiai vízszintek stabilitását hosszú távon fokozott alkalmazkodásra kényszeríti, erősen felveti a külső beavatkozás szükségességét.

6.1.2.2. TALAJVISZONYOK

A térség talajai elsősorban a Duna hordalékkúpján lerakodott fiatal öntéshordalék anyagokon alakultak ki. Ezeket a könnyű mechanikai összetétel, magas karbonáttartalom és sekély termőréteg jellemzi.

A talajtípusok megoszlása:

- Ártéri réti talajok (nyers öntéstalajok): 12%
- Réti jellegű kavicsos homoktalajok: 84% (dominánsan sekély talajvízszinttel)
- Csernozjom homoktalajok: 4% (mélyebb talajvíz esetén)

A Mosoni-síkon jellemzőek még a réti öntés-, vályog- és agyagos vályogtalajok, továbbá tőzeges, lápföldi talajok Lébény és Mosonszentmiklós térségében.

A talajok természetes termőképessége közepes, de öntözés révén jelentősen fokozható, ezért a térség agrárpotenciálja országos szinten is kiemelkedő.

6.1.2.3. FELSZÍNI ÉS FELSZÍN ALATTI VÍZKÉSZLETEK

A teljes térség a Duna vízgyűjtő területéhez tartozik. A vízrendszer fő elemei:

- Duna főmeder (57,6 km hosszan a térséget határolja),
- Mosoni-Duna (121,5 km),
- Lajta, Rét-árok, Szivárgó-csatorna, valamint a mesterségesen kialakított vízpótló rendszerek.

Korábban a rajkai ún. Trianoni zsilip, majd 1995-ös átadása óta a dunakiliti fenékküszöb, illetve a 2022-ben üzembe helyezett véneki torkolati műtárgy vízszabályozási funkciója kulcsfontosságú az ökológiai vízpótlás biztosításában. A dunakiliti fenékküszöb a szigetközi ágrendszer mesterséges, gravitációs elvű vízpótló rendszerének központi eleme, míg a véneki műtárgy a Mosoni-Duna torkolati szakaszának vízszint rehabilitációjában játszik kulcsszerepet, mind a medersüllyedés, mind pedig a folyó lecsökkent árvízlevezető képességének negatív hatásait hivatott orvosolni.

A felszín alatti vízbázisok:

- 8 üzemelő vízbázis,
- 6 távlati vízbázis.

A parti szűrésű kavicsos víztartók jelentik Európa egyik legjelentősebb ivóvízkészletét. Az ivóvízbázisok védelme kiemelt fontosságú, mivel több vízbázis továbbra is védőterületi határozat nélkül működik, jelentős hidrogeológiai sérülékenységgel.

6.1.2.4. TÁJHASZNÁLAT ÉS ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT

A Szigetköz térségének tájhasználati **szerkezete rendkívül sokszínű, mozaikos szerkezetet** mutat, amelyet a történeti földhasználati hagyományok, a természeti adottságok, valamint az elmúlt évtizedekben megvalósult emberi beavatkozások egyaránt formáltak. A térségre jellemzően egy olyan sajátos tájökológiai rendszer rajzolódik ki, amelyben az egyes tájhasználati típusok nem élesen elválasztva, hanem egymással szoros funkcionális és ökológiai kapcsolatban jelennek meg. Ez a sokszínűség ugyanakkor nemcsak esztétikai, hanem ökológiai és gazdasági értékkel is bír, hiszen a tájhasználat mozaikossága biztosítja a biodiverzitás fennmaradását, valamint a fenntartható területhasználat lehetőségét.

A legalacsonyabb fekvésű, vízjárta területeken – különösen az Öreg-Duna, valamint a Mosoni-Duna mentén – **jellemzően ártéri erdők és ligeterdők találhatók**, amelyek kulcsszerepet játszanak a térség ökológiai hálózatának fenntartásában. Ezek az élőhelyek nemcsak természetvédelmi szempontból kiemelkedően értékesek, hanem a vízviszátartásban, az ártéri dinamika megőrzésében és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban is pótolhatatlan funkciót töltenek be.

A kissé magasabb térszíneken – ahol az időszakos vízborítás már nem jellemző – elsősorban szántóföldi **mezőgazdasági művelés** figyelhető meg, amely a térség egyik legfontosabb, tradicionális gazdasági ágazatát képezi. A kiváló minőségű talajok és a kedvező klimatikus viszonyok révén ezek a területek magas terméshozamra képesek, ugyanakkor a talajerózió, a belvízvesztés, a talajvízszint süllyedés, valamint az időjárási szélsőségek fokozódása hosszú távon komoly kihívások elé állítják a gazdálkodókat, ami a használati módok, üzemméretek, termesztett kultúrák, alkalmazott agrotechnológia változásában egyaránt megmutatkozik.

A két véglet – az ártéri erdők és a szántóföldi kultúrák – között helyezkednek el a köztes térszínek, ahol a rét-legelő gazdálkodás hagyományos formái dominálnak. Ezek a területek a fenntartható, extenzív

gazdálkodás kiváló példái, és fontos szerepet játszanak a tájfenntartásban, a biodiverzitás megőrzésében, valamint a helyi gazdaság sokszínűségének biztosításában is.

E tájhasználati típusok mellett a Szigetköz számos pontján található **kavicsbányatavak, morotvák, holtágak, valamint kisebb-nagyobb szigetrendszerek**, amelyek egyrészt a térség geomorfológiai múltját idézik, másrészt rekreációs, természetvédelmi és vízgazdálkodási funkciókat is betöltenek. Ezek a vizes élőhelyek a természetközeli vízi ökoszisztémák utolsó bástyái, amelyek megőrzése nemcsak helyi, hanem országos szinten is stratégiai jelentőségű.

Fontos hangsúlyozni, hogy a térség **természetes vízjárását** az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben befolyásolták különféle vízepítési és folyamatszabályozási beavatkozások, köztük vízerőművek, vízlépcsők, illetve fenékküszöbök létesítése. Ezen beavatkozások következtében a korábban dinamikus vízrendszer jelentősen átalakult, a medermorfológiai folyamatok lelassultak, és az egykori természetes ágrendszer vízellátása többé nem spontán módon, hanem mesterséges szabályozással valósul meg. Ennek megfelelően az ökológiai vízpótlás és az élőhelyek fenntartása napjainkban már elsősorban tervezett vízgazdálkodási lépések eredményeként biztosítható.

A térség jövője szempontjából kulcsfontosságú a tájhasználati rendszer fenti elemeinek **kiegyensúlyozott, integrált és egységes kezelése**, amelyben a gazdasági érdekek, az ökológiai értékek és a társadalmi igények összhangjának megteremtése elengedhetetlen. A Szigetköz tájmozaikjának megőrzése és tudatos fejlesztése a fenntartható térségfejlesztés egyik alapfeltétele.

6.1.2.5. TERMÉSZETVÉDELEM ÉS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZATOK

A Szigetköz térsége Magyarország egyik legértékesebb és legérzékenyebb ökológiai egysége, amelynek természetvédelmi jelentősége messze túlmutat a régió határain. A térség területének jelentős része különféle természetvédelmi oltalmak alatt áll, amely a terület biológiai sokféleségének megőrzése, valamint az ökológiai folyamatok fenntartása szempontjából alapvető jelentőségű. A természetes és természetközeli élőhelyek rendszere, a mozaikos tájszerkezet, valamint a vízrendszerek komplexitása együttesen biztosítják azt az ökológiai hálózatot, amely a térség hosszú távú fenntarthatóságának egyik legfőbb záloga.

A térség természetvédelmi rendszere több szintű és több típusú védelemre épül. A **Fertő–Hanság Nemzeti Park Szigetközi Tájegysége** a nemzeti szintű védettség legmagasabb formáját képviseli, amely magában foglalja a legértékesebb ártéri élőhelyeket, erdőket, holtágakat és vizes élőhelyeket. A

tájegység kezelése során elsődleges szempont az élőhelyek állapotának fenntartása, rehabilitációja, valamint a természeti értékek megismertetése a lakossággal és a látogatókkal.

A térséget átszövő **Szigetköz Natúrpark** egy komplex tájfejlesztési keretrendszert kínál, amely egyszerre szolgálja a természet- és környezetvédelmi célokat, valamint a helyi gazdaság megerősítését, az ökoturizmus és a fenntartható területhasználat elveinek előtérbe helyezésével. A natúrparki szemlélet lehetővé teszi, hogy a természetvédelem ne csak korlátozó, hanem lehetőséget kínáló elemként jelenjen meg a térségfejlesztésben.

A terület egy jelentős része a **Natura 2000 hálózat** eleme, amely az Európai Unió ökológiai hálózataként biztosítja a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelmét. A Szigetköz Natura 2000 területei többek között a halak, kételtűek, madarak, valamint a lápos, mocsaras és vízhez kötődő növényközösségek számára nyújtanak menedéket. E hálózat célja nem csupán a természet védelme, hanem az ember és természet harmonikus együttélésének biztosítása, amely különösen aktuális a térség fejlesztési terveinek megvalósítása során.

A térség része továbbá az **Országos Ökológiai Hálózatnak** is, amely az ország legfontosabb természetes zöldfolyosóit és ökológiai kapcsolatokat biztosító területeit foglalja magában. A Szigetköz ezen hálózatban kulcsszerepet játszik, mint ökológiai csomópont, amely összeköti a Duna menti élőhelyeket a Hanságon és a Fertő térségén keresztül a Nyugat-Dunántúli ökoszisztémákkal.

A térség vízi élővilága rendkívül gazdag és változatos, a hazai halfajok mintegy **80%-a** megtalálható a Szigetköz ágrendszerében és mellékvízeiben, ami az élőhelyek sokféleségére, a vízminőségre, valamint a természetes vízdinamikára utal. A térség továbbá **jelentős vízimadár-állománnyal** is rendelkezik, amely mind fészkelő, mind vonuló fajok tekintetében országos jelentőségű. Az ártéri ligeterdők, mocsárrétek, lápos élőhelyek sokszínű élőhelyi kínálata biztosítja ezen fajok fennmaradását és táplálkozási lehetőségeit.

A természetvédelmi szempontból kiemelten értékes ökoszisztémák megőrzése ugyanakkor nem önmagáért való cél, hanem a **fenntartható tájhasználat** és térségfejlesztés egyik alappillére. Az élőhelyek jó ökológiai állapota hozzájárul a természeti erőforrások – így például az ivóvízbázisok, a termőtalaj vagy a klímaszabályozó szolgáltatások – fenntartásához, amelyek nélkül sem gazdasági növekedés, sem társadalmi jólét nem képzelhető el hosszú távon.

A természetvédelmi célkitűzések és a térségfejlesztés összehangolása tehát kulcskérdés a Szigetköz jövője szempontjából. Az ökoszisztéma-szolgáltatások védelme, a tájhasználati konfliktusok csökkentése

és az élőhelyek rehabilitációja egyaránt elengedhetetlenek ahhoz, hogy a térség ne csupán megőrizze meglévő értékeit, hanem példát is mutasson a természetalapú területfejlesztés legjobb hazai gyakorlatára.

6.1.2.6. TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK ÉS VESZÉLYEZTETETTSÉG

A Szigetköz térségének kiemelkedő természeti értékei az elmúlt évtizedek során egyre fokozódó nyomás alá kerültek, amely számos különböző eredetű és jellegű veszélyeztető tényező együttes hatásából eredeztethető. A tájhasználat intenzív változásai, az infrastrukturális fejlesztések, a gazdasági célú területfoglalások, valamint a klímaváltozásból fakadó ökológiai anomáliák mind olyan problémaköröket generálnak, amelyek közvetlenül vagy közvetve negatívan hatnak a térség ökológiai stabilitására, tájképi arculatára és fenntartható használhatóságára. E komplex kihívások kezelése, felismerése és integrált kezelési keretekbe való beágyazása kulcsfontosságú a térségi tervezés és jövőbeli fejlesztések szempontjából.

A legszembetűnőbb veszélyeztető hatások közé tartoznak a **funkcionális konfliktusok**, amelyek elsősorban az urbanizációs és gazdasági nyomásból fakadnak. Az elmúlt évek során számos településen – különösen **Rajka, Bezenye, Halászi és Vámoszabadi** térségében – jelentősen megnövekedett a **beépített lakó- és ipari területek kiterjedése**. A határon átnyúló agglomerációs folyamatok, a külföldi állampolgárok betelepülése és az ebből fakadó lakóterület-igény növekedése következtében számos természetes élőhely került beépítés alá, amely nemcsak tájökológiai, de társadalmi és vizuális konfliktusokat is gerjesztett. Emellett a **mezőgazdasági területek művelés alól való kivonása, és beépítése** is erősödő trendet mutat, amely hosszú távon csökkenti a termőterületek mennyiségét, és veszélyezteti a térség agrárpotenciálját.

A **tájökológiai konfliktusok** egy másik jelentős dimenziót képviselnek a veszélyeztető tényezők körében. A térségben megindult – és részben szükségszerű – **új utak és egyéb közlekedési infrastruktúrák** kiépítése, valamint az energia- és vízellátási hálózatok fejlesztése a természetes élőhelyek szűküléséhez vezet, sok esetben **fragmentálja az egységes ökoszisztémákat**. Ez különösen érzékenyen érinti az ártéri ligeterdőket, a vizes élőhelyeket és a folyó menti természetes területeket. A lineáris infrastruktúrák – mint például utak, csatornák, nyomvonalas létesítmények – mentén kialakuló élőhely-fragmentáció különösen veszélyes, mert csökkenti a fajok közötti genetikai kapcsolatokat, izolált populációkat hoz létre, és hosszabb távon az ökoszisztéma ellenállóképességének gyengülését eredményezi.

A **vizuális konfliktusok** talán kevésbé kézzelfoghatók, ám esztétikai és tájképi szempontból legalább olyan lényegesek, mint az előzőek. A Szigetközre jellemző hagyományos falusias, ártéri településszerkezetet, valamint a táj eredeti, hagyományos szigetközi építészeti arculatát számos helyen zavarják meg a **tájidegen zajvédő falak, túlméretezett csarnoképületek, valamint a sok esetben diszharmonikus megjelenésű lakóparkok**. Ezek a beavatkozások jelentős mértékben gyengítik a térség turisztikai vonzerejét, valamint a lakosság identitásával és esztétikai kötődésével is disszonanciát kelthetnek.

Nem hagyható figyelmen kívül a **klimaváltozás közvetett hatásainak** egyre erőteljesebb érvényesülése sem. Az **aszályos időszakok gyakoribbá válása, a felszíni és felszín alatti vizek vízszintingadozása**, valamint a **hőmérsékleti szélsőségek** növekedése különösen érzékenyen érintik a vizes élőhelyeket, amelyek a térség ökológiai rendszereinek gerincét képezik. E hatások nem csupán az élővilágot, hanem a térség gazdasági hasznosítását – különösen a mezőgazdaságot és a víziturizmust – is veszélyeztetik. A belvíz- és aszályveszély kettőssége különösen megnehezíti a vízgazdálkodási rendszerek működtetését és fejlesztését.

6.1.2.7. KULTÚRTÖRTÉNETI ÉS ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

A Szigetköz térségének értékvilága nem csupán természeti adottságaiban, hanem gazdag kultúrtörténeti örökségében is megmutatkozik. A táj és az ember sok évszázados együttélése, a folyó menti életformákhoz való alkalmazkodás, valamint a különböző történelmi korszakok építészeti lenyomatai egyaránt hozzájárultak a térség mai arculatához. Ez az örökség a kastélyok pompájától a vallási emlékhelyeken és településszerkezeti sajátosságokon át egészen a mindennapi élet hagyományos elemeiig – népművészet, gasztronómia, tájhasználati szokások – szinte mindenütt jelen van, szervesen ágyazódva be a helyi identitásba és kulturális önképbe.

A régióban több olyan kiemelkedő történeti jelentőségű helyszín is található, amelyek országos, sőt nemzetközi jelentőséggel bírnak. Kiemelendő **Dunakiliti**, ahol a **Princes Palace-kastély**, valamint a **Batthyány–Pálffy kastély** nemcsak a történelmi nemesi birtokstruktúra emlékei, hanem a helyi építészet stílustörténeti gyöngyszemei is. **Hédervár** különösen gazdag kulturális értékekben: a **Khuen–Hédervár–Viczy kastély** a reneszánsz és barokk építészeti örökség impozáns példája, míg a **Boldogasszony kápolna** és az **Árpád-fa** a keresztény vallási hagyomány, valamint a magyarság eredetmondáinak élő emlékei közé tartoznak. Az **Árpád-fa**, mint több mint ezeréves élő természeti és történelmi emlék, szimbolikus jelentőséggel bír a térség nemzeti identitásában.

A térség további jeles helyszínei közé tartozik **Máriakálnok**, ahol a **Sarlós Boldogasszony templom** a barokk vallási építészet egyik jeles példjaként szolgál, egyben a búcsújárás hagyományainak egyik helyi központja. **Rajkán** a **Trianoni zsilip** különös történeti jelentőséggel bír, hiszen ez az építmény közvetlenül utal a határmegvonás következményeire, a térség geopolitikai múltjára, és a folyószabályozás komplex társadalmi-gazdasági összefüggéseire, hiszen a műtárgy által megtestesített vízkormányzási képességhez való jog biztosítása okán tudott magyar terület maradni Rajka a trianoni békemegállapodás során.

Nem mehetünk el szó nélkül **Mosonmagyaróvár** mellett sem, amely városi rangja és regionális szerepköre révén egyfajta történeti központként is funkcionál. Az **óváros sokrétű építészeti öröksége**, a **mosonmagyaróvárivári vár**, valamint a **termálfürdő** a régió kulturális turizmusának fontos pillérei, amelyek múlt és jelen szerves egységét tükrözik.

A kultúrtörténeti értékekhez szervesen kapcsolódik a térség **falusias tájképe**, amelyet nem csupán az épített örökség, hanem a **népi építészet**, a **helyi kézművesség**, a **népvisélet** és a **gasztronómiai hagyományok** is gazdagítanak. A helyben készített pékáruk, füstölt termékek, halételek, valamint a helyi szőlőtermesztés és borászat hagyományai mind hozzájárulnak a Szigetköz kulturális identitásához. E hagyományokat gyűjti össze és rendszerezi a **Szigetköz Natúrpark** által létrehozott **tájegységi értéktár**, amelynek célja a térségi szinten kiemelkedő szellemi, anyagi és közösségi értékek fenntartható megőrzése és újrafelfedezése.

6.1.3. A SZIGETKÖZ KÖZLEKEDÉSE

A Szigetköz térségének közlekedésföldrajzi helyzete Magyarországon belül kiemelkedően kedvezőnek tekinthető, mind a hazai, mind a nemzetközi kapcsolatok szempontjából. A régió infrastrukturális adottságait nagyban meghatározza stratégiai fekvése: a Duna és a Mosoni-Duna mentén elhelyezkedő térség nem csupán a nyugat-keleti, hanem az észak-déli irányú közlekedési tengelyek kereszteződésében fekszik, ami jelentős előnyöket biztosít a mobilitás, az áruforgalom és a személyszállítás tekintetében egyaránt.

Az egyik legfontosabb közlekedési adottság a **gyorsforgalmi úthálózathoz való közvetlen kapcsolódás**. A térséget átszelő **M1 autópálya**, amely Budapestet köti össze Bécsen keresztül Nyugat-Európával, valamint az **M15 gyorsforgalmi út**, amely közvetlen elérést biztosít Szlovákia irányába (Pozsony), nem csupán a régió logisztikai elérhetőségét növeli meg jelentősen, hanem a gazdasági potenciált is új szintre emeli. E gyorsforgalmi kapcsolatok teszik lehetővé a térség versenyképességének növekedését, különösen az ipari, logisztikai és kereskedelmi fejlesztések tekintetében.

A vasúti közlekedés szempontjából a **Budapest–Győr–Hegyeshalom–Bécs nemzetközi vasútvonal** kiemelt jelentőséggel bír. Ez a vasútvonal nemcsak a nagyvárosok közötti gyors és hatékony kapcsolatot biztosítja, hanem lehetőséget nyújt a térségbe irányuló és onnan kiinduló személyszállítás, valamint teherszállítás volumenének növelésére is. A vasút versenyképességének javítása – különösen a kisebb állomások megközelíthetősége, a menetrendek sűrítése és a csatlakozások optimalizálása révén – további lehetőségeket kínál a térségi mobilitás fejlesztésére.

A **kerékpáros közlekedés** szintén egyre fontosabb szerepet játszik a Szigetközben, mind a helyi közlekedési igények kielégítésében, mind pedig a turisztikai kínálat bővítésében. A térséget átszelő **EuroVelo 6** nemzetközi kerékpárút-vonal, amely az Atlanti-óceántól egészen a Fekete-tengerig húzódik, kulcsszerepet tölt be a fenntartható turizmus előmozdításában. Emellett a **térségi kerékpárutak** rendszere is jelentős fejlődésen ment keresztül az elmúlt években, ugyanakkor a **belső szigetrendszer** kerékpáros feltárása továbbra is hiányos, és célzott fejlesztésekre szorul, különösen a természetközeli, ökoturisztikai jellegű szakaszok mentén.

A **közüti hálózat** általánosságban véve kiépítettnek mondható, a fő közlekedési tengelyek mentén jól működik az országos úthálózat, amely lehetővé teszi a térségi központok gyors elérését. Ugyanakkor a térség belső kapcsolati struktúrája tekintetében még több ponton mutatkozik fejlesztési igény, különösen a **periférikus helyzetű bekötőutak**, valamint az egyes kisebb települések közötti **összekötő utak** vonatkozásában. Ez különösen igaz a **Dunaszentpál, Kisbodak és Vének** környékén fekvő útszakaszokra, amelyek állapota jelenleg nem teszi lehetővé a gyors, biztonságos és minden időjárási körülmény között zavartalan közlekedést. Az utak karbantartásának elmaradása, illetve a burkolatok minőségének romlása nem csupán a mindennapi életminőséget befolyásolja negatívan, hanem korlátozza a gazdasági aktivitás és a turisztikai ágazat bővülését is.

Az **elmúlt évek közüti fejlesztései** alapvetően a gyorsforgalmi útszakaszokra koncentráálódtak, amelyek a régió külső kapcsolatainak erősítésére irányultak. A mellékutak és alsóbbrendű útszakaszok ugyanakkor többnyire háttérbe szorultak, így ezek felzárkóztatása sürgető feladat, különösen az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása és a belső perifériák infrastrukturális lemaradásának mérséklése érdekében.

6.1.4. A SZIGETKÖZ TÁRSADALMA

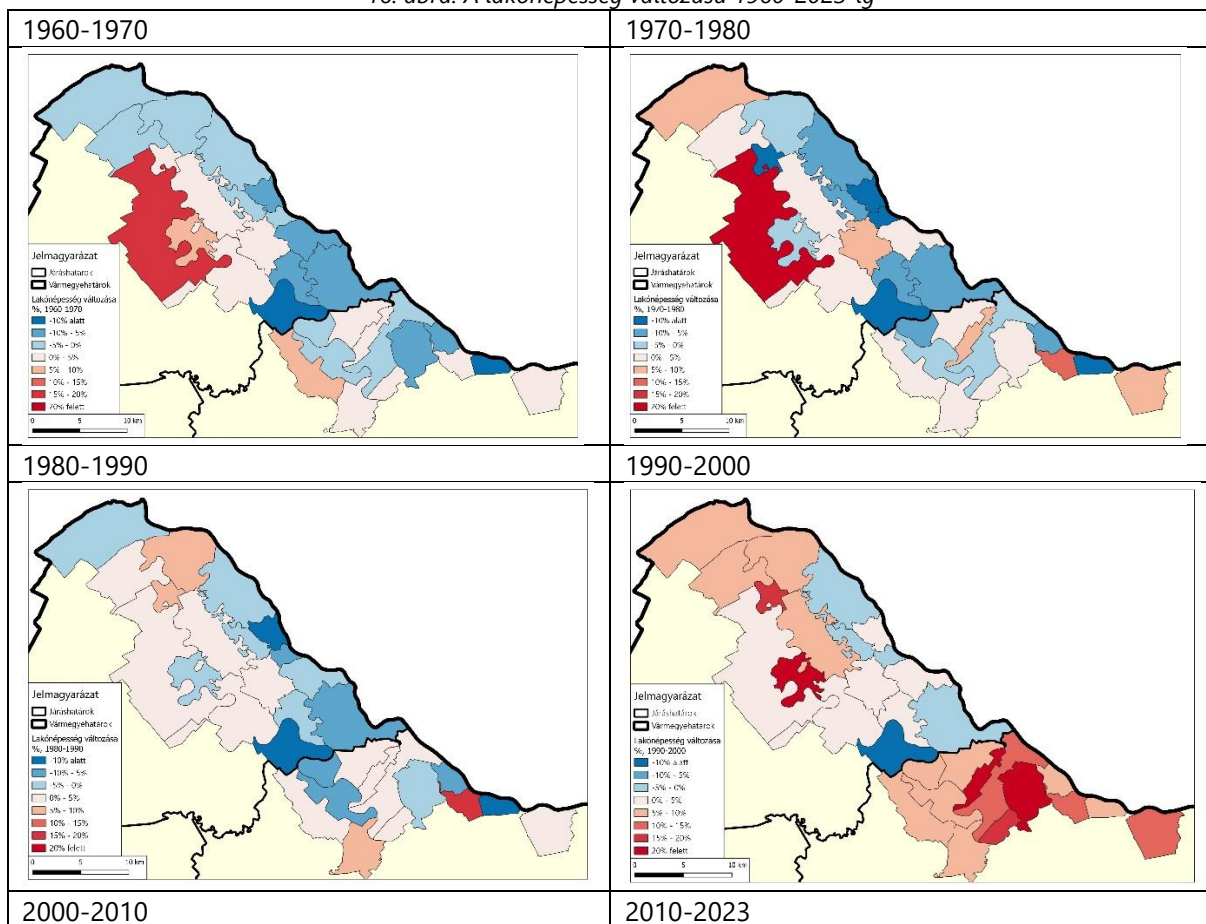
6.1.4.1. NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK

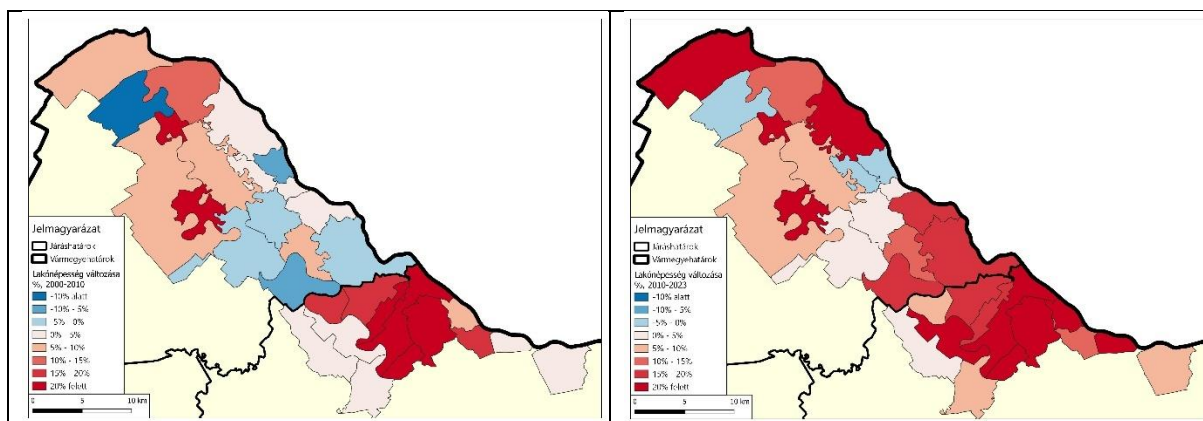
A Szigetköz kiemelt térségének demográfiai folyamatai az elmúlt évtizedekben **dinamikusan átalakultak**, amelyek jól tükrözik a térség szerkezetének fokozódó differenciálódását és funkcionális

kapcsolatrendszereinek **újrendeződését**. A 30 településre kiterjedő lehatárolás alapján a demográfiai trendek alapvetően **két meghatározó forrásból** táplálkoznak: az országos léptékű szuburbanizációs hatásokból és a határon átnyúló, nemzetközi mobilitási folyamatokból.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a térség legtöbb településén népességnövekedés zajlott, még ha eltérő ütemben és forrásból is. A lakónépesség-gyarapodás **súlypontja egyrészt a Győr agglomerációs övezetéhez** sorolható délkeleti településekre (Győrújfalú, Győrzámoly, Vámoszabadi, Győrladamér, Kisbajcs, Abda, Öttevény), másrészt **Mosonmagyaróvár közvetlen környezetére** (Halászi, Máriakálnok, Dunakiliti), valamint a Pozsony tágabb vonzáskörzetébe integrálódó térségekre (Rajka, Bezenye, Feketeerdő, Dunasziget) koncentrált. Ezeken a településeken egyaránt megfigyelhető a belső vándorlási többlet, illetve a nemzetközi bevándorlási hullám hatása.

16. ábra: A lakónépesség változása 1960-2023-ig

Forrás: Saját szerkesztés

A Szigetköz térségének népességváltozása az elmúlt hat évtizedben jelentős átalakulásokon ment keresztül, amelyek jól követhetők az egyes évtizedekre bontott térképeken (16. ábra). Az **1960-as és 1980-as évek között** általános tendencia volt a **népességcsökkenés**, különösen a keleti és középső térségekben, ami az urbanizációs folyamatok, a mezőgazdasági foglalkoztatás visszaszorulása és az elvándorlás következményeként értelmezhető. Ugyanakkor már ezekben az évtizedekben is kirajzolódott néhány település, ahol enyhe növekedés vagy megtartóerő volt tapasztalható – ilyen például Mosonmagyaróvár vagy a térség délkeleti pereme.

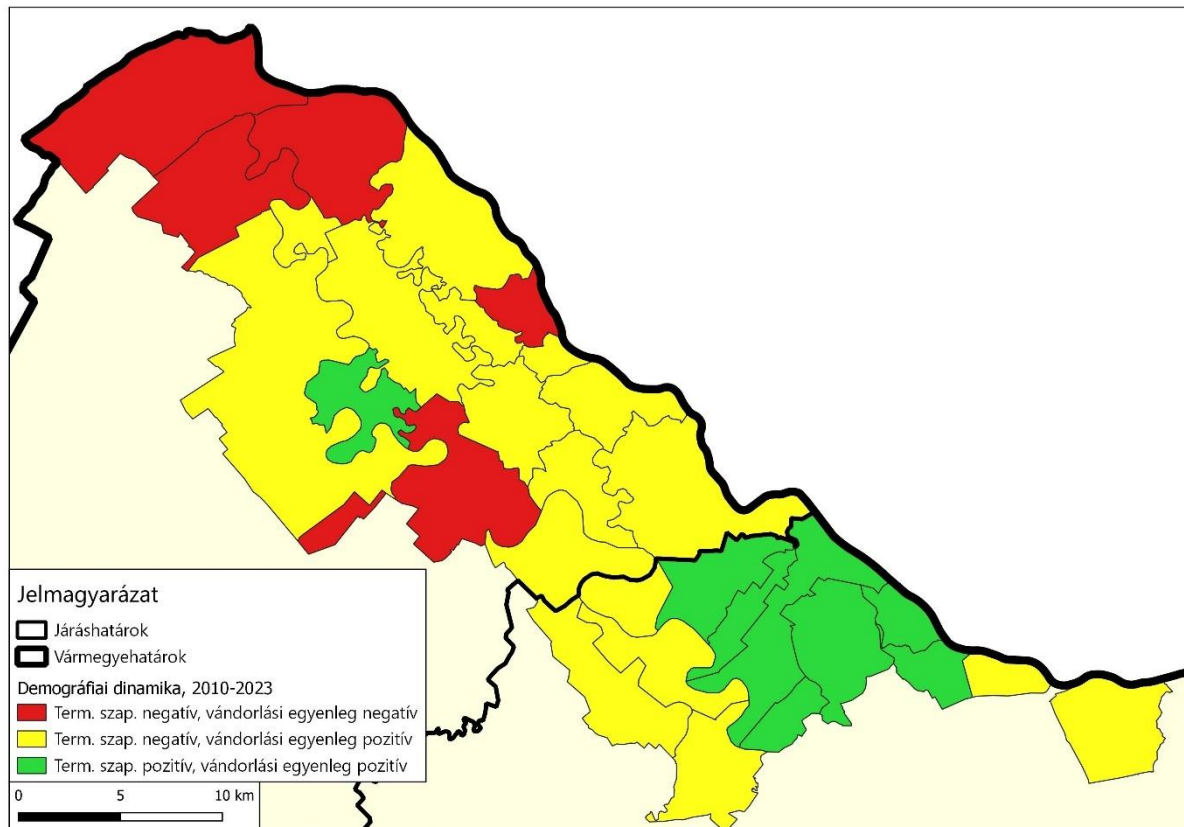
A **1990–2000 közötti időszak** egyértelmű fordulatot hozott: megindult a **népességnövekedés**, különösen a déli és keleti Szigetközben, valamint a Győr vonzáskörzetéhez közelebb eső településeken. Ez a szuburbanizációs hullám és az ingázás elterjedésének hatása, amely a térség új szerepkörének (alvóváros, agglomerációs övezet) megerősödését mutatja.

A **2000-es és 2010-es években** tovább fokozódott a növekedés, immár a teljes keleti oldalon, sőt a korábban stagnáló települések is bekapcsolódtak. A **2010–2023 közötti időszakban** már **számos település 20% feletti növekedést** produkált – különösen Rajka, Bezenye, Dunakiliti és Vámoszabadi emelkedik ki a dinamikus gyarapodással. Ez a tendencia részben a belföldi kiköltözési hullámnak, részben pedig a **nemzetközi migrációnak**, azon belül is a **szlovák állampolgárok és családok** nagy számú megjelenésének köszönhető. Az ingatlanfejlesztések, új lakóparkok, és az infrastruktúra fejlesztése mind hozzájárultak a pozitív demográfiai változásokhoz.

A demográfiai dinamika legszembeötlőbb jellemzője, hogy a térség egyes pontjain a népesség már túlszárnyalja a 2001-es és 2011-es népszámlálási szinteket, miközben más, elsősorban középső és belső fekvésű falvak (pl. Dunaremete, Kisbodak, Vének) stagnálással vagy mérsékelt csökkenéssel szembesülnek. A legfrissebb adatok (2022) alapján a térség összlakónépessége meghaladja a 83 ezer

főt, amelyből **Mosonmagyaróvár közel 40%-ot koncentrál**, míg a községi hálózatban mintegy 50 ezer fő él, jellemzően növekvő trenddel.

17. ábra: A demográfiai dinamika alakulása a térségben, 2010-2023

Forrás Saját szerkesztés

A **2010–2023 közötti demográfiai dinamika** térképe (17. ábra) látványosan mutatja, hogy a Szigetköz települései három karakteresen eltérő folyamat mentén fejlődtek:

- A **zöld színnel** jelölt települések (a térség keleti és délkeleti részén, pl. Vámoszabadi, Győrladamér, Dunaszeg, Hédervár, Dunaszentpál) azok, ahol **pozitív természetes szaporulat és pozitív vándorlási egyenleg** is megfigyelhető. Ez a kedvező kettős dinamika arra utal, hogy ezek a települések nemcsak a beköltözők számára vonzóak, hanem belső demográfiai utánpótlásuk is stabil.
- A **sárga színű** települések esetében a **természetes szaporulat negatív**, viszont a **vándorlási egyenleg pozitív**. Ide tartozik a térség nagy része, beleértve a városiasabb karakterű, de előregedő településeket is. Ezekben a népességnövekedést elsősorban a kiköltözési trendek hajtják, míg a születésszámok csökkenése demográfiai kockázatot hordozhat.

- A **piros színnel** jelölt községek – például Rajka, Dunakiliti, Bezenye vagy Feketeerdő – esetében **mind a természetes szaporulat, mind a vándorlási egyenleg negatív**, ami súlyosabb strukturális problémákra, elöregedésre vagy a beköltözők megtartásának nehézségére utal.

A Szigetköz keleti települései erőteljes növekedési pályán vannak, míg a nyugati és északi rész demográfiai stabilitása megingott. Ez a területi különbség fokozott figyelmet igényel a térség jövőbeni fejlesztési és népesedéspolitikai lépései során.

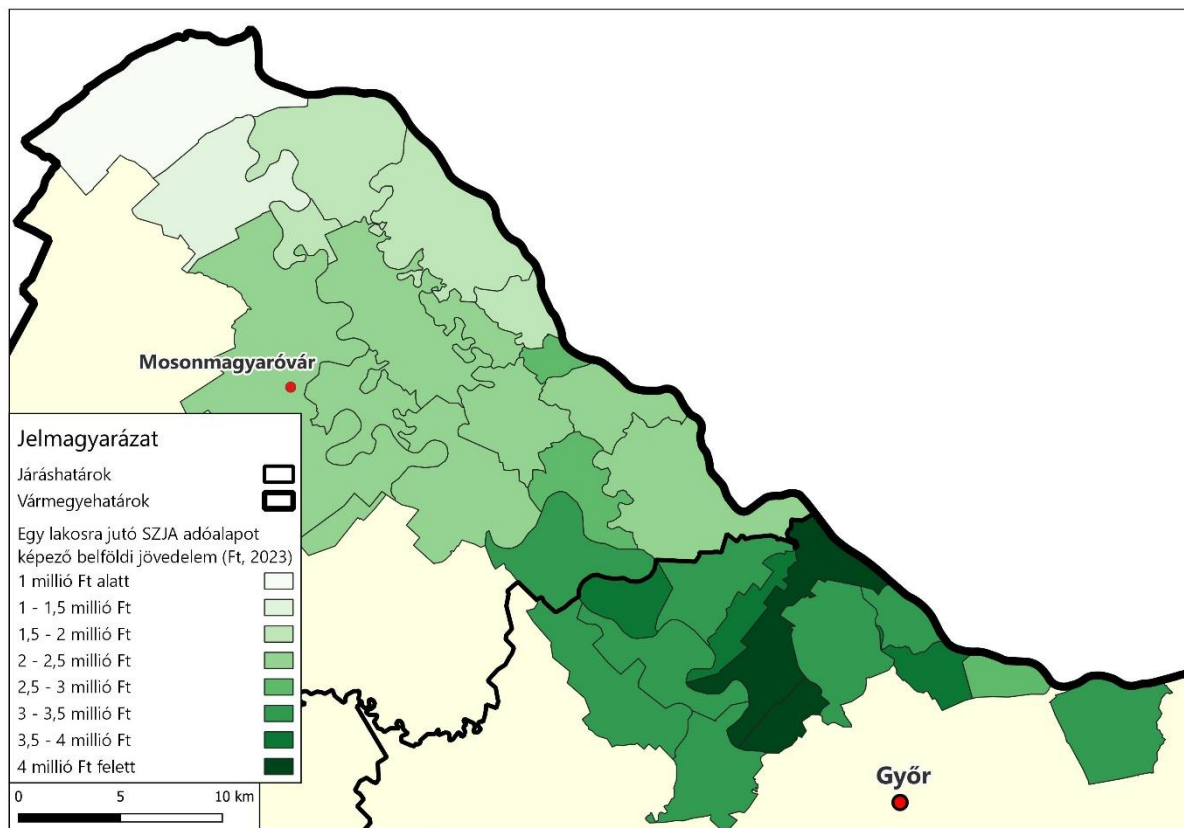
Összességében a **természetes szaporodás továbbra is kedvezőtlen mérlegű**, ugyanakkor a népesség öregedési folyamatait részben tompítja a beköltözők alacsonyabb életkora és magasabb gyermekszáma. A 14 év alatti népesség aránya az Alsó-Szigetköz településein 19% körüli, míg a Középső-Szigetköz stagnáló, elöregedő falvaiban ez az érték 14% alatti. A 65 év felettiek aránya a városokban és a kis falvakban is meghaladja a 20%-ot, de az agglomerációs gyűrű falvaiban ennél jóval alacsonyabb, jellemzően 13-15% közötti.

A társadalomszerkezeti átalakulásnak része a **közösségi kohézió és identitás újraértelmeződése** is. A nagyarányú kiköltözések, a külföldi betelepülések, valamint a térségi mobilitás növekedése olyan új társadalmi mintázatokat generál, amelyek hosszú távon a helyi közösségek szerkezetét, értékrendjét és intézményrendszerét is alakítják. A demográfiai növekedés tehát egyszerre jelent fejlesztési potenciált és integrációs kihívást a térség számára.

6.1.4.2. TÁRSADALMI STRUKTÚRA, ÉLETKÖRÜLMÉNYEK

A Szigetköz társadalmi szerkezetének vizsgálata során világosan kirajzolódik az a sokrétű, többretegű mintázat, amely a térség dinamikusan fejlődő, mégis erősen differenciált településhálózatát jellemzi. A társadalmi struktúra különböző dimenziói – úgymint jövedelmi helyzet, foglalkoztatási státusz, képzettségi szint és lakókörnyezet – **nem egyenletesen oszlanak** meg a térségben, hanem markáns **fejlettségi és területi különbségeket** mutatnak, amelyek szoros összefüggést mutatnak az agglomerációs hatásokkal, a közlekedési elérhetőséggel és a gazdasági aktivitással.

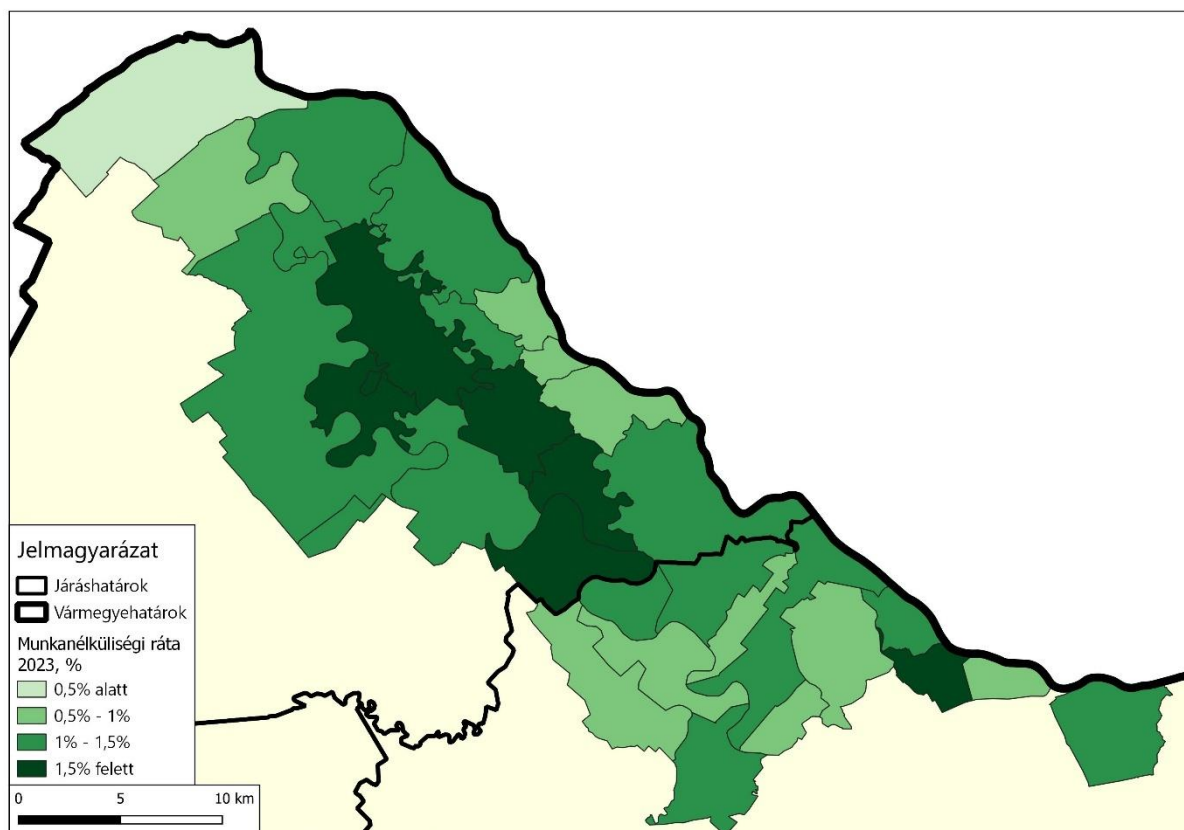
18. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft, 2023)

Forrás Saját szerkesztés

Az **egy főre jutó személyi jövedelemadó-alap** alapján jól azonosíthatók azok a települések, ahol a jövedelmi viszonyok tartósan meghaladják az országos vidéki átlagot. A legmagasabb értékeket a Győrrel funkcionálisan legszorosabban integrált községek (Abda, Dunaszentpál, Győrújfal, Győrladamér, Vámoszabadi, Öttevény, Győrzámoly) produkálták, míg a Középső- és Felső-Szigetköz kisebb, belső fekvésű falvaiban (Darnózseli, Kisbodak, Dunaremete, Vének) továbbra is alacsonyabb szintű jövedelmi mutatók figyelhetők meg. E különbségek részben a helyi foglalkoztatási lehetőségekből, részben a **lakosság társadalmi státuszából és mobilitási stratégiáiból** következnek.

19. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása a Szigetközben (%), 2023

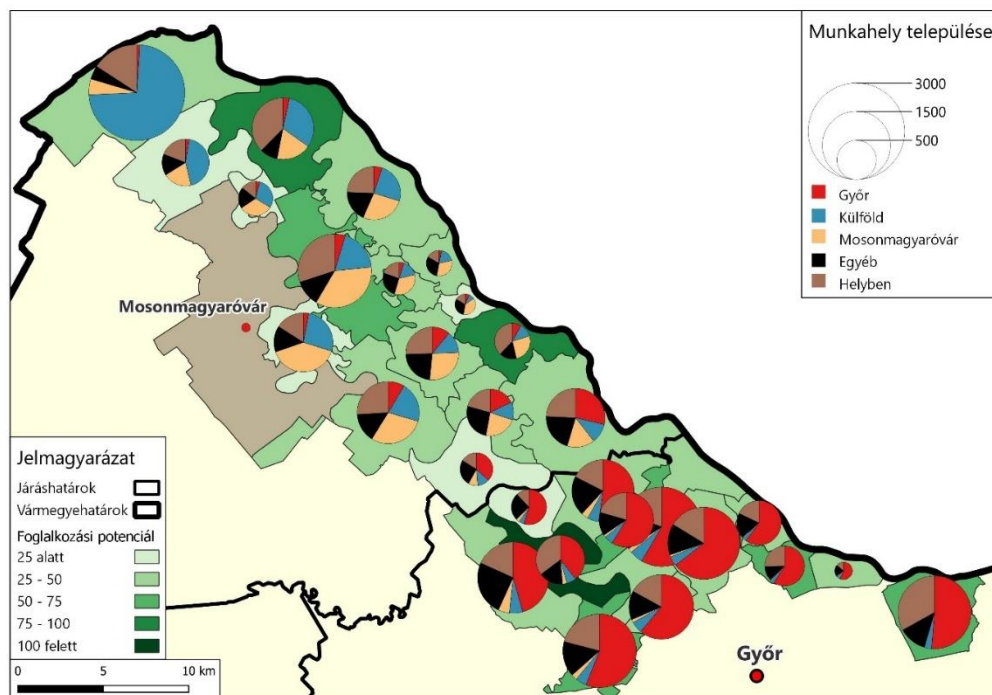
Forrás: Saját szerkesztés

A térség döntő részén a munkanélküliségi ráta **1% alatt** van, sőt több településen – különösen a Mosonmagyaróvár–Győr tengely mentén – **0,5% alatti érték** figyelhető meg (19. ábra), ami gyakorlatilag a teljes foglalkoztatottságot jelzi. Ez a **rendkívül alacsony munkanélküliség** egyértelműen a térség erős ipari hátterének, Győr és Mosonmagyaróvár gazdasági központi szerepének, valamint az ausztriai és pozsonyi munkalehetőségekhez való közelségnek köszönhető.

A **kissé sötétebb zöld árnyalatú**, azaz **1–1,5% közötti** munkanélküliségi rátával rendelkező települések is a stabil gazdasági pozíciót jelzik, habár ezek már inkább a periférián, a térség belső, kevésbé közlekedés-közei részein helyezkednek el.

A foglalkoztatási mutatók összességében kedvező képet mutatnak – ugyanakkor ez a helyzet fokozott munkaerőhiányt, bérnyomást és humánerőforrás megtartási kihívásokat is jelezhet a jövőben. A **tartós munkanélküliek aránya is alacsony**, a legtöbb településen nem éri el a 20%-ot, és a legmagasabb értékek is csak néhány aprófaluban jelennek meg. Az aktív korú népesség többsége, különösen a községi lakosság 70-75%-a napi szintű ingázással kapcsolódik be a térségi és határon túli munkaerőpiacba.

20. ábra: A foglalkoztatási potenciál alakulása a Szigetközben, 2022

Forrás: NSZ 2022. évi adatok alapján saját szerkesztés

A foglalkoztatási potenciál (zöld árnyalatok) alapján jól kirajzolódik, hogy a helyi munkahelyek koncentrációja alacsony, különösen a kisebb településeken, ahol jellemzően **25 fő alatti** potenciállal bírnak (20. ábra). Ezzel szemben a térség középső és déli részein, különösen Győr és Mosonmagyaróvár környékén magasabb, **100 fő feletti** potenciál is megjelenik.

A kördiagramokból egyértelműen látszik, hogy a térség erősen **ingázó jellegű**: a legtöbb településről a foglalkoztatottak jelentős része **Győrbe (piros)** vagy **Mosonmagyaróvárra (fekete)** utazik nap mint nap. Különösen feltűnő a **Győr irányába történő ingázás dominanciája** a déli és keleti részeken (pl. Vámasszabadi, Kunsziget, Öttevény), míg az **északi és nyugati településeken** (pl. Rajka, Bezenye, Feketeerdő) a **külföldi munkavállalás (kék)** aránya magas.

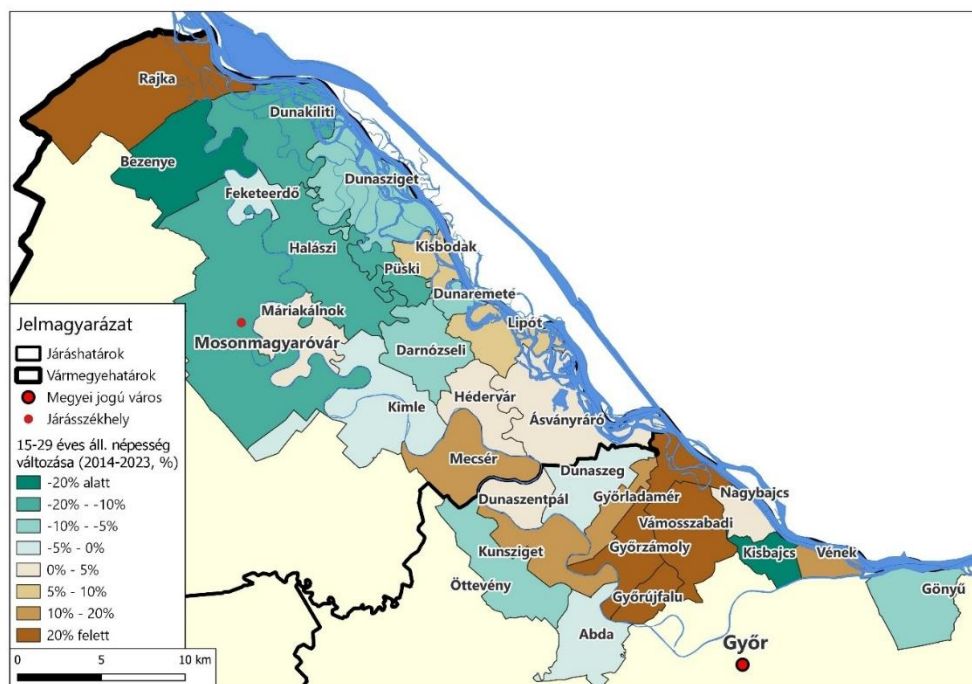
A helyben dolgozók aránya (barna szín) általában kisebb, és főként azokban a falvakban jelenik meg erősebben, ahol minimális külső ingázási lehetőség vagy több helyi munkahely található. Mindez azt mutatja, hogy a Szigetköz térsége **erősen kitett a külső munkaerőpiacnak**, különösen **Győr, Mosonmagyaróvár és Ausztria irányában**, amely alapvetően határozza meg a gazdasági kapcsolódásokat és a közlekedési infrastruktúra fontosságát.

A társadalmi státusz és a képzettségi szint szerinti rétegződés azonban már differenciáltabb képet mutat. A **magas státuszú, diplomás és felső-középosztálybeli csoportok koncentrációja a Győrrel és Mosonmagyaróvárral határos** agglomerációs településekre jellemző, míg a kisebb, elérhetőség

szempontjából hátrányos helyzetű falvakban a középfokú végzettségű munkavállalók, illetve az alacsonyabb státuszú, de aktív népesség az uralkodó. A **felsőfokú végzettségű lakosság aránya** a Győr és Mosonmagyaróvár környezetében elhelyezkedő településeken (pl. Vámosszabadi, Győrzámoly, Halászi) **meghaladja a 25–30%-ot**, ami országos összevetésben is kedvezőnek számít, míg a kisebb, perifériás községekben a diplomások aránya gyakran **10% alatt** marad, és a lakosság túlnyomó többsége **középfokú végzettséggel vagy annál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik** (KSH NSZ, 2022 adatok alapján).

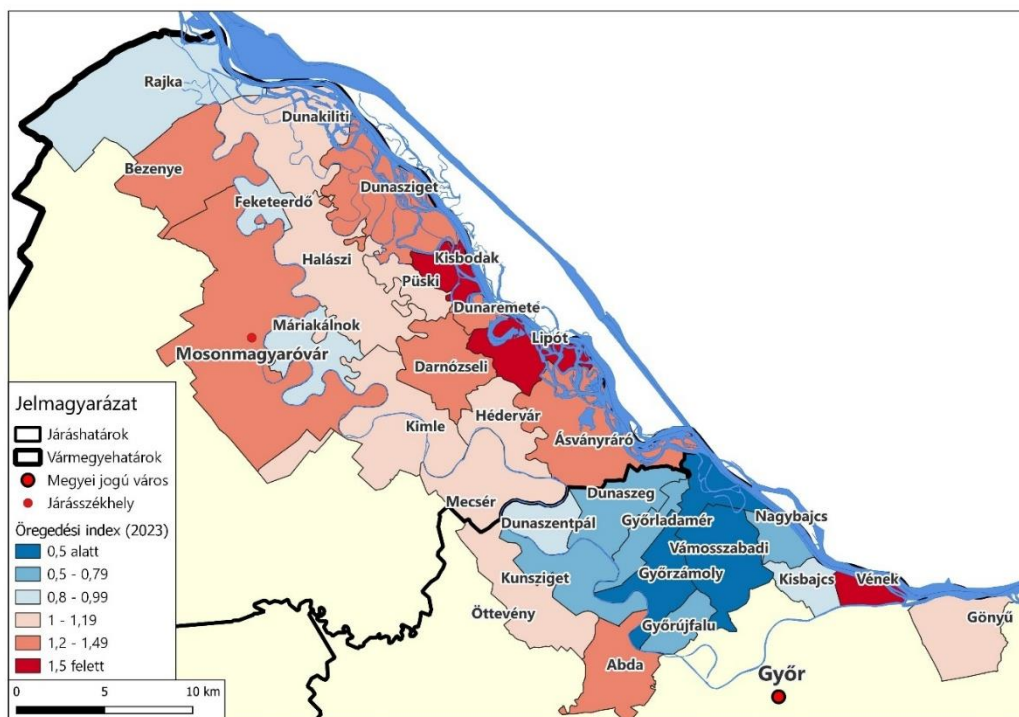
Különösen figyelemre méltó a Szigetköz **új középosztályának** kialakulása, amely jellemzően a **beköltöző, többgenerációs családokat** képviseli, akik nemcsak a lakhatási lehetőségeket, hanem a jobb életminőséget és természeti környezetet keresik a városi központokon kívül. Az ő jelenlétük fokozatosan átrendezi a helyi társadalmi viszonyokat, növeli a szolgáltatások iránti igényt, ugyanakkor a helyi közösségek integrációs kapacitását is próbára teszi.

21. ábra: A 15-29 éves állandó népesség változása (2014-2023, %)

Forrás: Saját szerkesztés

22. ábra: A Szigetköz településeinek öregedési indexe (2023, %)

Forrás: Saját szerkesztés

Az öregedési index alapján **jelentős területi különbségek** figyelhetők meg (22. ábra). A **legfiatalabb települések** (sötétkék, 0,5 alatti értékek) jellemzően Győrhöz közeli agglomerációs falvak (pl. Győrújfalú, Nagybjacs, Kunsziget, Vámoszabadi), amelyek dinamikus betelepülési folyamaton mentek keresztül az elmúlt évtizedekben, és vonzó lakóhelyként szolgálnak fiatal családok számára.

A **leginkább elöregedett települések** (bordó színnel) viszont a Duna belső ágaihoz közelebb eső, közlekedés szempontjából hátrányosabb helyzetű falvakban koncentrálódnak (pl. Dunaremete, Lipót, Darnózseli). Ezekben az öregedési index **1,5 feletti**, ami azt jelenti, hogy a 65 év feletti lakosság száma legalább másfélszerese a gyermekkorúaknak.

A térség nyugati és északi részén (pl. Bezenye, Rajka, Feketeerdő) is viszonylag magas öregedési index figyelhető meg, azonban ezeknél a településeknél ez inkább a lakosság szerkezeti átalakulásának és a stagnáló természetes szaporodásnak az eredménye, nem feltétlenül a közszolgáltatások hiányára vezethető vissza.

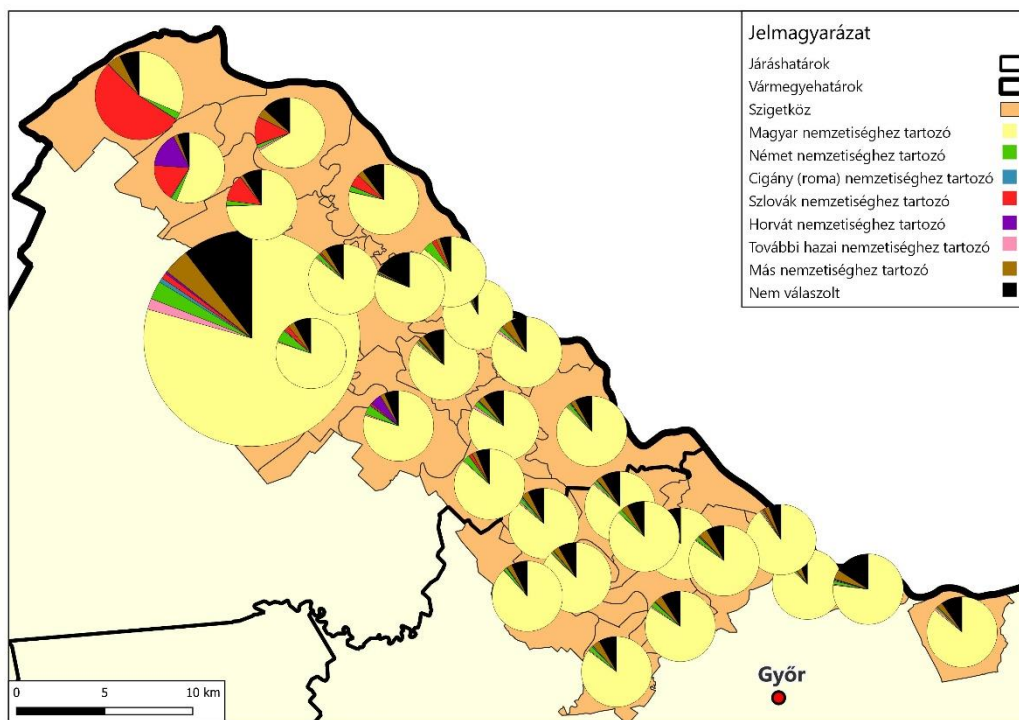
Látható, hogy a **fiatalos agglomerációs zóna keletre és délre húzódik**, míg a **belső és peremterületeken** – ahol a demográfiai regeneráció kisebb mértékű – az elöregedés jelei markánsabbak. Ez fontos szempont lehet a közszolgáltatások tervezésében és a jövőbeli térségi fejlesztések célzottságában.

Össességében a társadalmi struktúra vizsgálata egyértelművé teszi, hogy a Szigetköz egyes településein párhuzamosan van jelen a társadalmi felemelkedés és a leszakadás kockázata, és mindkét tendencia térben jól lehatárolható. Ebből következően a társadalompolitikai beavatkozásoknak egyszerre kell támogatniuk a befogadó közösségek kapacitásait, valamint a hátrányos helyzetű kistérségek esélyteremtő feltételeit.

6.1.4.3. NEMZETISÉGI ÖSSZETÉTEL, ETNIKAI SOKSZÍNŰSÉG

A Szigetköz térsége a történelmi múltból örökölt **nemzetiségi és kulturális sokszínűsége** révén kiemelkedő példája a nyugat-magyarországi multietnikus régióknak. **A térség nemzetiségi összetétele az elmúlt évtizedekben nemcsak történeti okok, hanem újabb migrációs hatások következtében is jelentősen módosult**, különösen az osztrák és szlovák határhoz közeli településeken.

23. ábra: A nemzetiségek megoszlása a Szigetközben (2022)

Forrás: Saját szerkesztés

Rajka település e szempontból **kiemelt figyelmet érdemel**: a 2011-es és 2022-es népszámlálási adatok alapján a lakosság jelentős része **szlovákiai állampolgárságú vagy szlovák nemzetiségű kötődéssel rendelkezik (2011-ben 19,4% volt)**. Ez az arány már **meghaladja a 59%-ot**, és egyes becslések szerint a lakónépesség közel **felét** a pozsonyi agglomerációból betelepülők teszik ki. Míg a település teljes népessége megduplázódott, addig a szlovák nemzetiségűek több, mint hatszor többen települtek be a

2011. évi adatokhoz képest. A magyar nemzetiségűek száma 2011-ről 2022-re mindössze 14 fővel emelkedett (Forrás: KSH NSZ 2011, 2022).

A Rajkán kívüli **más határ menti települések** – például Bezenye, Dunakiliti, Feketeerdő – esetében is érzékelhető a **szlovák és részben osztrák munkaerőpiac felé irányuló migrációs hatás**, azonban az állandó letelepedés volumene ezekben jóval alacsonyabb.

A nemzetiségi arányok területi differenciáltságot mutatnak:

- **Rajka és Bezenye** esetében **a szlovákiai kötődésű népesség a közösségi életre és az intézményi igényekre is hatással van** (pl. kétnyelvűség iránti igény, külön oktatási formák, közösségi programok).
- **A térség középső és keleti részein**, különösen a kisebb falvakban, **továbbra is dominánsan magyar etnikai összetétel jellemző.**
- A korábban itt élő **horvát és német kisebbségek aránya napjainkra minimálisra csökkent**, jelenlétük főként identitásörző civil kezdeményezésekben és egyházi hagyományokban mutatkozik meg, és erősen kötődik konkrét településekhez (Bezenye, Kimle, stb.)

A nemzetiségi összetétel változása **kulturális diverzitást és társadalmi kihívásokat egyaránt jelent. Rajkán és környékén új típusú lokális identitásformák alakulnak**, amelyek nem feltétlenül kapcsolódnak a hagyományos falusi közösségi struktúrákhoz. A tudatos etnikai szegregációnak immár fizikai megnyilvánulási formái vannak a településen. Ez **külön figyelmet igényel a közösségfejlesztési és identitáspolitikai stratégiák** kialakításánál.

Összességében a Szigetköz nemzetiségi szerkezete **egyedi átmenetet képez a magyarországi etnikai homogenitás és a határon átnyúló kulturális integráció között**, amely egyben **fejlesztési lehetőség és társadalmi beilleszkedési kihívás** is a térség számára.

6.1.5. A SZIGETKÖZ GAZDASÁGA

6.1.5.1. GAZDASÁGI SZERVEZETEK

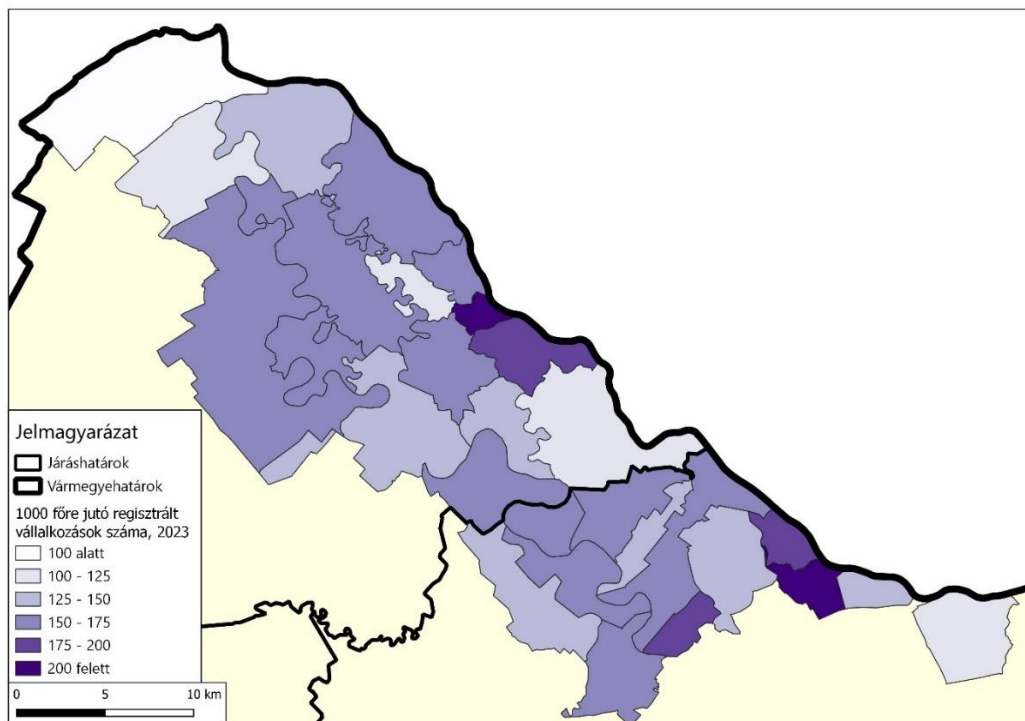
A Szigetköz kiemelt térsége országos összevetésben is a **gazdaságilag fejlettebb területek közé tartozik**, amiben jelentős szerepet játszik Győr, mint a vármegye, sőt a Nyugat-Dunántúl gazdasági központja, illetve annak alközpontja, Mosonmagyaróvár, ami a szigetközi térségi gazdasága számára jelenti az igazodási pontot. A térség gazdasági szerkezetében meghatározó a járműiparhoz és gépiparhoz kapcsolódó beszállítói hálózat, amely Mosonmagyaróváron túl Dunakiliti, Rajka, Halászi,

Öttevény és Kunsziget irányában is kiterjedt ipari jelenléttel rendelkezik. A térség vállalkozásai között mind a hazai, mind a külföldi tőkéből működő gazdasági szervezetek is jelen vannak, elsősorban az ipari parkok környezetében.

A gazdasági fejlettség területi eloszlásában azonban számottevő különbségek figyelhetők meg. A **Mosonmagyaróvár körüli és az autópálya** közeli települések (pl. Halászi, Bezenye, Öttevény, Rajka) **dinamikusabb vállalkozási környezetet mutatnak**, míg a belső, rurális jellegű falvakban (pl. Dunaremete, Kisbodak, Vének) alacsonyabb a vállalkozási aktivitás.

A működő vállalkozások többsége a **mikrovállalkozások körébe tartozik** (1–9 fő), de több helyszínen közép- és nagyvállalatok is megtelepedtek, így például Mosonmagyaróváron, Dunakilitin és Kunszigeten regisztráltak 250 fő feletti foglalkoztatót is. Jellemző, hogy a megye legnagyobb árbevételű vállalkozásainak csupán 10%-a található az érintett 30 település valamelyikén¹¹. A térség gazdasági profilját azonban elsősorban az egyéni vállalkozások határozzák meg, melyek aránya különösen magas a községekben. A szolgáltató szektor dominanciája mellett az ipari és mezőgazdasági tevékenységek is jelentős szerepet játszanak a térség gazdaságában.

24. ábra: A Szigetköz térségében megtalálható regisztrált vállalkozások száma (2023, ezrelék)

Forrás: Saját szerkesztés

¹¹ PRESZTIZS 2024 TOP 100 Győr-Moson-Sopron Megye

A **vállalkozások területi koncentrációja** az infrastruktúrával jól ellátott településekhez kötődik, míg a periférián elhelyezkedő kisebb községekben a vállalkozási sűrűség alacsonyabb. A 24. ábra jól mutatja, hogy a **vállalkozási dinamika térben erősen differenciált**, és szoros kapcsolatban áll más tényezőkkel, például:

- **elérhetőség** (közeli városokhoz való kapcsolódás: Győr, Mosonmagyaróvár, Rajka iránya),
- **demográfiai struktúra** (fiatalos, gyarapodó településeken aktívabb a vállalkozói jelenlét),
- **turizmus és szolgáltatások elérhetősége.**

A Szigetközben jól azonosíthatók a vállalkozásbarát mikrotérségek, azonban a térség **nyugati és déli peremén több település** is gazdasági aktivizálásra, fejlesztési ösztönzésre szorul. Ez különösen releváns a **helyi foglalkoztatás növelése** és a **vidéki népességmegtartás** szempontjából.

A gazdasági diverzifikáció előmozdítása érdekében a mikro- és kisvállalkozásokat **kiszolgáló szolgáltatások fejlesztésére**, megerősítésére, a helyi hozzáadott értéket növelő tevékenységek ösztönzésére van szükség. A COVID-19 járvány tapasztalatai is rámutattak arra, hogy a térség egyoldalúan ipari orientációjú gazdasága érzékenyen reagál a nemzetközi piacok ingadozására, ezért hosszabb távon a gazdasági ellenállóképesség növelése érdekében a helyi gazdaság sokszínűségének erősítése indokolt.

6.1.5.2. ÁGAZATI SZERKEZET

A Szigetköz **agráriuma** gazdag történeti hagyományokra épül, amelyhez a helyi földrajzi és éghajlati adottságok kedvező háttérrel biztosítanak. A talajszerkezet – különösen a magas mész- és humusztartalmú öntés réti és csernozjom talajok – jó termőképességet nyújtanak, ami meghatározza a szántóföldi művelés dominanciáját. A vetésszerkezetben a szántóterület dominál, ezen belül a klasszikus gabona- és olajos növények (a búza, kukorica, napraforgó és őszi káposztarepce) vezető szerepet töltenek be, míg a gyümölcsösök és a zöldségfélék kisebb területi arányban, de egyre növekvő jelentőséggel vannak jelen.

A térség **mezőgazdasági vállalkozásai jellemzően** kisüzemi formában működnek, az egyéni gazdálkodás és az őstermelői tevékenység dominál. A nagyobb gazdasági méretű agrárvállalkozások száma kevés, főként a középső és nyugati Szigetköz egyes településein (pl. Dunakiliti, Halászi, Kimle, Rajka) találunk jelentősebb mezőgazdasági szereplőket. A szigetközben tradicionális tevékenységnek számító zöldségtermesztés és kertészet töredékterületen ugyan, de továbbra is jelen van a térségben, amely főként egyéni gazdák kezében van (pl. burgonya, sárgarépa, zeller, paszternák). Emellett több

településen (pl. Halászi, Rajka, Levél, Várbalog, Hédervár) újraéledtek a gyümölcsstermesztési kezdeményezések, amelyek dió, kajszi, bodza termesztésére fókuszálnak.

Az állattenyésztés a háztáji gazdálkodás keretein belül továbbra is jelen van, azonban a nagyüzemi állattartás az elmúlt évtizedekben fokozatosan visszaszorult. Néhány példaértékű fejlesztés – például a tejelő szarvasmarha-állomány bővítése Károlyházán – kivételt jelent, de a térség egészét tekintve csökkenő tendenciáról beszélhetünk.

Az agrárium szerepe a térség GDP-jében alacsony (az országos átlaghoz hasonlóan 4%), ugyanakkor gazdasági és környezeti szempontból továbbra is jelentős: a tájhasználat, a természetvédelem és a helyi identitás erősítése szempontjából kulcsfontosságú ágazat. Jellemző, hogy a térségben a működő vállalkozásokon belül a mezőgazdaságiak aránya megegyezik az országos átlaggal, és ezzel együtt a nemzetgazdasági teljesítményhez való hozzájárulás mértékével is (4%), viszont ha csak az önálló vállalkozások körét nézzük, azon belül az agrárvállalkozások részaránya jelentős, mintegy 30%. A gazdálkodók elöregedése, a generációváltás elmaradása, valamint az új technológiák iránti alacsony fogékonyság azonban komoly kihívást jelent.

Bár a precíziós mezőgazdaság terjedése hosszú távon versenyképességet hozhatna, jelenleg csak korlátozottan elérhető, elsősorban a tőke- és technológiahány, valamint a birtokszerkezeti széttagoltság miatt. A diverzifikáció egyik ígéretes iránya a helyi termékek előállítás és piacra juttatása. Már most is sikeres példák működnek, mint a máriakálnoki **Szigetközi Szatyor** vagy a dunaszigeti **Zöldségközösség**, amelyek közvetlen termelői- és fogyasztói kapcsolatokat építenek ki, támogatva a rövid ellátási láncokat.

Az agrárium jövőbeli fejlesztései csak akkor lehetnek fenntarthatók, ha az ágazatban egyszerre jelenik meg a tradicionális tudás megőrzése, a fenntartható tájhasználat és az innovációkhoz való nyitottság. Ebben a folyamatban kulcsszerepet játszhatnak az iskolai programok, az agrárszakképzés és a szemléletformáló közösségi kezdeményezések. Fontos hangsúlyozni, hogy a Szigetköz folyamatos vízellátásának biztosítása, a növekvő aszályveszély és ebből adódóan a vízvisszatartási és öntözési igények bővülése miatt előfeltétele a térség versenyképes agrártermelésének.

A turizmus a Szigetköz térségének egyik **meghatározó gazdasági pillére**, különösen a természeti értékekre, vízi világra és a falusi környezetre épülő ökoturisztikai és aktív turizmus területén. A kereskedelmi és magánszálláshelyek vendégforgalma – a 2020-as járványidőszak visszaesése után – ismét növekvő tendenciát mutat. A térségre jellemző, hogy a belföldi turizmus dominál, különösen a

tavaszi–nyári időszakban. A vendégéjszakák száma alapján kiemelkedő település Lipót, amelynek fürdője és magas kategóriájú szállodái (pl. Orchidea Hotel) stabil vonzerőt képviselnek.

A Mosoni-Duna mentén **több településen (pl. Rajka, Dunakiliti, Halászi, Kimle, Dunaszeg) kiépített kempingek, vendégházak és vízitúrás bázisok működnek**, míg a Zátonyi-Duna környékén (pl. Dunasziget) kisebb, családias hangulatú táborhelyek és ökoturisztikai szállások szolgálják az ide érkezőket. A vízi és kerékpáros turizmus térségi súlya jelentős: a Szigetközi kerékpárút-hálózat, az EuroVelo útvonalak kapcsolódása, valamint a kajak-kenu turizmus szempontjából kedvező adottságok mind hozzájárulnak a szabadidős turizmus fejlődéséhez.

A szálláshelyek kínálata azonban településszinten erősen differenciált: míg Lipóton, Dunakilitin és Rajkán széles választék áll rendelkezésre, addig a kisebb, belső településeken (pl. Kisbodak, Dunaremete, Vének) alacsonyabb a kapacitás és a szolgáltatások színvonala. Falusi vendéglátóhelyek, szobakiadók és magánszálláshelyek jellemzően szezonálisan működnek, gyakran kiegészítő szolgáltatások nélkül, ami korlátozza a vendégek tartózkodási idejének növelését.

A szolgáltatási szektor turisztikai ágán belül fontos megemlíteni a **helyi vendéglátást és kézműves termékeket** is. A gasztronómiai kínálat sokszínű, de inkább családi vállalkozások, csárdák, kisebb éttermek formájában van jelen. A helyi termékek – mint például a méz, sajt, házi lekvárok, füstölt húсарuk – megjelennek a vendéglátásban és a termelői piacokon, de ezek piacra juttatása sok esetben szervezetlen, és hiányzik a közös márkázás, promóció.

A **térség természeti értékei** (pl. Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Duna-ágak, ártéri erdők) kiemelkedő alapot adnak **az öko-, lovas-, horgász- és vadászturizmus** számára. Ugyanakkor a szolgáltatások összehangoltsága, a térségi turisztikai arculat és célzott marketing még sok esetben gyerekcipőben jár. Egyes helyi rendezvények – például a Mecséri Ladikos Fesztivál, Dunaszegi Gulyahajtás vagy a Vámoszabadi Halfesztivál – turisztikai vonzereje térségi szinten jelentős, de ezek széles körű ismertsége, látogatottsága erősen fejlesztésre szorul.

A Szigetköz önálló turisztikai térségként történő **pozicionálása továbbra is hiányzik:** a turisztikai ágazat kormányzati szervezete, a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) által elfogadott, hivatalos desztinációfejlesztési dokumentumok (pl. Győr-Pannonhalma turisztikai térség) ugyan tartalmazznak egyes szigetközi településeket, azonban a térség jelentős része – különösen a belső falvak – nem szerepel a turisztikai pályázatok által támogatott listákon. Ez jelentős versenyhátrányt okoz, különösen infrastruktúra-fejlesztés, marketing és rendezvényszervezés terén. Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ által készített **Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia (2030)** a Szigetköz térségét önálló

fejlesztési térségként határolja le, elismerve annak jelentős aktív turisztikai potenciálját. Ugyanakkor a térségre készülő **Aktív Turisztikai Fejlesztési Program**, az MTÜ-s dokumentumokhoz hasonlóan ugyancsak együtt fejlesztendőként kezeli a Szigetköz és a Pannonhalmi dombság eltérő tájkarakterisztikával jellemezhető mikrotérségeit.

A jövőbeni fejlesztések iránya a minőségi, fenntartható turizmus erősítése kell legyen. Ehhez szükség van a szolgáltatók hálózatba szervezésére, közös arculat és információs rendszer kialakítására, valamint a természeti és kulturális értékek megőrzésére épülő attrakciófejlesztésre. Fontos cél, hogy a térség turisztikai kínálata ne tömeg-, hanem élményalapú és ökológikus irányba fejlődjön, amelyben a helyi közösségek aktív szerepet vállalnak.

6.1.5.3. A LAKÁSÁLLOMÁNY, INGATLANPIAC

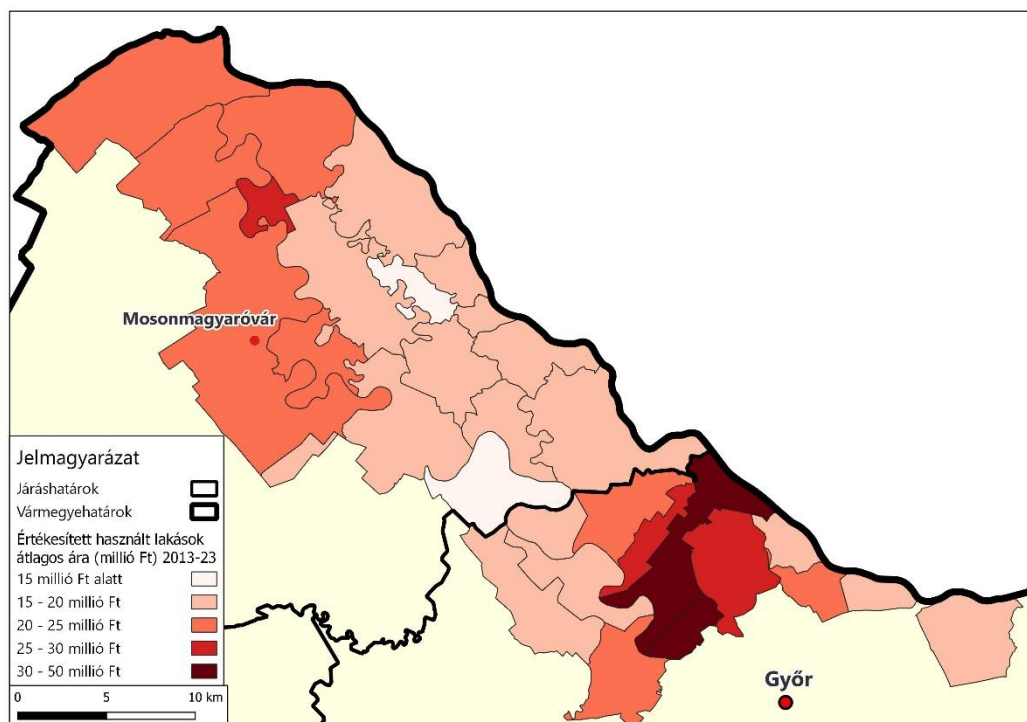
A **2005–2017 közötti időszak** során végbement változások alapján jól azonosíthatók a térségi különbségek mind az ingatlanpiaci aktivitás, mind az árszintek tekintetében.

Az agglomerációs települések (Győrújfalú, Győrzámoly, Vámosszabadi, Abda, Öttevény) körében **kiemelkedően aktív** ingatlanpiaci mozgások figyelhetők meg, amelyek mögött részben a szuburbanizációs hatás, részben pedig a **felső középosztály mobilitása** húzódik meg. Ezeken a településeken **a lakásépítések és tranzakciók aránya meghaladja a vidéki átlagot**, a fajlagos ingatlanárak pedig tartósan az országos átlag felett mozognak.

A középső Szigetköz falvai (pl. Darnózseli, Kisbodak, Püski, Mecsér) ezzel szemben **alacsonyabb árszinttel és mérsékelt tranzakciószámmal** jellemezhetők, ami a **térség stagnáló vagy periférikus helyzetére** utal. Az új lakásépítések volumene alacsony, és nem kompenzálja a használt ingatlanpiac visszaesését. Különösen alacsony értékek mutatkoznak **Püski, Kisbodak és Dunaremete** esetében, ahol az ingatlanpiac **több évben is gyakorlatilag inaktív** volt.

A Mosonmagyaróvárhoz közeli községek (Máriakálnok, Halászi, Rajka) — különösen Rajka esetében — **kiemelkedő lakásépítési ütemet és tranzakciószámot** mutatnak, ami összefügg a **Pozsony felől érkező migrációs nyomással**. Rajkán és Bezenyén **az új lakások aránya látványosan nőtt** az elmúlt évtizedben, amit az árak fokozatos emelkedése is követett.

25. ábra: Értékesített használt lakások átlagos ára (millió Ft, 2013-23)

Forrás: Saját szerkesztés

Az **ingatlanárak térbeli differenciáltsága** jól mutatja a társadalmi státusz és fejlettségi különbségek leképeződését a lakáspiacon. A **legmagasabb átlagos négyzetméterárak** Győrzámoly, Rajka, Vámoszabadi és Győrfűfalu esetében jellemzőek, míg a **legalacsonyabbak** Püski, Dunaremete, Vének és Kisbodak esetében.

A térségi bontás alapján:

- **Alsó-Szigetköz** településein az **ingatlanpiaci aktivitás és árszint viszonylag kiegyensúlyozott**, különösen Győr agglomerációs övezetének hatására.
- **Középső-Szigetköz** továbbra is a **leginkább leszakadó térségrész**, mind a tranzakciók számát, mind az árszintet tekintve.
- **Felső-Szigetközben** — különösen Rajkán és Bezenyén — a **nemzetközi hatások generálta kereslet** strukturális átalakulást indított el a lakáspiacon.

A **lakásállomány szerkezete** szintén jelentős különbségeket mutat. Az agglomerációs településeken és a migrációs célpontoknál a **modern építésű családi házak dominálnak**, míg a középső övezetben még mindig **meghatározók az előregedő, régi építésű ingatlanok**. A lakásállomány megújulási üteme tehát markáns térségi differenciálódást jelez, amely **hosszú távon befolyásolhatja az érintett települések népességmegtartó erejét és versenyképességét**.

6.2. AKTUÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉBEN

A Szigetköz térségében szerveződő együttműködések több évtizedes múltra tekintenek vissza mind térség- és vidékfejlesztési, mind ágazati (vízügy, turisztika), mind pedig határon átnyúló kooperációk vonatkozásában.

6.2.1. SZIGETKÖZ – FELSŐ-DUNAMENTE TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCS

A Szigetköz és a kapcsolódó Felső-Duna menti térség településeinek kezdeményezésére 2006 decemberében két társalapító – a Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Tanács és a Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Tanács – létrehozta a győri székhelyű „Szigetköz – Felső-Duna mente” Térségi Fejlesztési Tanácsot. Ennek jogi alapjául az akkor hatályos 1996. évi XXI. törvény (Tftv) 15. § (1) bekezdése szolgált. A testület munkájában a területi szereplők (megyék, kistérségek, nyugat-dunántúli régió) delegáltjai mellett több minisztérium képviselője is részt vett. A Tanácsnak kezdetben 9, később 11 szavazati jogú tagja volt, és a szaktárcák jellemzően térségbeli személyeket delegáltak a testületbe. Az alapító Megyei Területfejlesztési Tanácsok megszűnését követően azok feladatait a Megyei Önkormányzatok vették át 2012-ben, és onnantól 6 főből álló testülettel folytatták tovább a munkát.

A Szigetköz – Felső-Dunamente Térségi Fejlesztési Tanács legfontosabb célkitűzései a következők voltak:

- a Duna Rajka és Ács közötti szakasza, a Mosoni-Duna, illetve a Duna mellékágrendszerének ökológiai rehabilitációja, a térséghez kapcsolódó rekreációs és turisztikai fejlesztések (beleértve a Duna-menti kerékpárúthálózat és a vízi-túrázás feltételeinek kiépítését),
- az infrastrukturális és gazdaságfejlesztési elképzelések előkészítésében, koordinációjában, összehangolásában és megvalósításának támogatásában való közreműködés a térségi fejlesztési tanács működési területén,
- továbbá a térségi és települési érdekek hazai és nemzetközi fórumokon és testületekben való képviselete.

Bár a Tanács tevékenysége leginkább információközvetítő és érdekképviseleti jellegű volt, mégis sikeresnek minősíthető, hiszen komoly tekintélyt vívott ki magának a Szigetközt érintő környezet- és természetvédelmi kérdésekben, és számos eredmény született az általa felkarolt témákban: a térség ökológiai rehabilitációja, a Gönyői torkolati műtárgy építése és kikötő fejlesztése, a szigetközi hullámtéri

vízpótlás. Részben az elért eredményekre, másrészt a jogszabályi háttér tanácsi működéssel összeegyeztethetetlen irányú változására hivatkozva, a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés 2021. november 30-val kezdeményezte a Tanács megszüntetését. A Tanács működése azért vált okafogyottá, mert önként vállalt feladatainak egy része időközben állami feladat-ellátás keretében más szervezetek hatáskörébe került, a korábbi pályázati alapú források elapadtak, továbbá 2020. július 1-től a Tftv úgy módosult, hogy azzal ellehetetlenítette a Tanács működését. A jogszabályi változás alapján ugyanis a Tanács tagjai már csak az illetékességi területen működő megyei közgyűlések elnökei és a megyei közgyűlések egy-egy további képviselője, valamint az operatív programok végrehajtásáért felelős miniszterek egy-egy képviselője maradt. Az eddigi térségi működés lehetősége ezáltal megszűnt, hiszen a szigetközi települések nem vehettek részt a Tanács további tevékenységében, így pont azok a tagok kerültek ki a rendszerből, akik a leginkább érintettek voltak. Szintén a megszüntető döntést indokolta, hogy a Tanács működésének finanszírozása jórészt a térségi települések befizetéseiből történt, akik innentől nem vállaltak anyagi hozzájárulást a Tanács működésében.

6.2.2. SZIGETKÖZI ÜZEMELÉSI BIZOTTSÁG

A Szigetközben a vízfelületek eltérő igények mentén történő racionális mértékű használata (mezőgazdaság, turizmus, horgászat, erdészet stb.) és a természeti értékek védelmének kellő mértékű összehangolása szükséges. Jelenleg ez az összehangolás a Szigetközi Üzemelési Bizottság keretein belül történik.

A Bizottság 2001-ben jött létre azzal a céllal, hogy a szigetközi vízpótló rendszer üzemeltetéséhez kapcsolódó, időről időre szükséges egyeztetéseknek és a közös konszenzuson alapuló döntéseknek szabályozott kereteket teremtsen. A Szigetközi Üzemelési Bizottság működésének kiemelt jelentősége van a térség szempontjából, mivel a vízpótló rendszer működése nem csak vízgazdálkodási feladat, hanem az üzemeltetés kihat a területen élő, gazdálkodó, vagy egyéb okból működő más szervezetek munkájára is.

A Bizottság tagjai az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság (ÉDUVÍZIG) mellett a térség önkormányzatait képviselő – Alsó-, Felső- és Középső Szigetköz által delegált – polgármesterek, az üzemelésben érintett hatóságok, a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a Kisalföld Erdőgazdaság (KAEG) Zrt., illetve a Megyei Horgász Szövetség és a Szigetköz Natúrpark.

6.2.3. SZIGETKÖZ NATÚRPARK

A natúrpark alapításának gondolata a Szigetköz területén több mint két évtizedes múltra tekint vissza. Az egyik fő mozgatórugója a Duna 1992-ben bekövetkezett elterelése volt, amire a tervezett Bős (Gabčíkovo) – nagymarosi Vízlépcsőrendszer dunacsúni (Čunovo) duzzasztóműjének és bősi erőművi egységének üzembe helyezését követően került sor. Az Öreg-Duna medrében lefolyó víz mennyiségének drasztikus csökkenése a szigetközi mellékágrendszer kiszáradását, ezáltal ökológiai katasztrófát idézett elő a térségben és ráirányította a figyelmet a térség gazdag, vízhez kötődő természeti örökségére és az abban rejlő fejlesztési potenciálra.

A 2000-es évek első felében még nemzeti park alapításában gondolkodtak a térségi és szakpolitikai szereplők, majd 2015-ben vett újabb lendületet a kezdeményezés egy szlovák-magyar Interreg projekt kapcsán, de akkor már a natúrparkok táji együttműködésben rejlő térségfejlesztő szerepe került előtérbe az előkészítő munka során, annak ellenére, hogy a határ túloldalán lévő ikersziget (Csallóköz) esetében továbbra is csak a Nemzeti Park alapítás látszott járható útnak, mivel a natúrparki intézményi formát a szlovák jog nem ismeri. A magyar oldali natúrpark munkaszervezetének létrehozása 2017-ben zajlott, a címhasználati jogosultságot a szervezet 2018-ban kapta meg. A partnerszervezetek (köztük a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés, a Szigetköz – Mosoni-sík LEADER Egyesület, a Szigetköz Turizmusáért Egyesület, a Szigetköz Természetvédelmi Egyesület) közös szándéka alapján azóta is a Szigetköz Natúrpark Egyesület látja el a natúrpark hivatalos képviselőjét és az operatív feladatok végrehajtásának koordinálását.

A natúrpark céljai között szerepel, a táji szintű együttműködések erősítése és szervezet fejlesztése. Az együttműködések során fontos kritérium, hogy a natúrparki munkaszervezet és az együttműködő partnerek minden tevékenységüket a helyi közösségek tagjaival egyeztetve, érdekeiket figyelembe véve végezzék. A Szigetköz natúrpark az európai és hazai gyakorlattal összhangban az ún. négypilléres natúrparki modell mentén végzi tevékenységét: természeti-táji örökség megőrzése, környezeti nevelés és szemléletformálás, vidékfejlesztés, turizmus és rekreáció. Ezen felül egyfajta átfogó pillérként jelenik meg a táji léptékű együttműködések szerepe, ezáltal a natúrparki térségben élők tájhoz való kötődésének, táji identitásának erősítése. A szervezet eddigi tevékenységének egyik fontos eredménye a Szigetköz Tájegységi Értéktár felkarolása.

6.2.4. SZIGETKÖZ TURIZMUSÁÉRT TDM SZERVEZET

A Szigetköz Turizmusáért Egyesület egy a térség idegenforgalmában közvetlenül és közvetetten érintett szereplőket tömörítő, MTÜ által elismert turisztikai desztináció menedzsment (TDM) szervezet. Az Egyesület 2009-ben jött létre, mára több mint 90 taggal rendelkezik. Az Egyesület célja a magán, civil és közszféra partnerségén, közös érdekeltségén alapuló idegenforgalom fejlesztése:

- a térség turizmusában tevékenykedők szakmai összefogása,
- a térség idegenforgalmában tevékenykedők érdekképviselésének ellátása,
- a térség idegenforgalmának fellendítése,
- térségi szinten a marketing ismeretek továbbadása, jó gyakorlat elterjesztése.

Az Egyesület 2010. június 1-jével a Mosonmagyaróvár Idegenforgalmáért Közalapítványtól átvette a Tourinform Iroda működtetését, amely helyileg 2023 novemberében egy a Széchenyi István Egyetemmel kötött együttműködési megállapodás keretében az egyetem mosonmagyaróvári campusán található Insula Magna Látogatóközpontba került át.

Az Egyesület feladatai a kitűzött célok megvalósítása érdekében¹²:

- elvégzi a térség turisztikai marketing feladatait (arculatépítés, kommunikálás médiában, PR),
- szervezi, koordinálja és támogatja a turisztikai kiadványok létrehozását és egyéb turisztikai kiadványokban a térség megfelelő színvonalon történő megjelenítését,
- közvetíti a turisztikai termékeket a hazai és külföldi piacra,
- részt vesz a működési területén lévő turisztikai termékek fejlesztésében és új turisztikai termékek létrehozásában (kulturális-, öko-, horgász-, bor-, lovas-, rendezvény turizmus stb.),
- együttműködik a kistérség, a megye és a régió szakmai szervezeteivel,
- kezdeményezi új turisztikai rendezvények létrehozását, valamint részt vesz hagyományos rendezvények lebonyolításában (ezek tervezésében és koordinálásában, finanszírozásához szponzorok megkeresésében),
- serkenti a térség innovációs képességét a turizmus területén,
- turisztikai fejlesztések megvalósítása érdekében kezdeményezéseket tesz a településfejlesztés irányaira vonatkozóan a képviselő-testület(ek)nek,
- kérdőíves felméréseket végez a vendégek és más érintettek körében,
- szakmai segítséget nyújt a turisztikai infrastruktúra fejlesztéséhez, bemutatásához,

¹² <https://szigetkozportal.hu/egyesuletunk/>

- elősegíti a tájgondozást, a természet és környezet védelmét, a tájtermékek honosítását, hasznosítását és forgalmazását,
- szakmai segítséget nyújt a pályázat-figyelésben és a pályázatok megírásában: a tagok részére, a települések programjaihoz, egyéb fejlesztési célokhoz, az egyesület működéséhez.

6.2.5. SZIGETKÖZ – MOSONI-SÍK LEADER EGYESÜLET

A Leader az Európai Unió legnagyobb múlttal rendelkező vidékfejlesztési programja, amelyben Magyarország a 2004-es csatlakozása óta vehet részt. A Szigetköz – Mosoni-sík Leader Egyesületet 2008-ban hozták létre 35 település részvételével, melyek kistáji értelemben a Szigetköz, Mosoni-sík, valamint a Hanság területén helyezkednek el, közigazgatásilag a győri és a mosonmagyaróvári járáshoz tartoznak, de nem esnek teljesen egybe a Szigetköz Kiemelt Térség javasolt települési körével. Ennek egyik oka, hogy az Egyesület elődje egy olyan Leader+ szervezet volt, ami kifejezetten a Mosoni-sík településeit tömörítette, amelyek egy kivételtől eltekintve (Bezenye) nem tekinthetők szigetközinek. Másrészt a Leader módszertan alapján Mosonmagyaróvár, mint 10 ezer főnél nagyobb népességű település eleve nem vehet részt a Leader programban, mivel annak elsődleges célja a vidéki térségek leszakadásának megakadályozása innovatív helyi kezdeményezések felkarolása révén. A Leader programban a Helyi Fejlesztési Stratégiák kidolgozásáért és megvalósításáért a Helyi Akciócsoportok (HACS) felelnek, amelyek jogilag egyesületi formában működnek. A Szigetköz – Mosoni-sík Leader Egyesület jelenleg 90 taggal rendelkezik a civil, önkormányzati és vállalkozói szférából együttesen, területe 950,24 km², lakossága 66.256 fő (2022). Jelenleg a 2023-27-es Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósításán dolgozik.

Az Egyesület az alapszabálya alapján oktatási, környezetvédelmi, településfejlesztési, és nemzetközi tevékenységet végez. Célja:

- a vidéki területeken történő (nem mezőgazdasági) változások támogatása az alapszolgáltatások javítása érdekében. Vidéki térség vonzóbbá tétele a beruházások révén a gazdasági és társadalmi visszaesés csökkentése, visszafordítása érdekében,
- a térség önkormányzatainak, vállalkozásainak és civil szervezeteinek fejlesztése,
- hátrányos helyzetű csoportok felkarolása,
- szakember képzés támogatása,
- a LEADER folyamat széleskörű megismertetése és gyakorlati alkalmazása,
- a rendelkezésre álló források hatékony felhasználása a térség lakói életminőségének javítására,
- kapcsolatfelvétel és együttműködés más társadalmi szervekkel
- az egyesület tagjainak képvisellete, az egyesület érdekeinek szervezett, szakszerű védelme.

6.2.6. EGTC-K A TÉRSÉGBEN

A Szigetköz Kiemelt Térség települései határmenti elhelyezkedésükből adódóan több Európai Területi Együttműködésnek (EGTC) is részesei. Az EGTC egy olyan eszköz, mely jogi személyiséget és keretet nyújt az európai önkormányzatok és régiók együttműködésére, hogy határon átnyúló, transznacionális vagy régiók közötti együttműködést hozzanak létre más tagállam vagy harmadik államok jogalányaival, és így valósítsák meg közös céljaikat az uniós támogatások hatékony felhasználásával. A csoportosulás legalább két tagállam vagy harmadik állam szereplőit (helyi önkormányzat, regionális hatóság vagy az állam) fogja közös szervezetbe, és a székhely szerinti állam joga alkalmazandó a csoportosulás jogviszonyaira.

A 2010-ben alapított, győri központtal működő **Arrabona EGTC**-t a Szigetköz, illetve a Csallóköz négy meghatározó települése, Győr, Mosonmagyaróvár, valamint Szlovákia területéről Dunaszerdahely (Dunajska Streda) valamint Somorja (Samorin) alapította. Ma már összesen 35 település (7 település Szlovákia, míg 28 település Magyarország területéről) tagja az EGTC-nek. A társulás célja, a gazdasági és társadalmi kohézió megerősítése, valamint a Duna-völgy, mint ökológiai rendszer egyensúlyának közvetlen és közvetett módon történő megőrzése és fenntartása az Európai Unió társfinanszírozásában, területi együttműködésben megvalósuló programok és projektek végrehajtása révén, valamint a szociális- és műszaki infrastruktúra elemek fejlesztése a térségben.

A **Rába–Duna–Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás** 2011-ben alakult, székhelye Tatabánya. A Társulás alapító tagjai a magyar oldalon: Győr-Sopron-Moson megye és Komárom-Esztergom megye, valamint a szlovákiai Nagyszombat megye. A későbbiekben a Társuláshoz csatlakozott Pest megye és Pozsony megye, 2019-ben pedig Nyitra megye is. A hat tagból álló Európai Területi Társulás összefüggő területet képez a teljes magyar-szlovák Duna-szakaszon. Általános célja, hogy a gazdasági, szociális és területi kohézió megerősítése céljából tagjai között, működési területén előmozdítsa a határokon átnyúló együttműködést. A Társulás elsődleges feladata, hogy az alapító és csatlakozó tagok közigazgatási területén együttműködési programokat vagy azok egyes részeit, illetve az Európai Unió által és a Társulás részéről elérhető egyéb uniós finanszírozási mechanizmusok útján nyújtott területi együttműködésben létrejövő programokat, projekteket valósítson meg a legkülönbözőbb területeken (élelmiszeripar, körforgásos gazdaság stb.) Az RDV ETT emellett a területén található önkormányzatok, vállalatok, intézmények és szervezetek határon átnyúló együttműködéséhez nyújt szolgáltatásokat, mint pályázatírás, projekt-menedzsment, projekt-koordináció, elemzések, tanulmányok készítése, előadások, workshopok, kiállítások szervezése és PR tevékenység.

7. Területrendezési lehetőségek vizsgálata

A területrendezési tervek vonatkozásában 2019. január 1-jétől új jogszabályi rendelkezések léptek életbe: az ország területrendezési terveit egy egységes jogszabály keretein belül szabályozták, amely a Magyarország és bizonyos kiemelt térségek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (MATrT). Emellett életbe lépett a területrendezési tervek készítési és alkalmazási feltételeit részletező 9/2019. (VI.14.) MvM rendelet is, amely az országos és a kiemelt térségek övezeteire vonatkozó előírásokat tartalmazza. Így a különböző területfelhasználási kategóriákra és övezetekre vonatkozó szabályok a MATrT és az MvM rendelet keretében találhatók.

Szigetköz térségét illetően a MATrT által nyújtott Országos Területrendezési Terv (OTrT) mellett érvényes továbbá Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2022. (IX. 17.) önkormányzati rendelete Győr-Moson-Sopron megye területrendezési tervéről. Utóbbi azonban a területfejlesztésről szóló 2023. évi. CII. törvény és a területrendezési törvény (MATrT) alapján 2027 júliusában hatályát veszti, előírásai beépülnek az országos szabályozásba. A MATrT értelmében 2027. augusztusától önálló rendezési terv alkotására indokolt esetben – az országos és a települési szinten kívül – kizárólag a kiemelt fejlesztési térségek kaphatnak jogosultságot.

7.1. TERÜLETRENDEZÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE

A 2018. évi CXXXIX. törvény, amely Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szól, több fontos célt határoz meg. Ezek közé tartozik az ország kiegyensúlyozott területi fejlődésének elősegítése, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony irányítása, valamint a fenntartható fejlődés megőrzése. A törvény kiemeli a táji, természeti, környezeti és épített örökség védelmét, a hagyományos tájhasználat megőrzését és az pedig az erőforrások védelmét.

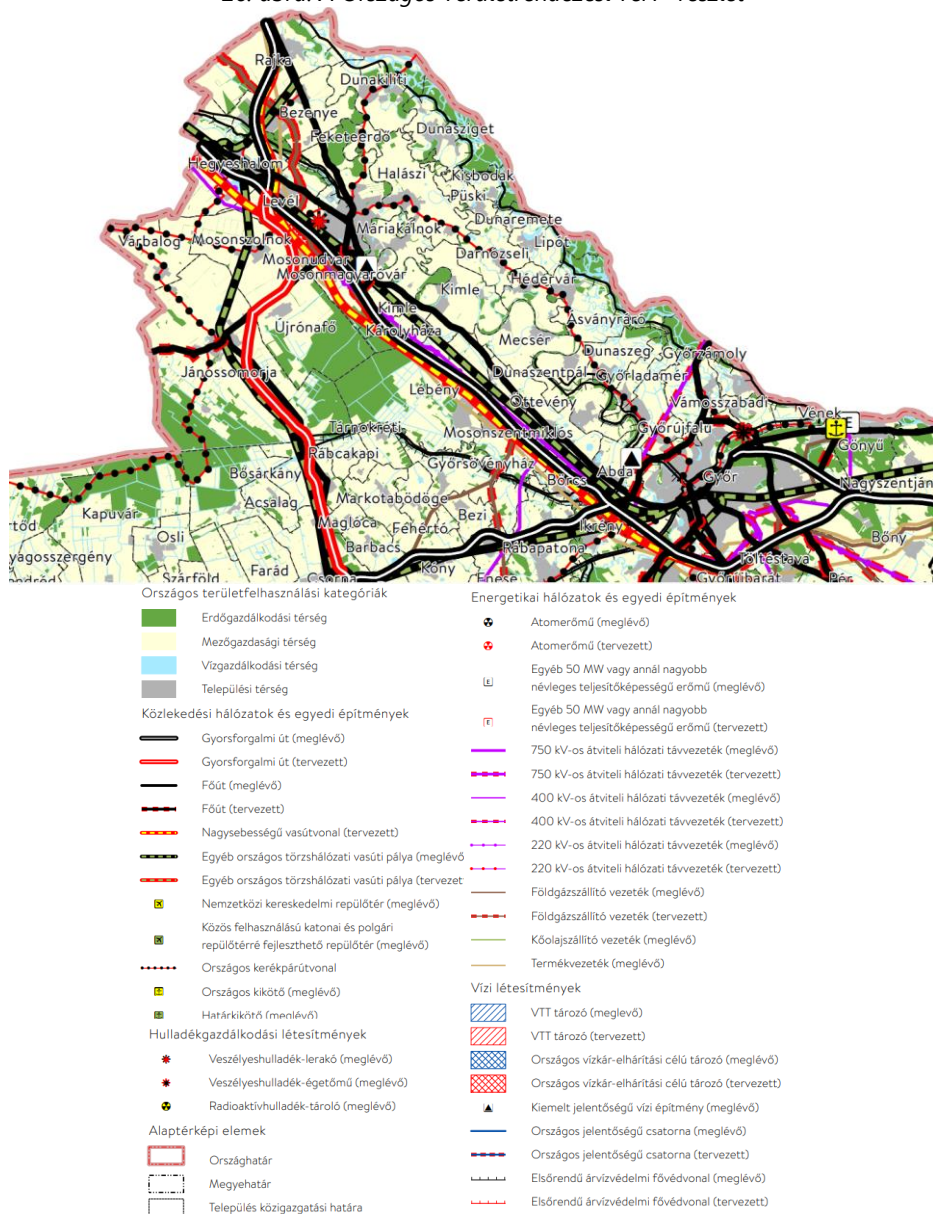
A törvény hatálya kiterjed az ország teljes közigazgatási területére, és külön fejezetekben tárgyalja az Országos Területrendezési Tervet (OTrT), a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervét (BATrT), valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervét (BKÜTrT), és az ezekhez kapcsolódó szabályokat. A törvény tartalmazza a területrendezési tervek szerkezeti terveit, a területi határokat,

valamint a vonatkozó övezeti kategóriákat, különös figyelmet szentelve a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szempontokra is.

Ezek az előírások mind a területrendezési törekvéseit, mind a helyi közösségek szempontjait figyelembe veszik, és célja egy fenntarthatóbb jövő biztosítása a területfejlesztés során.

A MATrT 19. § (1) bekezdése határozza meg az országos övezeteket (26. ábra), a 2. táblázat a Szigetköz térségének MATrT-ben meghatározott országos övezetek általi érintettségét mutatja be. Az országos övezetekre vonatkozóan a MATrT és az MvM rendelet rögzíti az előírásokat, országos szempontrendszer alapján.

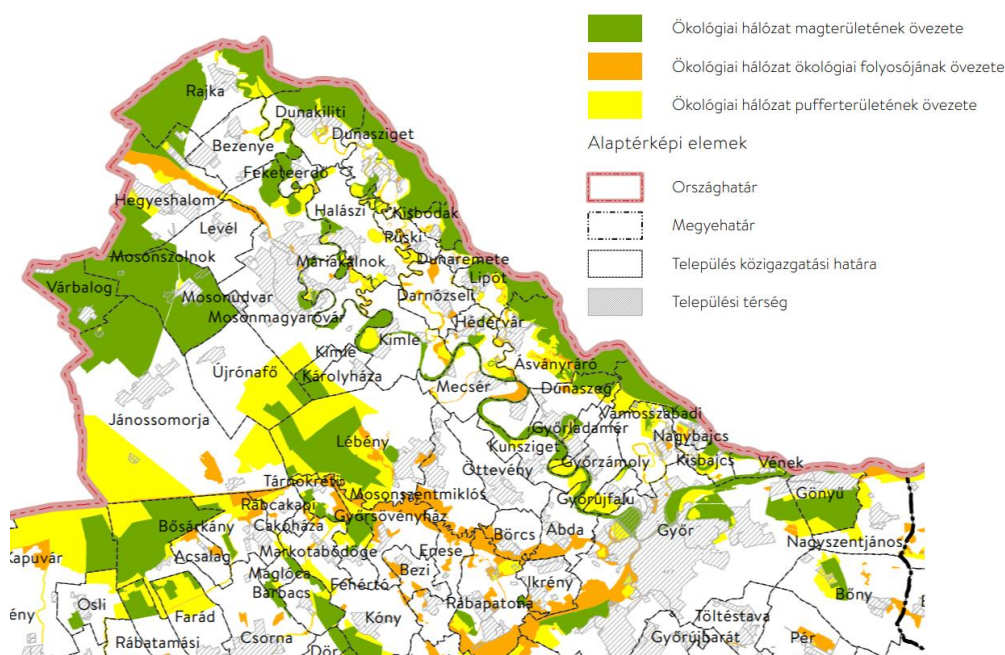
26. ábra: A Országos Területrendezési Terv- részlet

Forrás: OTrT, 2025

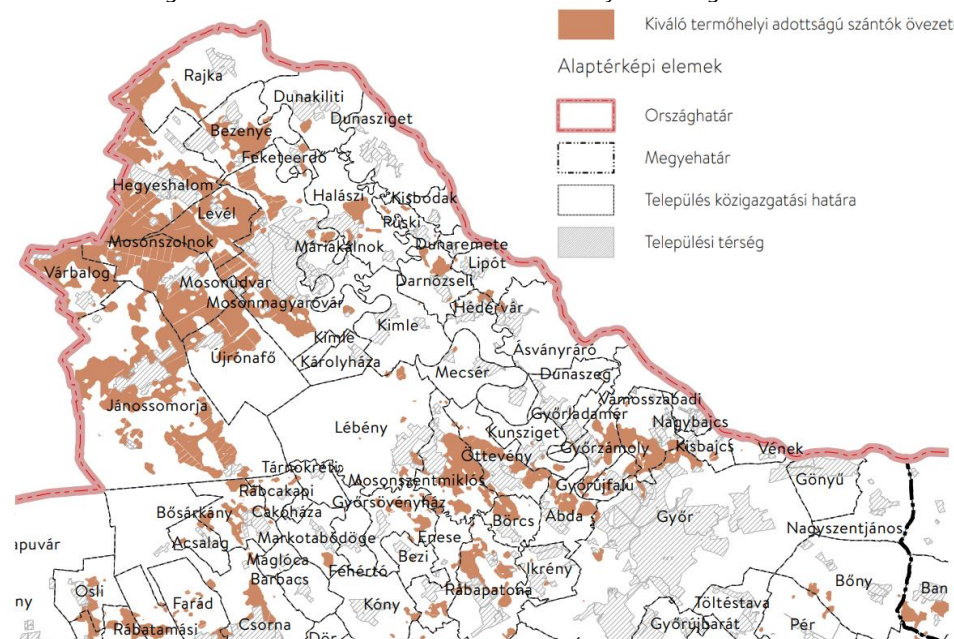
A Szigetköz térségét tekintve különösen fontosak az Ökológiai hálózat övezeteinek, a Tájképvédelmi terület övezetének, a Nagyvízi meder övezetének és a VTT tározók övezetének előírásai, melyek aító környezete természetközeli állapotának fenntartását, valamint a vízgazdálkodási és árvízvédelmi szempontok érvényesülését egyaránt garantálják

27. ábra: Országos Területrendezési Terv- Ökológiai hálózatok magterületének övezete- részlet

Forrás: OTt, 2025

28. ábra: Országos Területrendezési Terv- Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete- részlet

Forrás: OTt, 2025

szempontjából, ugyanakkor az **erdőtelepítésre javasolt területek** aránya alacsony. A **vízminőség-védelmi területek** nagy kiterjedése kiemeli a Szigetköz vízi ökoszisztémájának védelmének fontosságát, ahogy a **nagyvízi medrek** jelenléte is minden településen természetes adottság. **Natura 2000 területek** is minden településen fellelhetők, azok jelentős kiterjedése azt mutatja, hogy a Szigetköz európai szinten is fontos természetvédelmi terület. A **tájképvédelmi területek** minden településen megtalálhatók, azok kiterjedése is jelentős, azt jelzi, hogy a Szigetközben a tájképi értékek védelme kiemelt fontosságú. Az **árvízi kockázatkezelés** sok települést érint, ami a terület vízrajzi adottságaival függ össze (2. táblázat)

2. táblázat: Szigetköz településeinek egyes térségi övezetekkel való érintettsége

	A	B	C	D	S
	Település	Ökológiai hálózat magterületének övezete (ha)	Ökológiai hálózat folyosójának övezete (ha)	Ökológiai hálózat pufferterületének övezete (ha)	Natura 2000 területek övezete (ha)
1.	Abda	114,28	372,11	46,61	69,59
2.	Ásványráró	1850,17	190,82	609,74	2147,45
3.	Bezenye	243,13	12,25	188,48	391,89
4.	Darnózseli	0	231,28	130,07	95,09
5.	Dunakiliti	1438,63	41,60	217,19	1521,47
6.	Dunaremete	157,86	22,81	64,38	222,15
7.	Dunaszeg	472,46	46,54	189,53	559,81
8.	Dunaszentpál	192,61	0	1,91	188,82
9.	Dunasziget	1956,08	98,58	356,81	2065,35
10.	Feketeerdő	190,02	7,61	61,69	242,76
11.	Gönyű	1105,51	1,96	333,00	1139,40
12.	Győrladamér	150,45	5,65	164,65	253,84
13.	Győrújfalú	60,54	0	275,82	60,36
14.	Győrzámoly	902,88	33,67	458,52	1094,06
15.	Halászi	361,71	100,72	482,64	573,02
16.	Hédervár	194,17	87,65	261,09	283,81
17.	Kimle	426,02	106,59	440,19	643,51
18.	Kisbajcs	260,25	24,40	201,67	261,65
19.	Kisbodak	558,93	13,31	92,15	565,9
20.	Kunsziget	370,05	0	189,54	430,53
21.	Lipót	806,86	55,17	211,57	844,58
22.	Máriakálnok	205,66	73,57	252,38	278,98
23.	Mecsér	174,92	188,16	53,29	342,07
24.	Mosonmagyaróvár	1157,67	126,91	633,87	1163,77
25.	Nagybajcs	276,74	62,48	57,34	277,62
26.	Öttevény	3,64	0	0	3,32
27.	Püski	3,78	36,42	126,78	26,80
28.	Rajka	3533,79	3,23	235,83	3558,54
29.	Vámoszabadi	60,18	119,61	433,29	143,12
30.	Vének	358,32	0	69,75	366,01

Forrás: saját szerkesztés, a 7/2022. (IX.17.) önkormányzati rendelet 14. melléklet alapján

7.2. TERÜLETRENDEZÉSI JAVASLAT

A Szigetköz térségének jövőbeli fejlődése kapcsán **kiemelten fontos az egységes területrendezési szabályozás** kialakítása, amely képes megfelelően reagálni a térségre nehezedő fejlesztési nyomásra, valamint biztosítja a tájkarakter, az ökológiai egyensúly és a helyi közösségek érdekeinek hosszú távú védelmét.

Jelenleg a térségre vonatkozó településrendezési eszközök (HÉSZ, Településszerkezeti tervek) települési szinten széttagoltak, a korábbi megyei területrendezési tervek pedig hatályon kívül kerültek. Ez **növeli a beépítés kockázatát**, különösen a vízpart közeli vagy természeti értékekben gazdag övezetekben, ahol a fejlesztési tervek könnyen felülírhatják a táji és ökológiai szempontokat. A decentralizált szabályozási környezetben a **térségi gondolkodásmód háttérbe szorul**, és **felerősödnek a rövid távú települési érdekek**.

A Szigetköz kiemelt térségi státusza lehetőséget teremt arra, hogy egységes szabályozási keretek szülessenek a fejlesztések összehangolására, különösen olyan érzékeny területeken, mint a Duna-menti ökoszisztéma, az árvízi tározók környezete, a tájhasználat-intenzifikáció határzónái, vagy az ökoturizmus célterületei.

A javasolt szabályozási elvek:

- **Kiemelten szabályozott övezetek** kijelölése a folyóparti, hullámtéri, természetvédelmi vagy tájképvédelmi szempontból értékes területeken.
- **Fokozatosan megengedő, differenciált szabályozás** a belső, urbanizáltabb, ipari vagy közlekedési tengelyek mentén.
- **Térségi szintű összehangolás** a lakó- és gazdasági fejlesztések, valamint az infrastruktúra-hálózatok (közlekedés, közművek) tekintetében.
- **A helyi és országos szint közötti köztes szabályozási szint** megteremtése, amely figyelembe veszi a térség egyedi adottságait (árvízvédelem, vízgazdálkodás, határmenti munkaerőmozgás, zöldterületi arányok).

Tekintettel arra, hogy a megyei rendezési tervek jelenleg nem biztosítanak ilyen típusú keretszabályozást, **indokolt a Szigetköz saját területrendezési tervének kidolgozása**, amely – törvényi szinten szabályozva – a jövőbeli beruházások és beépítések vonatkozásában **kötelező érvényű előírásokat** tartalmazna.

Az egységes szabályozás előnyei:

- **Megakadályozható a túlzott beépítés és tájidegen fejlesztések térnyerése.**
- **Biztosítható a természetes rendszerek zavartalan működése,** különös tekintettel a Duna-mederre és az ökológiai folyosókra.
- **Egyensúly teremthető a fejlesztési ambíciók és a tájvédelmi célok között.**
- **Elkerülhető a települések közötti „versengő” területfejlesztés,** amely gyakran vezet alulról építkező, egymást gyengítő stratégiákhoz. Ezáltal megőrizhető a térség arculata, és építészeti karaktere.

A **Szigetköz egységes területrendezési szabályozásának kialakítása kiemelten szükséges,** különösen a Győr és Pozsony irányából érkező, egyre erősödő agglomerációs nyomás és a kiemelt térségi státusz adta lehetőségek fényében. A cél nem a fejlesztések megakadályozása, hanem a **fenntartható keretek közé szorítása,** biztosítva a térség ökológiai és társadalmi jövőképét.

7.2.1. JAVASOLT SZABÁLYOZÁSI ZÓNÁK ÉS ÖVEZETI KATEGÓRIÁK A SZIGETKÖZ TÉRSÉGÉRE

A Szigetköz egységes területrendezési szabályozásának kialakítása **szabályozási zónák** kijelölését feltételezi. Mivel ennek a térségnek korábban nem volt önálló területrendezési terve, a szabályozási zónákra vonatkozóan nem ismertek konkrét előírások; se a Győr-Moson-Sopron vármegyei területrendezési terv, se a közvetlen előzménynek tekintett Insula Magna program nem tartalmaz ilyen típusú kötelezettségeket vagy javaslatokat, ezért a helyi adottságok és tájhasználati konfliktusok ismeretében, a jogszabályi előírások figyelembe vételével egy javaslatot foghalmazunk meg a potenciálisan alkalmazható felosztásra vonatkozóan.

I. Természetvédelmi és ökológiai zóna

Cél: az ökológiai hálózat, a védett és érzékeny területek, valamint az ártéri ökoszisztéma megőrzése, fenntartható kezelése.

Területi lefedettség:

- Duna hullámterei és menti erdősávjai
- NATURA 2000 és országos jelentőségű természetvédelmi területek
- Érzékeny vízgyűjtők és belvízveszélyes zónák

Javasolt szabályozás:

- csak **természetközeli hasznosítás** (erdőgazdálkodás, ökoturizmus)
- új beépítés nem engedélyezett
- fenntartási, karbantartási tevékenység feltételekhez kötött

II. Mezőgazdasági és tájfenntartási zóna

Cél: a hagyományos tájhasználat fenntartása, agrár-környezetvédelmi rendszerek támogatása, valamint a tájkép védelme.

Területi lefedettség:

- Középső-Szigetköz területei (pl. Püski, Kisbodak környéke)
- mezőgazdasági művelésű, de nem belterjes területek
- ökológiai gazdálkodásra alkalmas zónák

Javasolt szabályozás:

- korlátozott beépíthetőség
- **elsődlegesen agrárhasználat**, kisebb ökoturisztikai funkciók megengedettek
- helyi termelés és értékesítés előtérbe helyezése

III. Települési- és szuburbanizációs zóna

Cél: a népességnövekedéssel érintett települések összehangolt fejlődése, a szuburbanizáció mederben tartása, közlekedési és zöldterületi arányok biztosítása.

Területi lefedettség:

- Győrhöz közeli települések: Győrzámoly, Győrújfalú, Vámosszabadi
- Mosonmagyaróvár agglomerációs zónája: Máriakálnok, Halászi, Rajka

Javasolt szabályozás:

- új lakóterületek csak **környezeti és közlekedési kapacitásvizsgálattal**
- kötelező **zöldfelületi minimum** és közösségi infrastruktúra
- társasházak és családi házak zónák arányának szabályozása

- **fokozott belső beépítés preferálása** a külső területek rovására

IV. Gazdasági-fejlesztési és ipari zóna

Cél: gazdasági tevékenységek térbeli koncentrálása, az ipari és logisztikai zónák területének és hatásának korlátozása.

Területi lefedettség:

- 1-es és M1-es út menti gazdasági folyosók (Győr, Gönyű, Kimle, Mosonmagyaróvár vonzáskörzete)
- Hegyeshalom, Levél, Rajka – határ menti logisztikai térség

Javasolt szabályozás:

- **ipari fejlesztések csak kijelölt övezetben** engedélyezhetők
- tájba illesztés, környezeti hatásvizsgálat kötelező
- logisztikai és ipari területek további bővítésének **feltételhez kötése** (pl. helyi munkaerő-arány, közlekedési terhelés)

V. Turisztikai és rekreációs zóna

Cél: a térségi ökoturizmus és vízi turizmus koordinált fejlesztése, a természeti erőforrások védelmével összhangban.

Területi lefedettség:

- Dunakiliti, Dunasziget, Ásványráró, Lipót környéke
- vízparti strandok, horgászhelyek, kerékpárutak menti területek

Javasolt szabályozás:

- turisztikai funkciók csak **környezeti terhelhetőség vizsgálatával**
- ökoturisztikai és nem motorizált turizmus elsőbbsége
- **infrastruktúra-fejlesztés természetbarát formákban** (deszkaburkolat, információs pontok, parkolási kontroll)

VI. Közlekedési és infrastruktúrafejlesztési zóna

Cél: közúti, vasúti és kerékpáros közlekedési hálózatok térségi összehangolása.

Területi lefedettség:

- 1-es főút, M1 autópálya, 14-es és 86-os utak mentén
- Győr–Mosonmagyaróvár vasútvonal, új kerékpárút-vonalak (pl. Rajka–Győr)

Javasolt szabályozás:

- **új infrastruktúra csak térségi tervvel** illeszthető be
- környezetkímélő közlekedési módok preferálása
- közlekedési fejlesztések térségi léptékű hatásvizsgálata kötelező

8. Szigetköz kiemelt térséggé nyilvánításának indoklása

A hazai területpolitika megújításának szellemében megfogalmazott új területfejlesztési törvény (2023. évi CII. törvény a területfejlesztésről) alapján a kiemelt térség olyan „egy vagy több vármegyére, ... vagy azok meghatározott területére kiterjedő, társadalmi, gazdasági vagy környezeti szempontból együtt kezelendő térség, amely egységes tervezéséhez és fejlesztéséhez országos érdek fűződik.” Az alábbiakban összegezzük a Szigetköz kiemelt térséggé nyilvánítását megalapozó főbb indokokat és egyben fejlesztési irányokat:

8.1. ÖSSZETETT TÉRSÉGI SZEREPEKÖR

A Szigetköz tradicionálisan határozott területi identitással rendelkező terület, ahol **a térség alapvető szervező erejét a Duna jelenti**, amely nemcsak természeti, vízgazdálkodási, hanem gazdasági (energetika, turizmus, mezőgazdaság) és társadalmi szempontból is megkerülhetetlen tényező. Fontos kiemelni, hogy a Duna szigetközi szakaszon határfolyó, ami egyben jelképezi azt az egymásrautaltságot, ami a Szigetköz és Csallóköz közös múltjából fakad. A két térség adottságai és kihívásai ma is hasonlóak, azok közös érdekek mentén történő megoldása közös felelősség, ahol a felhatalmazással bíró, intézményesített keretek között zajló érdekképviselet előnyei megkérdőjelezhetetlenek.

A Szigetköz **térségének** földrajzi elhelyezkedése speciális, nem összevethető a jelenleg működő kiemelt fejlesztési térségekével. A Szigetköz hármashatár térségi elhelyezkedése több olyan kérdést is felvet (természetvédelem, vízgazdálkodás, energetika, határon átnyúló gazdasági övezetek, szuburbanizáció, identitásvédelem), aminek kezelése aktuálisan nagy kihívást jelent a hazai szakpolitikák számára. Az intézményesített keretek között potenciálisan kidolgozott pilotmegoldások könnyen eredményezhetnek jó gyakorlatokat, amelyek más hazai térségekre történő adaptációja lerövidítheti a szakpolitikai reakcióidőket.

Bár a Szigetköz hazai viszonylatban jó gazdasági mutatókkal rendelkezik, fejlődési potenciálját azonban erősen meghatározza, hogy erős fejlődési centrumok gyűrűjében helyezkedik el, ezért sok szempontból a szétvonzottság jelei mutatkoznak rajta. A pólust jelentő városok ugyanis jellemzően fővárosok, amelyek közül Bécs és Pozsony jóval közelebb helyezkedik el a térséghez, mint a magyar főváros,

Budapest, így utóbbi hatása kevésbé is érződik. Munkaerőpici ingázási központként továbbra is Bécs szerepe kiemelkedő, miközben Pozsony szuburbanizációs övezete már egyértelműen benyúlik a Szigetközbe, jelentős hatást gyakorolva annak etnikai összetételére. A magyar oldalon természetesen erősen érződik a legközelebbi hazai regionális központ, Győr összetett hatása, amely nemcsak munkaerőpiaci vonzáskörzeti központként funkcionál, de magasabb szintű közszolgáltatási (oktatás, egészségügy, kultúra stb.) és piaci igényeket kielégítő centrumként is, továbbá az ő szuburbanizációs övezete is benyúlik a Szigetközbe. A kiegyensúlyozott területi fejlődés biztosítása érdekében kiemelten **fontos az ilyen speciális kihívásokkal küzdő térségek komplex, meglévő közigazgatási határokon átnyúló, egységes fejlesztése egyedi, területspecifikus megoldási módok alkalmazásával.** A Szigetköz jövőjét nemcsak a hazai nagytérégi centrumban (Győr) folyó komplex gazdaságfejlesztési programokhoz szükséges illeszteni, hanem a Közép-Európai Centropé térség közös fejlesztési elképzeléseivel is, miközben kiemelten kell kezelni a Szigetközi térség természetvédelmi értékeit, vízgazdálkodási, energetikai, turisztikai szempontjait is.

A méretben hozzá legközelebb álló kiemelt térséghez, a Tokaji Borvidékhez hasonlóan a Szigetköz térsége is **egy táji-természeti értékekhez kötődő, közigazgatásilag azonban tagolt terület**, amit a formális és informális együttműködési kezdeményezések hálózata sző át. **Az adminisztratív határokhoz nem igazodó térség egységes és összehangolt fejlesztésére a kiemelt térségek hazai gyakorlata tud jó megoldást kínálni.**

A Szigetköz térségben lévő települések jövőképében a Dunának kiemelten fontos szerepe van, jelentős mértékben függnek tőle és építenek rá, éppen ezért a közös, egységes és átfogó fejlesztése közös érdek a térség minden szereplője számára. Az adminisztratív határoktól eltérő területi lehatárolás **jelentős kihívások elé állítja a térséget** a fejlesztési törekvések összehangolása, a közös fejlesztési célok megvalósítása, az egyedi területrendezési szabályozás, a forrásallokáció és területi menedzsment terén egyaránt.

A Szigetköz egységes, vármegyehatárokon belüli, de járáshatárokon átnyúló kezelése a hatályban lévő területfejlesztési dokumentumok alapján megalapozott gondolat, annak célkitűzései, mind az országos, mind a vármegyei szándékokhoz szervesen illeszkednek. A térségben több terület- illetve vidékfejlesztési tevékenységet folytató szervezet található, amelyek alapot jelentenek a közös működéshez. Ugyanakkor ezek működési területe nem esik egybe, tevékenységük pedig jellemzően erősen szakspecifikus, ami összességében gyengíti a területfejlesztési lehetőségeket. **Ennek kezelését nagymértékben segítené egy jogszabályi felhatalmazással bíró, nem adminisztratív határokhoz illeszkedő térségi lehatárolás és saját szabályozási rendszer kialakítása.**

8.2. A DUNA, MINT TÉRSZERVEZŐ ERŐ

A Szigetközben a **központi térszervező erő a Duna**, ami nemcsak természeti erőforrásként, de lélettérként, természeti értéként, és identitásképző elemként is funkcionál a térségben. A Duna vízhozamát annak 1992. évi elterelése óta nemcsak vis maior természeti folyamatok, hanem államközi egyezmények is befolyásolják. Mivel a Duna Rajkánál lép be az ország területére, értelemszerűen az egész ország vízellátásának biztonságát befolyásolja a Szigetközben folytatott vízszabályozási, vízkormányzási és vízgazdálkodási tevékenység minősége. Ugyanakkor a **részleges vízügyi kiszolgáltatottság** éppen ezen térséget érinti legerőteljesebben. Elég csak arra utalni, hogy a Szigetköz jellegzetes fonatos ágrendszere valójában mesterséges vízpótló rendszer segítségével élte túl a Duna elterelése után bekövetkezett ökológiai katasztrófát, és annak hatékony működtetése folyamatos beavatkozást igényel. Az időről időre szükségessé váló új beruházások forrásigények jelentős, ugyanakkor ezek révén erőteljesen növelhető nemcsak a **térség rezilienciája**, de azok tovagyűrűző hatása a teljes hazai dunai szakaszon megjelenne. Az **intézményesített Szigetközi Térség érdekérvényesítő képessége** ezen beavatkozások vonatkozásában vélhetően meghaladná a ma csak települési szinten artikulálódó lobbierőt.

A Szigetköz térsége jelentős turisztikai potenciállal is rendelkezik főként az **aktív- és ökoturizmus területén**. Saját, főként alulról és ágazati irányból építkező fejlesztések révén eljutott az alapvető turisztikai szolgáltatások kiépítéséig, ezek azonban jelenleg egymástól elszeparálva működnek, nincsenek hálózatba szervezve, pedig az jelentősen növelhetné a turisztikai vonzerőt. Ugyancsak fontos lenne térségi brand, és ráépülő marketing kialakítása, ami vélhetően pozitív hatást gyakorolna a turisztikai beruházásokra is. Ezekkel azonban körültekintően kell bánni; a térség hagyományos szelíd turisztikai arculatának megőrzése nemcsak a helyi lakosság igénye, de a térség kiemelkedő természeti értékeinek védelme is ezt kívánja. **A további minőségi fejlesztés érdekében szükséges a közös, térségi szintű tervezés és fejlesztés előtérbe helyezése**, az ehhez szükséges források bevonása és célzott felhasználása.

Annak ellenére, hogy a Szigetköz vízháztartásában a hullámtéri és mentett oldali mesterséges vízpótló rendszer meghatározó szerepet játszik, mégis jelentős szerepet tölt be a hazai ökológiai hálózatban. A Szigetközi települések döntő része az ökológiai hálózat magterületébe esik, a Duna vonala pedig ökológiai folyosó, amin felül a térségben számos puffterület is található. A Szigetköz továbbá egyedi flórával és faunával rendelkezik, ami védendő értéket képvisel. **Ezen természeti értékek közös és egységes keretek mentén történő kezelése** hatékonyabb fellépést, tudatosabb és összefüggőbb megoldási

lehetőségeket tesz lehetővé **annak érdekében, hogy a Szigetköz jelenlegi állapotát hosszú távon meg tudjuk őrizni.**

8.3. KÖZÖSSÉGI KOHÉZIÓ ÉS IDENTITÁSVÉDELEM

A Szigetközi Térség lehatárolása során kiemelt figyelmet kapott a **térségi identitás, a közösségi kohézió**, valamint a **helyi társadalom hosszú távú stabilitásának** kérdésköre. Az elmúlt évek demográfiai folyamatai alapján érzékelhető a térség bizonyos településein — különösen a határ menti övezetben — a **külföldi állampolgárságú lakosság fokozatos betelepülése.**

Bár ezek a folyamatok rövid távon hozzájárulnak a gazdasági aktivitás fenntartásához, hosszabb távon a helyi közösségi kohézió, a kulturális és nyelvi identitás megőrzése, valamint a **társadalmi integráció kérdései** új típusú területpolitikai válaszokat igényelnek.

A térség bizonyos településein — például Rajkán — már napjainkban is jól érzékelhetők a demográfiai és kulturális átalakulás jelei. A helyi önkormányzatok által szervezett közösségi eseményeken egyre gyakrabban jelennek meg kétnyelvű programok, ami önmagában is jelzi az átalakuló társadalmi összetételt. E folyamatok kezelése érdekében a **térség hosszú távú fejlesztéspolitikai stabilitása megkívánja a közösségi identitás és a magyar lakosság arányának megőrzését támogató, célzott szakpolitikai eszközök alkalmazását.**

8.4. ÖSSZEFOGLALÁS

Összefoglalóan a Szigetköz kiemelt térséggé nyilvánítását az alábbi indokok támasztják alá:

1. **Természeti értékek és vízrajzi rendszer védelme:** A Szigetköz tájkaraktere és ökológiai egyensúlya fokozott védelmet kíván. Ehhez egységes tájhasználati és területfelhasználási szabályozás szükséges, különösen a túlzott beépítés és a tájidegen beruházások elkerülése érdekében.
2. **Fenntartható természeti erőforrás gazdálkodás:** A Szigetköz legértékesebb természeti erőforrása a felszíni és a felszín alatti vízkészlet, amely felelős gazdálkodást igényel; okszerű, körültekintő, racionális mértékű használatot a természeti értékek védelmének messzemenő figyelembevételével. Mindezek okán a térség fejlesztése során a gazdasági és fenntarthatósági szempontok kiegyensúlyozása hatékony érdekvédelmet kíván.

3. **Vízgazdálkodás és vízkormányzás:** A Szigetköz területe – különösen a Duna elterelését követően – érzékenyen reagál a vízszintek változására. A vízviisszatartás és a vízszint szabályozás nemcsak az ökoszisztéma megőrzése, hanem a kommunális vízellátás, az agrárgazdaság, és a turizmus szempontjából is kulcsfontosságú. A térség felszíni és felszín alatti vízkészleteinek egyensúlya a talajvízszint stabilizálásával hozzájárul a termőföldek védelméhez, a természetes élőhelyek megőrzéséhez és a horgász- valamint vízitúra-alapú idegenforgalom fenntartásához. Emellett a térség hajózhatósági potenciálja (különösen a Mosoni-Duna alsó szakaszán) olyan lehetőség, amely nemcsak közlekedési, hanem gazdasági és rekreációs értéket is képvisel.
4. **Megújuló energia és ellátásbiztonság, energiaszuverenitás:** A térség vízgazdálkodási adottságai és az ipari zöldenergia megoldások terjedése egyaránt indokolják a megújuló energiaforrások – elsősorban vízenergia – térségi szintű szabályozását és kiaknázását. A meglévő vízlépcsők és vízhasználati lehetőségek felértékelődnek az energiaszuverenitás és a fenntartható energiatermelés szempontjából, saját előállítás és egyezményes energiaátvétel esetén egyaránt. A decentralizált, kis léptékű áramtermelés – például a duzzasztóműveken keresztül – hozzájárulhat az ellátásbiztonsághoz, csökkentve a külső energiafüggőséget. Emellett az energiatudatos térségi szabályozás lehetőséget teremt a napelem- és egyéb zöldenergia-beruházások térbeli irányítására is, figyelembe véve a tájhasználati és környezetvédelmi szempontokat.
5. **Térségi fejlesztések összehangolása:** A jelenlegi települési szintű tervezés nem tud megbirkózni a nem adminisztrációs határokhoz köthető térségi szintű kihívásokkal. A kiemelt térségi státusz lehetőséget nyújt egy önálló térségi területrendezési terv kidolgozására, amely illeszkedik a nemzeti és európai környezeti, fejlesztési célkitűzésekhez. A térség kék-zöld infrastruktúrája a határmenti elhelyezkedésből adódóan a hazai mellett nemzetközi jelentőséggel is bír, ami nemcsak közlekedési, de vízkormányzási szempontból is kiemelten fontos.
6. **Különleges társadalmi mintázatok, identitásvédelem:** A Szigetközben élő emberek generációkon át megtanultak együtt élni a Dunával, tudják, hogy mindennapi tevékenységeikben a vizet adottságnak kell tekinteni, és ehhez olyan helyi társadalom, közösség alakult ki, amelynél az identitás szerves részét képezi a kötődés a Szigetközhöz. A térség nyugati településeinek napjainkban tapasztalható nemzetközi beköltözési trendje (pl. szlovák és osztrák munkavállalók, kitelepülők) azonban olyan fokozott közszolgáltatási igényeket generál, amelyek kezelése már nem települési, hanem térségi szinten indokolt.

7. **Hiányzó intézményi háttér:** Jelenleg nem létezik olyan térségi szintű szervezet, amely összehangolná a térség ágazati és horizontális fejlesztési törekvéseit, és biztosítaná a környezet, a gazdaság és a társadalom harmonikus együttélését. A kiemelt térség intézményesítése megfelelő keretet adhat a térség integrált, komplex fejlesztésének,
8. **Határmenti együttműködések szükségessége:** A Duna a szigetközi szakaszon határfolyó, Csallóköz és Szigetköz valójában egy ikersziget, amelyet a történelem viharai szakítottak ketté, de a határ túloldalán ma is magyarlakta településeket találunk. Magyarország és Szlovákia térségbeli természeti adottságai, vízügyi, energetikai, környezetvédelmi kihívásai szakpolitikai szempontból jórészt hasonlóak, a térséget érintő kormányzati szintű vitás kérdéseik rendezése érdekében intenzív tárgyalásokat folytatnak. A Csallóközi és Szigetközi térség helyzetét összességében egymásrautaltság és érdekazonosság jellemzi, amit az interreg programokban való szoros együttműködés is igazol. A kiemelt térség intézményesítése a határmenti együttműködések is új szintre emelheti.

9. Az intézményi működtetési koncepció bemutatása

Bár a térségben korábban működött térségi fejlesztési tanács (Szigetköz – Felső–Duna mente Térségi Fejlesztési Tanács) a Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzattal közösen, azonban az 2022-ben megszűnt. A formális térségfejlesztési keretek hiánya mellett is van számos olyan térségi együttműködés, ami jó alapot jelent a létrehozandó kiemelt térségi fejlesztés számára:

- A **Szigetközi Üzemelési Bizottság** (SZÜB) 2001-ben jött létre az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (ÉDUVIZIG) kezdeményezésére annak érdekében, hogy a szigetközi hullámtéri vízpótló rendszer üzemeltetése kapcsán becsatornázza a területen működő szervezeteket a rendszer üzemeltetésébe. A SZÜB szakmai véleményező, javaslattevő és koordináló szerepet lát el (SZÜB SZMSZ).
- AZ Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetésével 2021 és 2023 között megvalósult az 1,9 Mrd Ft összköltségű „**Insula Magna** - Komplex Vízgazdálkodási és Fenntartható Fejlesztési Program” elnevezésű projekt (KEHOP-1.1.0-15-2021-00013), melynek célja „egy olyan hosszútávú és sokoldalú fejlesztési koncepció kialakítása, amely lehetővé teszi, hogy a Szigetköz-Csallóköz térsége határon átnyúló, európai fenntartható és mintaadó fejlesztési területté váljon”. A fejlesztés számos szakterület képviselőit vonta bele kutatási programba és szólította meg a megvalósulás során (<https://insulamagna.sze.hu/kezdooldal>).
- 2018 óta működik hivatalosan a **Szigetköz Natúrpark**. Az együttműködéshez eredetileg a térség 26 településének önkormányzata csatlakozott, ami később 29-re bővült. 2018-ban jött létre a Szigetköz Natúrpark Egyesület, melynek 12 alapító tagja között megtalálható a Győr–Moson–Sopron Vármegyei Önkormányzat, a térség települései, civil szervezetek és magánszemélyek. Az egyesület aktív térségi szereplő, összefogja a Szigetköz településeit és stakeholdereit (Szigetköz Natúrpark, Natúrparki megalapozó dokumentáció felülvizsgálat, 2021).

Ezen együttműködésekre építve, de a jogszabályi keretekhez illeszkedően új kiemelt térségi intézményrendszer kialakítása szükséges, mely a kiemelt térségfejlesztési tanácsra, valamint az annak operatív munkáját végző munkaszervezetre épül.

9.1. JAVASLAT A KIEMELT TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TANÁCS KIALAKÍTÁSÁRA

A kiemelt térség intézményi működésének biztosítása érdekében létre kell hozni egy térségfejlesztési tanácsot. A tanács tagjait – illeszkedve a hazai gyakorlathoz – részben a területileg illetékes önkormányzatok és ágazati szervek, részint az egyes minisztériumok képviselői biztosítják.

Elnökség

A többi kiemelt térség működő gyakorlatához igazodva társelnöki rendszer működése javasolt, két társelnökkel, az alábbi kiválasztási módszer alapján:

- 1 fő elnök, akit a tanács a saját tagjai közül választ
- 1 fő elnök, akit a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter nevez ki

Javasolt összetétel a kiemelt térségfejlesztési tanács tagjainak összeállítására:

- a kiemelt térségfejlesztési tanács két társelnöke
- Győr-Moson-Sopron Vármegyei Közgyűlés elnöke
- Győr-Moson-Sopron Vármegyei Közgyűlés 1 további képviselője
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzatának képviselője
- Alsó-Szigetköz településeinek képviselője (választott képviselő)
- Középső-Szigetköz településeinek képviselője (választott képviselő)
- Felső-Szigetköz településeinek képviselője (választott képviselő)
- a területfejlesztéséért felelős miniszter képviselője
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője
- a kormányzati stratégiák kidolgozásának támogatásáért felelős miniszter képviselője
- a területrendezésért felelős miniszter képviselője
- a környezetvédelemért felelős miniszter képviselője
- a vízgazdálkodásért felelős miniszter képviselője
- a turizmusért felelős miniszter képviselője,
- az aktív Magyarországért felelős miniszter képviselője
- a természetvédelemért felelős miniszter képviselője
- a vidékfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- a közlekedésért felelős miniszter képviselője

- a mezőgazdaságért felelős miniszter képviselője

A minisztériumi képviselet meglévő gyakorlataira és a jelenlegi együttműködéseire építve, javaslatunk, hogy a Energiaügyi Minisztérium képviseletét az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF), míg az Agrárminisztérium képviseletét a Herman Ottó Intézet (HOI) lássa el. Az OVF a Szigetköz jelentős vízkezelési érintettsége és a korábbi megvalósult projektek (Pl: Insula Magna) mentén érintett a terület működésében, a HOI pedig a térség erős agrár gazdasága, illetve a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat területi működése kapcsán érintett.

Javaslat tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottakra

- Győr-Moson-Sopron Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara képviselője
- Győr-Moson-Sopron vármegye főispánja és állami főépítész
- Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt.
- Szigetközi Natúrpark Egyesület képviselője
- térség önkormányzatait képviselő polgármesterek
- a Szigetköz Turizmusáért Egyesület képviselője
- Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság képviselője
- a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság képviselője
- Kisalföldi Erdőgazdaság (KAEG) Zrt. képviselője
- Sporthorgász egyesületek Győr-Moson-Sopron megyei szövetség képviselője
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Győr-Moson-Sopron Vármegyei Igazgatóságának képviselője
- a gazdaságfejlesztésért felelős miniszter képviselője
- Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos
- Győr-Moson-Sopron Vármegyei Rendőr-főkapitányság
- CESCO - Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálat
- Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás (RDV EGTC)

Kiemelt Térési Fejlesztési Tanács települési képviseletének meghatározása

- A települési képviselet célja – a hazai kiemelt térségek gyakorlatához képest újszerűen – hogy a települések is szavazati joggal legyen bevonva dedikáltan az együttműködésbe, illetve, hogy építsünk a SZÜB esetében jól működő település bevonási gyakorlatra.
- A Szigetköz esetében négy táji-területi egység különíthető el: Felső-Szigetköz, Középső-Szigetköz és az Alsó-Szigetköz térsége.

- Mint a három táji-területi egység 1-1 fővel képviselteti magát a Kiemelt Térségi Fejlesztési Tanácsba, Az egy képviselőt az érintett települések választják saját maguk közül. Az egyes képviselőket az adott táji-területi egységbe tartozó többi település meghatalmazza azzal, hogy képviselőként eljárjon tanács munkájában és részt vegyen az ülésen, mint szavazati joggal rendelkező tag.
- A három területi egység alá egyértelműen besorolható – Mosonmagyaróvár kivételével, ami külön képviseletet kap – a 29 lehatárolásba tartozó település az alábbiak szerint:

3. táblázat: A települések besorolása az egyes szigetközi körzetekbe

Területegység neve	Területi egységbe tartozó települések
Felső-Szigetköz (9 település)	Bezenye, Dunakiliti, Dunaremete, Dunasziget, Feketeerdő, Halászi, Kisbodak, Püski, Rajka
Középső-Szigetköz (10 település)	Ásványráró, Darnózsali, Dunaszeg, Dunaszentpál, Győrladamér, Hédervár, Kimle, Lipót, Mecsér, Máriakálnok
Alsó-Szigetköz (10 település)	Abda, Gönyű, Győrújfalú, Győrzámoly, Kisbajcs, Kunsziget, Nagyabjcs, Öttevény, Vámoszabadi, Vének

9.2. JAVASLAT A MUNKASZERVEZET KIALAKÍTÁSÁRA

- A munkaszervezetet 5-6 fővel javasolt elindítani. A kezdeti időszakban javasolt a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Önkormányzat keretein belül kialakítani az új szervezeti egységet.
- A költségkalkuláció keretében megvizsgáltuk annak is a költségvonzatát, hogy a munkaszervezet önálló szervezeti egységként jöjjön létre, azonban a kiadás oldali alátámasztás után javasoljuk a vármegyei önkormányzat részeként létrehozni a munkaszervezetet.
- A vármegyei integráció oka, a kiadások csökkentésén túl, a közös kompetencia és szakmai tudás egy szervezeten belül tartása, valamint a hatékony bevonás és tudásátadás biztosítása. Közép-hosszú távon lehetőség van külön céget is létrehozni.
- Javasolt győri székhellyel és egy esetleg mosonmagyaróvári telephellyel létrehozni az irodát. A győri székhely indoka, hogy a Vármegyei Önkormányzat keretein belül kerül létrehozásra a szervezet, a mosonmagyaróvári telephely pedig a területi jelenlétet segíti és támogatja.
- A munkaszervezet működése kapcsán kiemelten fontos a helyi, térségi működés, a sűrű jelenlét, és a szoros kapcsolati viszonyrendszer kiépítése a szigetközi önkormányzatok és a térség fejlesztésében meghatározó szereplők felé. Fontos, hogy a létrejövő szervezet jól becsatornázott legyen, aktív szakmai és személyes kapcsolatokat kialakítva a helyi stakeholderek felé.

- A munkaszervezet szakmai kompetenciái esetében a kiemelt térségi tanács elindulását követően fontos, hogy megfelelő területfejlesztői kapacitással – főként minőségbiztosító szerepkörrel – rendelkezzen a kiinduló közép és hosszú távú dokumentumok készítéséhez kapcsolódóan.
- Ezen felül fontos, hogy már a munkaszervezet kialakítása során is helyet kapjanak pályázatkezeléssel, pályázatmenedzsmenttel foglalkozó szakemberek. Pár éves időtávlatban a pályázatmenedzsmenttel foglalkozó szakértők arányának növelésével kell számolni.
- Külön hangsúlyt kell helyezni a kiemelt térség nemzetközi együttműködésének szervezésére, főként Csallóköz irányába.
- Vélhetően középtávon szükséges lesz a működés kapcsán külső források bevonására is, ezért szükséges aktív hazai és nemzetközi pályázatmenedzsment tevékenység kiépítése.
- Szükséges a térséggel foglalkozó monitoring kapacitások felépítése és finanszírozása. A győri Széchenyi István Egyetem rendelkezik a szükséges kompetenciákkal és a Szigetköz kutatásának már megvannak az előzményei is. Ezekre építve fontos, hogy erősödjenek a térség tudatos működését és változásait mérő és értékelő vizsgálatok illetve, hogy kiépüljön egy térségi monitoring rendszer. Ennek megvalósítása érdekében javasoljuk egy tematikus kutatócsoport létrehozását a Széchenyi István Egyetem keretein belül, ami a Szigetköz térségének társadalmi, gazdasági és ökológiai vizsgálatával foglalkozik.

Munkaszervezet javasolt felépítése:

- 1 fő vezető
- (1) - 2 fő elemző-területfejlesztő
- 2 fő hazai és nemzetközi projektmenedzser
- 1 fő kommunikációs, marketing menedzser, projektmenedzser
- + egyetemi kutatócsoport a Széchenyi István Egyetemen, mint külső szereplő

10. Költségekalkuláció

A meghatározott intézményi háttér és működési koncepció alapján előzetes becslést készítettünk a működési költségekre vonatkozóan. A költségkalkuláció részeként megbecsültük mind a döntően a munkaszervezet működéséből származó éves folyó kiadásokat, mind a megalapozó dokumentumok elkészítésére vonatkozóan egyszeri költségek várható mértékét.

Az éves folyó működési költségeket két módon becsültük. Egyrészt a már működő kiemelt térségek munkaszervezeteinek fajlagos működési költségadatai alapján készítettünk egy becslést, másrészt költségtétel alapon.

A költségkalkulációt két esetre végezzük, egyrészt arra a változatra, amikor a munkaszervezet önálló szervezeti egységként jön létre, illetve, amikor az Győr-Moson-Sopron Vármegye Önkormányzata munkaszervezetének részeként alakul meg.

10.1. AZ ÉVES FOLYÓ MŰKÖDÉSI KÖLTSÉGEK BECSLÉSE BENCHMARK ALAPON

A megvizsgált három kiemelt térség munkaszervezete az alábbi 1 főre vetített fajlagos működési költséggel rendelkezik:

4. táblázat: A megvizsgált három kiemelt térség 1 főre vetített fajlagos működési költsége (2025-ös árszinten)

TERÜLET	1 FŐRE VETÍTETT FAJLAGOS KÖLTSÉG	1 FŐRE VETÍTETT FAJLAGOS KÖLTSÉG (2025-ös árszinten)
Balaton Kiemelt Üdülőkörzet	15,22 millió Ft/fő (2024)	15,98 millió Ft/fő (2025)
Közép-Duna Menti Kiemelt Térség	18,16 millió Ft/fő (2024)	19,07 millió Ft/fő (2025)
Tokaj Borvidék Kiemelt Térség	13,64 millió Ft/fő (2024)	14,32 millió Ft/fő (2025)
Átlag		16,46 millió Ft/fő (2025)

Forrás: interjú alapján saját számítás

Ez alapján az 1 főre vetített 16,46 millió Ft-os (2025) egységköltséggel számolhatunk. 5-6 fős munkaszervezet esetén ez **összesen 82,3-98,76 millió Ft éves költséget jelent.**

Ezen felül további költséget jelent még az egyetemi kutatócsoport finanszírozása. Ebben az esetben 3 fővel számolunk, esetükben ez részmunkaidős foglalkoztatást jelent. Nettó 350.000 Ft-os¹³ bérkerettel számolva éves szinten **21,4 millió Ft költséget jelent.**

10.2. AZ ÉVES FOLYÓ MŰKÖDÉSI KÖLTSÉGEK BECSLÉSE KÖLTSÉGTÉTELEK ALAPJÁN

Személyi- és bérköltség

Az éves folyó költségek legnagyobb részét a bérköltségek teszik ki. Az intézményi javaslatban felvázolt 5-6 fős munkaszervezet esetében 420-900 ezer forint között szóró havi nettó bérrel számoltunk. A bérek meghatározása során a KSH teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete alapján határoztuk meg, alkalmazva a nemzetgazdasági ágankénti bontást.

5. táblázat: Becsült éves személyi- és bérköltség (2025-ös árszinten)

Munkavállalók költsége	Fő	Nettó fizetés	Szuperbruttó éves költség	Teljes költség
vezető	1	900 000	18 351 900	18 351 900
senior munkavállalók	3	670 000	13 661 970	40 985 910
junior munkavállaló	2	420 000	8 564 220	17 128 440
ÖSSZESEN				76 466 249

Ez alapján az összes szuperbruttó bérköltség éves szinten **76,5 millió forint kiadást** jelent.

Ha a kiemelt térségi fejlesztési tanács munkaszervezete külön cégben működik, függetlenül a vármegyei Önkormányzattól, akkor szükséges további 1 fő adminisztratív-pénzügyi alkalmazott, valamint jelentkeznek további jogi-pénzügyi költségek. Ennek megfelelően a bérköltségek 13,7 millió Ft-tal, míg a kapcsolódó szolgáltatási költségek 5 millió Ft-tal növekednek. **Ez összesen 18,7 millió Ft többletköltséget eredményez.**

Irodaköltségek

¹³ Szakmai, tudományos, műszaki (M) ágazatban az átlagos nettó kereset 640e Ft (2025. március), ennek a fele 320e Ft, Győr-Moson-Sopron vármegyében az országos átlaghoz viszonyítva 5,6%-kal magasabbak a bérek, ezzel a közelítéssel számolva 338e Ft-ra adódna átlagos fél havi bér ebben az ágazatban. A számítás során felfelé, 350e Ft-ra kerekítünk.

A munkaszervezet irodaköltségeinek becslését az ingatlan.com elérhető adatai alapján végeztük el, győri helyszínnel, valamint egy mosonmagyaróvári irodával.

Ez alapján a havi bérleti díj 4700-5000 Ft/hó/m²+ ÁFA értékre adódik. Becsléseink alapján egy 150 m²-es irodahelyiség igényrel számolva **a győri iroda bérleti díja bruttó 9 millió Ft-ra tehető**. Ezzel a költséggel csak az önálló szervezeti egységet vizsgáló változatban számolunk.

Mosonmagyaróvár esetében egy kicsi, 50 m²-es irodahelyiséggel számoltunk. Itt az átlagos bérleti díj 3700-4000 Ft/hó/m²-re adódik (lényegesen kisebb elemszám mellett). **A mosonmagyaróvári iroda éves bérleti költsége 2,5 millió Ft-ra becsülhető**. Ezzel a költséggel a megyébe integrált szervezet esetén is számolunk (mint térségi iroda).

A rezsiköltségeket a LEO FM Benchmarking V. Létesítménygazdálkodási mérőszámok 2022-2024 kiadvány alapján becsültük. Ez alapján az átlagos havi üzemeltetési költség egy átlagos irodaház esetében 1757 Ft/hó/m² (2022), ami 2025-ös áron 2339 Ft/hó/m² fajlagos költséget jelent. Ez alapján:

- **Győri iroda rezsiköltsége: 4,2 millió Ft**
- **Mosonmagyaróvári iroda rezsiköltsége: 1,4 millió Ft**

Közlekedési költségek

Köszönhetően annak, hogy a helyi jelenlét fontos része a munkaszervezet munkájának ezért számolunk közlekedési költséggel. Havi szinten összesen 2000 km megtett úttal számolunk. A benzinköltség mellett még 15 Ft/km üzemeltetési költséget veszünk figyelembe. Ez összesen éves szinten **2 millió Ft költséget jelent**.

Irodaműködési költségek

Irodaüzemeltetés kapcsán felmerülő költségek esetében szakértői becsléssel **évi 5 millió Ft-os** költséggel becsüljük a várható kiadásokat (részletesebb adatok nem állnak rendelkezésre).

Marketing és kommunikációs költségek

A működés biztosításához szükséges egy éves szintű marketing és kommunikációs költség. Ebből kerül finanszírozásra a jövőbeni honlap üzemeltetése, tárhely bérlete, mobil applikáció, térkép és imázs kiadvány készítése 3-6 nyelven, kitelepülések finanszírozása (installáció, szállás, étkezés, utazási költség), reklámanyagok készítése (molínók, zászlók és szóró ajándékok), helyi rendezvények szervezése és a

kommunikációs platformok kiépítése és működtetése. Erre a költségre **évi 20 millió Ft-os kerettel tervezünk**.

Külső szakértői költségek

Külső szakértő esetében pontos adatok híján éves szinten **10 millió Ft-os költségkerettel becsüljük a várható kiadásokat**.

KÖLTSÉGEK ÖSSZEGZÉSE

Az elvégzett költségbecslés alapján a felállításra kerülő munkaszervezet működési költségeinek költségtétel alapú becslése az alábbi táblázat szerint összesíthető 2025-ös árszinten.

6. táblázat: Kiemelt fejlesztési tanács munkaszervezetének becsült működési költsége (2025-ös áron)

KÖLTSÉG MEGNEVEZÉSE	KÜLSŐ SZERVEZETKÉNT	VÁRMEGYEI ÖNKORMÁNYZAT RÉSZEKÉNT
Személyi- és bérköltség	76,5 millió Ft / év	76,5 millió Ft / év
Külön szervezet esetén jelentkező többlet személyi- és bér költségek	18,7 millió Ft / év	0
Irodaköltségek (Győr)	9 millió Ft / év	0
Iroda rezsiköltségek (Győr)	4,2 millió Ft / év	4,2 millió Ft / év
Irodaköltség (Mosonmagyaróvár)	2,5 millió Ft / év	2,5 millió Ft / év
Iroda rezsiköltségek (Mosonmagyaróvár)	1,4 millió Ft / év	1,4 millió Ft / év
Közlekedési költségek	2 millió Ft / év	2 millió Ft / év
Irodaműködési költségek	5 millió Ft / év	5 millió Ft / év
Marketing és kommunikációs költségek	20 millió Ft / év	20 millió Ft / év
Külső szakértői költségek	10 millió Ft / év	10 millió Ft / év
Működési költség összesen	149,3 millió Ft / év	121,6 millió Ft / év
Egyetemi kutatócsoport finanszírozása	+ 21,4 millió Ft / év	+ 21,4 millió Ft / év
ÖSSZESEN	170,7 millió Ft / év	143 millió Ft / év

Az összegzés alapján elsődlegesen a vármegyei önkormányzat részeként való kialakítás javasolt. A becsült éves folyó működési költség 121,6 millió Ft/év költségre adódik, amit kiegészít a kutatási tevékenységek finanszírozása évi 21,4 millió Ft-os kerettel. **Így összesen 143 millió Ft/éves működési költséggel lehet kalkulálni.**

A más kiemelt térségek munkavállalóra levetített fajlagos működési költségéhez képest (98,76 millió Ft) a tételes költségbecslés alapján 22,84 millió forinttal nagyobb értéket kaptunk. Az előzetes költségtervezés során javasolt a nagyobb tétellel kalkulálni, és az első évek valós tapasztalatai alapján korrigálni az előzetesen becsült számítás értékeit.

10.3. A KIEMELT TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TANÁCS ELSŐ FELADATAINAK KÖLTSÉGE

A kiemelt térségfejlesztési tanács megalakulását követően a feladata, hogy elkészítse a térség közép és hosszú távú stratégiai terveit. A Szigetköz esetében az Insula Magna projektnek köszönhetően rendelkezésre állnak azok a kiindulási alapok, melyekre építve kialakíthatóak a stratégiai térségfejlesztési keretek. Ennek során szükséges a kiinduló dokumentumok elkészítése, a meglévő anyagok felülvizsgálata, valamint olyan megalapozó kutatások elkészítése, melyek a helyzetkép felvázolásához, és a monitoring rendszer alapjainak kialakításához szükségesek. A stratégiai környezet kialakításának keretében az alábbi dokumentumok elkészítésére van szükség:

- Hosszú Távú Területfejlesztési Konceptió Helyzetelemzése
- Hosszú Távú Területfejlesztési Konceptió
- Stratégia Program (2028-2035)
- Operatív Program (2028-2035)
- Stratégiai Környezeti Vizsgálat (2028-2035)

A területfejlesztési dokumentumok elkészítésére vonatkozóan az alábbi előzetes költségbecslés tehető:

- Közép- és hosszú távú fejlesztési dokumentumok elkészítése (fenti lista mentén) előzetesen a szakértői becslés alapján összesen 50 millió Ft költséget jelent.
- A javasolt területrendezési terv elkészítésének költsége és léptéke a vármegyei területrendezési tervekhez hasonló. Ennek előzetesen becsült költsége 20-50 millió Ft.
- Alapozó kutatások definiálása és megrendelése, térségi monitoring rendszer felállítása (várhatóan még a kutatócsoport felállítását megelőzően, külsős erőforrásra építve) 20-50 millió Ft.

Ezen költségbecslések alapján az előkészítő, megalapozó és stratégia tervezési fázis megvalósításához 90-150 millió Ft egyszeri költségre van szükség.

10.4. TERÜLETFEJLESZTÉSI FORRÁSKERET

Az éves működési költségek finanszírozásán felül javasolt a kiemelt térség számára dedikált területfejlesztési forráskeret biztosítása a térségfejlesztési feladatok ellátása érdekében. Ennek célja, hogy növelje a kiemelt térség fejlesztési mozgásterét, előrelépve a komplex és harmonikus fejlődés felé.

A lefektetett stratégiai célok elérése érdekében cél, hogy a Szigetköz kiemelt térsége dedikált finanszírozási forrásösszeget kapjon. Javasolt a Szigetköz dedikált forráskeret esetében a forrásallokációs (pályáztatás, kiválasztás, menedzsment) folyamatok részleges átengedése a kiemelt térségfejlesztési tanács kompetenciájába, annak érdekében, hogy a helyi fejlesztési igények mentén tudjon megvalósulni a nem országos infrastruktúra fejlesztését célzó források felhasználása.

A területfejlesztési forráskeret, valamint a javasolt ütemezés meghatározása a térségfejlesztési közép-hosszú távú stratégiai fejlesztési dokumentumok elkészítését követően válik lehetségessé. Jelen fázisban ezek a költségek nem becsülhetők.